

DECEMBER 2024

TOPIC TALKS

DE ÉCHTE
KOSTEN VAN
VERZUIM
• P8

GRIP VAN
'GRID TOT CHIP'
• P40

INNOVATIEF NEDERLAND

EEN CRUCIALE FASE IN DE VERBOUWING VAN DE NEDERLANDSE ECONOMIE

Dit magazine wordt gepubliceerd door Topic Media en valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie van EW.

‘Stel je voor dat je zelf die hacker was’

Cybersecurity is met de komst van de NIS2-richtlijn wat je noemt 'Chefsache'. Bestuurders zijn persoonlijk aansprakelijk als bij een incident blijkt dat de beveiliging niet op orde is. Northwave Cyber Security spreekt de taal van de boardroom om de impact op de bedrijfsvoering inzichtelijk te maken.

‘Informatiebeveiliging is niet alleen een technisch feestje, wat bij veel organisaties nog het geval is,’ stelt General Manager Benelux Talitha Papelard. ‘Het gaat juist ook om de vraag hoe je als bestuur omgaat met de beveiliging van je data en systemen. Pak

je die verantwoordelijkheid en vind je dat het onderdeel is van je bedrijfsstrategie? Je hebt er gewoon mee te maken. Je moet begrijpen wat het voor je betekent. Dat vormt de input voor de maatregelen die je wilt nemen.’ General Manager Investigation & Innovation Pim Takkenberg somt de risico's op: ‘Het lekken van persoonlijke en bedrijfsgeheimen is één; het verstoren van de bedrijfscontinuïteit twee en afpersen van organisaties drie.’ Daar komen met de geopolitieke situatie sabotage en spionage bovenop. Je moet naast je eigen bedrijfsvoering ook bedenken waar je allemaal van afhankelijk bent voor je eigen productie, benadrukt hij. Als voorbeeld noemt hij een fietsfabrikant. ‘Als leverancier A door een cyberincident geen remblokken kan leveren, moet je bij leverancier B terecht kunnen. Omgekeerd moet je begrijpen dat, als jij niet kunt leveren, verderop in de keten schade kan ontstaan. Dat kunnen bestuurders zich nog indenken.’

Onzichtbaar

Papelard begon haar carrière als verpleegkundige, onder meer in de gevangenis in Scheveningen. ‘Daar heb je ook te maken met criminaliteit en moet je maatregelen nemen. Maar toch voelde ik me daar veilig. Terwijl criminaliteit in de digitale wereld een stuk onzichtbaarder is en lastiger is om het gevoel te krijgen dat je er grip op hebt. Dat is ook wat me aantrekt: hoe zorg je als bestuurder of bedrijf dat je vat krijgt op iets dat moeilijker zichtbaar te maken is, maar waar heel veel criminaliteit plaatsvindt.’ Je moet leren hoe je weerbaar wordt als organisatie. Die kun je niet beperken tot de techniek, waarschuwt Papelard. ‘Je moet begrijpen wat NIS2 inhoudt en het risico dat dit voor je betekent. Welke verantwoordelijkheid je hebt op het gebied van informatiebeveiliging. Dat vormt de input voor de maatregelen die je wilt nemen. We merken bij klanten waarbij de bestuurders actiever betrokken zijn bij hun security

'Bij klanten waar de bestuurders actief betrokken zijn bij hun security aanpak, tilt dat de hele organisatie direct een niveau omhoog'

aanpak, dat de hele organisatie direct een niveau omhoogtillen.' Die bewustwording beperkt zich niet alleen tot het voorkomen van een aanval. Je moet er ook voor zorgen dat je veerkrachtig bent als het je toch overkomt. Hoe minder groot de impact, hoe sneller je herstelt en hoe minder het je kost, los van de reputatieschade.'

Takkenberg komt met zijn team in actie bij grote cyberincidenten, zoals diefstal van privacygevoelige data en ransomware-aanvallen. 'Als dat gebeurt rukken we uit om het bedrijf zo snel mogelijk weer de lucht in te krijgen. Daar hoort vaak ook het onderhandelen met criminelen bij.' Hij houdt zich in zijn rol vooral ook bezig met het monitoren van nieuwe dreigingen. 'We zien een aantal ontwikkelingen die van invloed zijn op hoe onveilig de digitale wereld is, zoals spionage vanuit China en de oorlog in Oekraïne. Hierdoor komen actoren in het spel, staten, die de keten willen verstoren op een manier die ons voorstellingsvermogen te boven gaat.' Het zorgt voor nieuwe dreigingsprofielen. 'Rusland is in oorlog met Oekraïne, maar feitelijk met het Westen. Poetin wil de machtsituatie herstellen uit de tijd van het Warschaupact. En voert een hybride oorlog met sabotageacties. Hackers zoeken gewoon de zwakke plek in de keten.' Takkenberg gebruikt de olie- en gaspijpleiding vanuit de Rotterdamse haven naar Duitsland als voorbeeld. 'In deze keten zijn verschillende bedrijven betrokken, maar niemand is eigenaar van die keten. Dat maakt ons kwetsbaar. Daarom zijn we erg blij met de NIS2-wetgeving. Het is de eerste stap om meer centrale regie te pakken en met maatregelen Europa veiliger te maken.'

Vertalen naar risico's

'Misschien wel de moeilijkste vraag die cybersecuritybedrijven moeten beantwoorden, luidt: hoe zorg je dat je de taal van de boardroom spreekt, zodat je ze "aan" krijgt,' constateert Papelard.

'Het is een andere taal dan wanneer je met technuten praat. Uiteindelijk gaat het erom dat ze begrijpen wat de impact is op hun business. We proberen de vraag soms om te draaien, door te vragen: stel je voor dat je zelf die hacker was. En dat je je eigen bedrijf, dat je door en door kent, ten gronde zou moeten richten. Wat zou je dan doen? Waar zou je beginnen? Als bestuurder moet je dan opeens andersom gaan denken, en de vertaalslag maken naar de bedreigingen en risico's die je loopt. Wat als je een fabriek met levensmiddelen hebt die in één keer twee weken stilstaat. Of als bij jouw kinderdagverblijf alle gegevens van de kinderen en hun ouders op straat komen te liggen?' Dat boardleden aansprakelijk worden gesteld, is een goede stap, vindt ze. 'Het doet echt iets in het hoofd van een boardlid. Als ik bij een klantoverleg met betrokken bestuursleden zit, merk ik dat op het moment dat zij realiseren dat zij die aansprakelijkheid hebben, ze direct inzien welke impact security op henzelf en hun organisatie heeft. En dat inzicht heb je nodig om verder te komen. Bestuurders

NIS2-richtlijn en de boardroom

NIS2 gaat verder dan compliance en ISO-certificeringen, vertelt Talitha Papelard van Northwave Cyber Security. 'NIS2 draait om het beter beveiligen van Europa en alle bedrijven die daarin een belangrijke rol in spelen. Hoe zorgen we gezamenlijk dat Europa weerbaarder is. De richtlijn is er gekomen, omdat beleidsmakers in Europa zien dat niet alle organisaties voldoende bewust zijn van de risico's in het digitale domein voor de samenleving. Het legt de verantwoordelijkheid bij bestuurders. Daar wordt leiderschap van gevraagd. Het moet ervoor zorgen dat incidenten worden gemeld, zodat je een aanval snel kunt herstellen en niet de hele organisatie of zelfs keten raakt.' Papelard is er blij mee. 'Je wilt niet alles oplossen met wet- en regelgeving. Maar soms geeft het de juiste push aan bedrijven om te denken: hier moet ik mee aan de slag. Waarna ze achteraf blij zijn dat ze het hebben gedaan, voordat ze iets overkomt.'

moeten nagaan: wie is verantwoordelijk voor cybersecurity? En aan diegene de vraag stellen: hebben wij onze risico's in kaart?' Papelard hoopt dat lezers met een functie in de boardroom na het lezen van het verhaal denken: Hier moet ik morgen serieus mee aan de slag. Takkenberg: 'Mijn kernboodschap is dat je niet zelf kan bepalen wat het risico is. Je zult een specialist in de armen moeten nemen die context kan geven hoe de dreigingsactoren opereren. Wat zijn hun intenties, hun motivaties, hun mogelijkheden? Om het beeld goed te krijgen, moet je de juiste specialist inhuren die je daarbij kan helpen.'

Risicoafweging

Takkenberg meent dat cybersecurity vaak te ingewikkeld wordt gemaakt. 'Je maakt een risicoafweging, net als bij de beveiliging van je fysieke omgeving. Wat heb ik te beschermen? Hoe kwetsbaar ben ik? En wie kan het daarop hebben voorzien? Een stapel bakstenen beveilig je anders dan een pallet MacBook Pro's. In essentie is dat principe niet veranderd. Alleen moet je dat vertalen naar het digitale domein. Die expertise moet je aan boord halen, zodat je de juiste maatregelen treft en er bovenop zit dat die nog steeds voldoende zijn.' Informatiebeveiliging is een cyclisch proces gebaseerd op risicomangement,' constateert hij. 'Er bestaat al veel langer ISO 27001-certificering. Het goede nieuws is dat als je voldoet aan die standaard je voor NIS2 niet heel veel extra meer hoeft te doen om de juiste maatregelen te treffen.'

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Magnesium vormt hét ideale startpunt van de duurzame industrie

Magnesium is een essentiële grondstof voor het slagen van de energietransitie en het terugdringen van de stikstofuitstoot. Legeringen met magnesiummetaal worden onder meer toegepast voor elektrische voertuigen, vanwege het gewicht. En ook voor de voedingsindustrie biedt magnesiumzout onverwachte kansen.

Magnesium is een essentiële grondstof voor het slagen van de energietransitie en het terugdringen van de stikstofuitstoot. Legeringen met magnesiummetaal wordt onder meer toegepast voor elektrische voertuigen, vanwege het gewicht. En ook voor de voedingsindustrie biedt magnesiumzout onverwachte kansen.

Nedmag in Veendam wint magnesiumchloride (magnesiumzout) dat zich bevindt in een unieke zoutlaag, zo'n 2000 meter onder de grond. Deze zoutlaag is het restant van een oerzee vol mineralen en zouten: de Zechsteinzee. De aanwezigheid van magnesiumzout biedt enorme kansen voor de opbouw van een nieuwe, hoogwaardige industrie, meent Nedmag-ceo Bert Jan Bruning. 'Als je in Nederland grondstoffen hebt, zoals in het geval van magnesiumzout, kun je naar de toekomst toe nieuwe industriële activiteiten realiseren die nu nog amper bekend zijn. Wil je bijvoorbeeld magnesiummetaal maken of een batterij met magnesium ontwikkelen, dan heb je die mogelijkheid.' Hij maakt de vergelijking met

de transformaties die DSM in Limburg heeft doorlopen. 'Dat is een mooi voorbeeld van een industrie die met de vondst van steenkool is geëvolueerd tot een chemie- en voedingsreus met verschillende bedrijven.'

Bouwsteen van groene chemie

Nedmag maakt een vergelijkbare transitie door, zij het in een andere fase. 'Zonder grondstoffen als startpunt ontstaan nieuwe ontwikkelingen niet automatisch, omdat grondstof naar je toehalen lastiger is dan wanneer je er al over beschikt. Dat geldt ook voor magnesiumzout. We hebben meer kennis over de grondstof zelf en wat je ermee kunt doen. Je gaat vanzelf met elkaar doordenken over nieuwe ideeën en toepassingen om te ontwikkelen,' aldus Bruning. Nedmag is in 1982 gestart met het verwerken van magnesiumzout voor industrieel gebruik, in staal en cement. Tegenwoordig ontwikkelt dat zich steeds meer naar fijnchemie en bouwstenen van groene chemie, om bijvoorbeeld fosfaat uit afvalwater te halen. Samen met de Universiteit Wageningen en het ministerie van LNV, is een toepassing

De aanwezigheid van magnesiumzout biedt enorme kansen voor de opbouw van een nieuwe, hoogwaardige industrie

in ontwikkeling die de stikstofuitstoot uit dierlijk mest met 50% vermindert. 'Dat zijn voorbeelden waar we 40 jaar geleden niet eens over hadden nagedacht.' De traditionele producten van Nedmag zijn energie-intensief. De nieuwe ontwikkelingen waarin het bedrijf investeert zijn juist gericht op het terugdringen van de CO₂-uitstoot door de industrie en als bouwsteen voor de vergroening van producten en processen. De range loopt van toeleverancier voor ASML en de groene staalindustrie tot innovatieve producten voor de voedingsindustrie. Zonder de energie- en materialentransitie, en de maatschappelijke druk om te verduurzamen, had Nedmag waarschijnlijk nooit nagedacht

over deze toepassingen, meent Bruning. 'Het zorgt voor een verandering van ons productportfolio. Het geeft een positieve drive in het bedrijf.' Zo heeft Nedmag de laatste jaren geïnvesteerd om een deel van het traditionele keuzenzout (natriumzout) te vervangen door magnesiumzout. 'Dat is niet belastend voor het lichaam en levert een positieve bijdrage aan de gezondheid. De mensen van de R&D-afdeling hebben bij Blokker een broodbakmachine gekocht en zijn gewoon begonnen met te onderzoeken wat het zout doet in het product en hoe de smaak is.' Inmiddels is het product zo ver dat het de markt op kan.' Hetzelfde geldt voor de oplossing om fosfaat uit afvalwater terug te winnen. 'We zijn continu aan het innoveren. Waar we vijf jaar geleden nog heel eenzijdig naar een type toepassing keken, zijn nu de deuren opengegaan. Enerzijds zijn we op zoek gegaan naar processen en producten met een lage CO2-footprint; anderzijds naar producten met een hogere toegevoegde waarde, meer richting de fijnchemie.'

Brede blik

De laatste jaren is de focus naar de Europese markt verschoven. 'We waren altijd een bedrijf dat veel exporteerde, ook buiten Europa. Dat wordt steeds lastiger, omdat de kosten qua energie en verduurzaming steeds schever liggen, tot wel een factor vier hoger ten opzichte van de VS.' Het doet hem verzuchten: 'Je kunt negatief naar transitie kijken, maar het helpt ook veranderingen te versnellen en ondersteunen. Wat wel belangrijk is, is dat je zo'n koerswijziging niet zomaar even uit de mouwen schudt. Niet alleen qua investeringen en veranderingen binnen je bedrijven, maar vooral ook qua vergunningen en ontwikkeltijd.' Daar mag de overheid wel wat meer in meedenken, vindt Bruning. Hij benadrukt het belang van een brede blik: 'Je moet niet alleen naar de actuele situatie kijken, naar

'Als het bedrijfseconomisch niet meer kan, moet je ook oog hebben voor de keteneffecten'

de belasting die de industrie nu heeft voor de verduurzaming. Maar ook naar de kansen voor de toekomst en de sociaaleconomische ontwikkelingen die daaraan verbonden zijn.' Bruning gebruikt de productie van Dead Burned Magnesia (DBM) als voorbeeld. DBM is dood gebrand, wat wil zeggen dat het niet meer kan reageren met een andere stof. Dankzij deze eigenschap is DBM essentieel voor de productie van vuurvaste stenen die in de staal- en cementindustrie worden gebruikt. Het magnesiumzout van Nedmag is extreem zuiver en van hoge kwaliteit. Hierdoor is Nedmag als een van de weinigen in staat bijna 99% zuiver DBM te produceren. 'Met ons DBM als basisproduct kan de staalindustrie makkelijker vergroenen. In de nieuwe ovens worden vaak andere types brandstof gebruikt, waardoor je de allerhoogste kwaliteit materiaal nodig hebt om de ovens te beschermen.'

Waarborgen onafhankelijkheid

Ondanks de belangrijke rol voor de vergroening van de zware industrie is Nedmag bezig om de productie van DBM af te bouwen, vertelt Bruning. 'Er gaat superveel energie in en de energiebelasting gaat maar omhoog. Brussel wil de cement- en staalindustrie voor Europa behouden vanuit strategisch oogpunt, om de geopolitieke afhankelijk te verminderen. Maar zo meteen gaan wij het basismateriaal voor de vuurvaste stenen niet meer maken.' Hij verzucht: 'Straks denken ze dat ze de industrie hebben kunnen behouden, maar hebben ze één ding in de keten vergeten. Als je ons product niet meer

kunt gebruiken, moet het ergens anders vandaan komen en blijf je indirect nog steeds afhankelijk van China of een ander land. Daar maak ik me wel zorgen over. We proberen met onze transitie te vergroenen en ons hoofd boven water te houden. Maar ik zie daardoor ook producten van de tafel vallen die we nodig hebben om zelfvoorzienend te worden. Uiteindelijk heb je de hele keten nodig om je onafhankelijkheid te waarborgen, niet alleen die staalfabriek. Je hebt ook de onderdelen nodig om staal te kunnen maken. Er is maar één Nedmag in Europa. Maar als het bedrijfseconomisch niet meer kan, moet je ook oog hebben voor de keteneffecten. Willen we duurzaam zijn, onafhankelijk blijven en innovatief zijn, dan moeten we breder nadenken.'

Zonder magnesiumzout geen circulaire economie

Magnesiumzout is onmisbaar voor veel producten die we iedere dag gebruiken. Het verbetert de prestatie, levensduur of voetafdruk van elke toepassing. Zonder magnesiumzout geen cement of staal, geen duurzame papierpulp of circulaire economie. Mét magnesiumzout worden straten beter ijsvrij en geneesmiddelen effectiever. Wordt de lucht schoner, veevoer gezonder en kaas lekkerder.

Fietsen tegen de wind in

De wereld is in korte tijd minder voorspelbaar geworden. Ondertussen zijn de ambities qua energie- en materialentransitie niet minder groot. Daarbij doet zich een merkwaardige paradox voor. Het overgrote deel van ons afval wordt gerecycled en recyclingbedrijven weten het steeds hoogwaardigere 'renewables' te verwerken. Alleen stokt de afzet. Recyclers lopen vast in regelgeving en moeten concurreren met goedkope nieuwe grondstoffen uit het buitenland. De energietransitie heeft weer andere uitdagingen. De elektrificatie stuwt de stroomvraag zozeer op dat het stroomnet dreigt te bezwijken. Voor energiezekerheid zijn er gelukkig slimme oplossingen. Bij beide transities geldt: overheden hebben moeite om het tempo bij te benen waarin de nieuwe economie zich ontvouwt. De koplopers in de transitie hebben daardoor soms het gevoel dat ze tegen de wind in fietsen. Zoals wet- en regelgeving als een stok achter de deur verandering kan stimuleren, kan het juiste beleid ook net het goede duwtje in de rug geven om de markt op gang te brengen. Het is gelukt bij windenergie en zonnepanelen en het is gelukt bij (E10-)biobrandstof. De ambitie om te vergroenen en verduurzamen is groot, de producten zijn voorhanden.

Hans Pieters

Lees de verhalen ook op onze website.
Scan de QR-code

17 Werken aan de learnability skills

38 'We zijn groot qua innovatiekracht'

51 Meer duurzame keuzes in het pensioen

ONDERNEMEN

- 08 Inzetbaarheidshoogleraar Josette Dijkhuizen:
- 17 Na inclusiviteit is 'equity' de volgende stap

ENERGIETRANSITIE

- 22 Doelen 2023 voor groene waterstof niet haalbaar
- 26 Europese productiviteit staat onder druk

MOBILITEIT

- 34 Ontwikkelingen e-vervoer gaan spectaculair hard
- 36 De kracht van de logistiek is haar achilleshiel

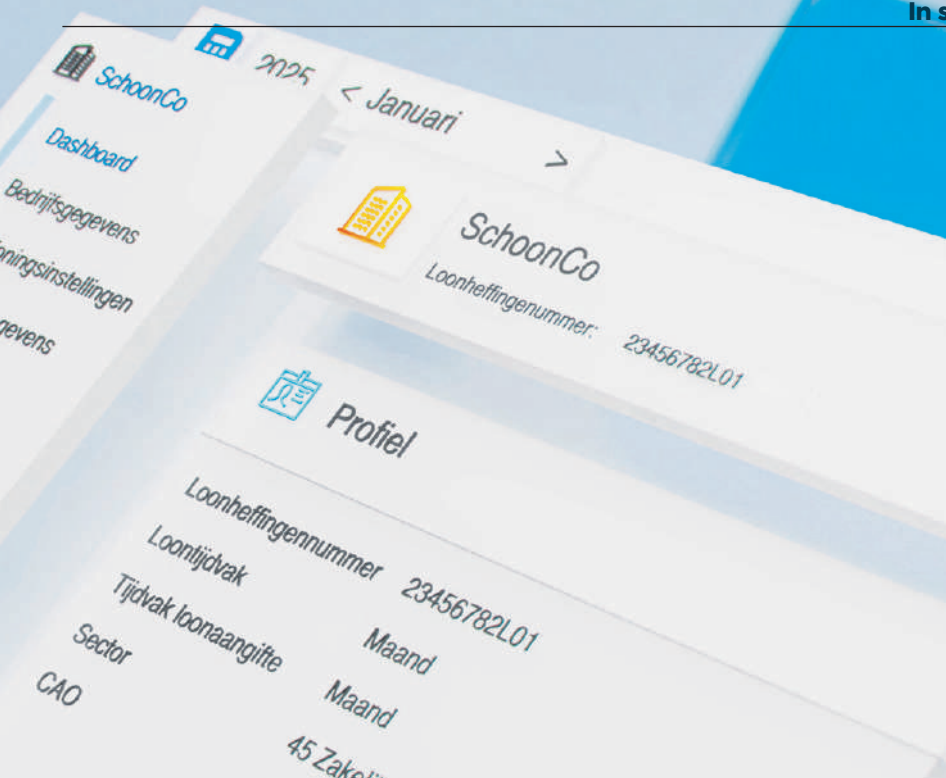
BOUW

- 44 'Ruimte is onder en boven de grond een knelpunt'
- 48 De circulaire economie-paradox frustreert doelstellingen

LIFE SCIENCE

- 58 De oogzenuwziekte LHON treft vooral jonge mannen

‘De Kracht van Eenvoud’ is het startpunt

SALAR Software staat vanaf de oprichting in 1986 bekend om het ontwikkelen van salarisadministratiesoftware die zo dicht mogelijk bij de gebruiker staat. Bij SALAR Software geloven we dat eenvoudig geen extra optie is, maar een bestaansrecht. In de gehele bedrijfsvoering moet de salarisverwerking de minste zorg zijn.

Bij SALAR Software staat onze filosofie ‘De Kracht van Eenvoud’ centraal. De salarisadministratie moet nu eenmaal gebeuren. Verspil daar zo min mogelijk tijd aan: werknemers verlonen, verplichtingen nakomen. Klaar. Wanneer je werknemers in dienst hebt, is de loonadministratie een gegeven. Onze kijk hierop is dat je op dat moment geen tijd moet verspillen aan onnodige administratieve handelingen. Een doelgerichte aanpak brengt rust en geeft duidelijkheid.

De Kracht van Eenvoud

‘De kracht van Eenvoud’ betekent niet dat de regelgeving rondom de salarisadministratie simpel is. De salarisverwerking is een frontale confrontatie met regelgeving. Het Handboek Loonheffingen van de Belastingdienst beslaat ruim 500 pagina’s. Gevuld met regelgeving, tarieven en uitzonderingen. Daarnaast heb je vaak te maken met cao-bepalingen en individuele arbeidsvoorwaarden, zoals een auto van de zaak, reiskostenvergoedingen of dertiende maand. Vervolgens word je in salarisadministratie ook met bijzonder verlof geconfronteerd, zoals zwangerschapsverlof en ouderschapsverlof of de seniorenregeling. Voor oplossingen of suggesties over al die regelingen en uitzonderingen moet je bij de politiek zijn. Hoe je met de regelgeving omgaat: dat maakt het verschil! Zo zien wij het. Bij SALAR Software zorgt onze filosofie ervoor dat we altijd eerst kijken naar wat noodzakelijk is. Pas daarna besluiten we hoe we het in SalarFusion presenteren. De software is niet leidend, maar de aanpak. ‘De Kracht van Eenvoud’ betekent in de praktijk: kijk naar wat je nodig hebt. Maar vooral, wat niet. Er bestaat een nuanceverschil tussen ‘eenvoudige software’ en ‘De Kracht van Eenvoud’. Ons advies luidt: focus op wat

noodzakelijk is. Kies in de wijze waarop je de loonadministratie benadert voor eenvoud. Onze salarissoftware is pas eenvoudig nadat je gekozen hebt voor ‘De Kracht van Eenvoud’. In tegenstelling tot de traditionele aanpak waarin men elke klantwens probeert te vervullen met een nieuwe functie, biedt SalarFusion precies datgene wat nodig is. In één oogopslag zie je de status van al je werknemers: of de salarissen zijn berekend, de aangiftes zijn gedaan en de betalingen zijn verwerkt. Van alle sectoren – uitgezonderd Overheid – en van de meeste cao's zijn de franchises, minima, maxima, percentages en grondslagen inbegrepen in de berekening. Met API is SalarFusion eenvoudig geïntegreerd met andere boekhoud- en HR-applicaties.

Software voor de salarisprofessional

Als salarisprofessional wil je software die doet wat jij nodig hebt, zonder overbodige ballast. Geen ingewikkelde menu's die alleen maar voor afleiding zorgen. Maar een eenvoudig systeem met precies genoeg HR-functies. Dat is wat SALAR Software verstaat onder ‘De Kracht van Eenvoud’:

- Werkgeverslogin: via een beveiligd portaal heeft de klant (werkgever) toegang tot alle relevante documenten, zoals de loonstaat, aangifte loonheffingen, de journaalpost, loonstroken enzovoorts.
- Mutaties doorgeven: de klant kan gemakkelijk doorgeven hoeveel uur de werknemers hebben gewerkt, of ze ziek zijn geweest, verlof hebben gehad, hebben overgewerkt of bijvoorbeeld extra reiskosten en de hoogte van een bonus.
- Automatische verwerking in SalarFusion: de mutaties worden direct op de juiste plek in het systeem verwerkt. Je controleert en verwerkt ze vervolgens definitief in SalarFusion.
- Eigen login voor de medewerker: na de verwerking van mutaties wordt de salarisspecificatie, na een eventuele accordering door de werkgever, op de portalen van de werknemers geplaatst.

salar.software

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Prof. dr. Josette Dijkhuizen

Inzetbaarheidshoogleraar Josette Dijkhuizen:
‘De kracht van de onderneming zit in de ondernemer zelf’

Als zelfstandige ondernemer is het belangrijk om zowel financieel gezond te zijn als mentaal en fysiek gezond. Het is daarom goed dat je regelmatig stilstaat en je algehele conditie checkt, meent Prof. dr. Josette Dijkhuizen.

Prof. dr. Josette Dijkhuizen verricht sinds 1 mei 2022 als bijzonder hoogleraar aan de Tilburg University onderzoek naar de duurzame inzetbaarheid van ondernemers in Nederland. Zij is een autoriteit op het gebied van inzetbaarheid van zelfstandigen en SER- kroonlid voor zzp'ers. Als ondernemer én bijzonder hoogleraar verbindt ze de wetenschap aan de praktijk op het thema ondernemerschap. Haar motto luidt: de kracht

‘Als zelfstandige denk je misschien dat je alles zelf moet kunnen en zelf moet doen, maar dat is niet zo’

van je onderneming zit in jezelf. ‘Voor mij wordt het succes niet bepaald door de omvang van de onderneming, maar door de bijdrage die de ondernemer levert aan de samenleving en het realiseren van zijn of haar ambities,’ aldus Dijkhuizen.

Stress en geluk

Dijkhuizen verdiept zich al tientallen jaren in het onderwerp stress en geluk van ondernemers in Nederland. ‘Toen ik begon met mijn promotie, ruim vijftien jaar geleden, was daar eigenlijk helemaal geen aandacht voor.’ Uit haar promotieonderzoek bleek dat ondernemers een hoog stressniveau hebben in vergelijking met werknemers. ‘Dat is niet zo algemeen bekend. Het is een

onderwerp waar we het nog (te) weinig over hebben. Daarom ben ik ontzettend blij met deze leerstoel die zich richt op duurzame inzetbaarheid van ondernemers. Die gaat over werkgeluk, en dat je vitaal en met succes aan het werk kunt blijven. En waar we dus qua onderzoeken heel veel kunnen betekenen om een beeld te krijgen van het werkvermogen van ondernemers. Hopelijk kunnen we van daaruit de interventieprogramma’s nog beter toespitsen op de behoeften van de ondernemer.’

Haar onderzoek als bijzonder hoogleraar wordt gesponsord door arbeidsongeschiktheidsverzekeraar Movir. Dijkhuizen is blij met de ondersteuning. ‘Ik vind het oprecht heel bijzonder dat ze

als arbeidsongeschiktheidsverzekeraar aan "thought leadership" doet. Dat je niet alleen als verzekeraar een polis rondom het risico op arbeidsongeschiktheid aanbiedt, maar ook nadenkt over maatschappelijke thema's. Duurzame inzetbaarheid, nadenken hoe we ervoor kunnen zorgen dat die ondernemers kunnen blijven ondernemen, is een gezamenlijke opgave. Daarom is het zo belangrijk dat er wetenschappelijk onderzoek naar wordt gedaan en is de samenwerking met Movir heel belangrijk en waardevol.'

Gevraagd wat de uitdagingen van zelfstandigen anders maakt dan die van werknemers, noemt Dijkhuizen het feit dat ondernemers voor eigen rekening een bedrijf runnen waardoor ze ook het financieel risico lopen. Wat zelfstandigen bindt, is de bewuste keuze voor autonomie en je eigen baas zijn. 'Daar hoort bij dat je vooruitdenkt: hoe wil ik mijn zelfstandig ondernemerschap duurzaam vormgeven? Het betekent ook dat je stilstaat bij de vraag hoe je je inkomen geregeld hebt voor als er iets gebeurt waardoor je jouw werk niet meer kan doen. Bijvoorbeeld met een financiële buffer en een goede arbeidsongeschiktheidsverzekering (aov). En op de langere termijn nadenkt over je pensioenopbouw.'

Leren 'nee' te zeggen

'Als je het hebt over duurzaamheid en inzetbaarheid gaat het over vitaliteit, over energiek blijven, voldoende werkvermogen en ook het inzetbaar blijven naar de toekomst toe,' aldus Dijkhuizen. 'Het gaat onder andere over gezondheid en over werkvermogen: ben je fysiek en mentaal in staat om te blijven werken? Bij de vraag over je inzetbaarheid nu en in de toekomst gaat het om de vraag of je vaardigheden ook voor de toekomst nog goed zijn. Voor de ondernemer komt daar nog een extra vraag bij, en dat is de toekomst van het eigen bedrijf. Gaat de onderneming wel mee met de tijd? Is jouw dienstverlening of product ook in de toekomst houdbaar en relevant? Bij die vraag mag en moet je als ondernemer regelmatig stilstaan. Het leven van een ondernemer is in die zin echt anders dan van een werknemer. De eindbeslissing rust uiteindelijk op jouw schouders. Dat maakt het duurzaam inzetbaar blijven voor jou als ondernemer wezenlijk anders dan voor werknemers. Als zelfstandige denk je misschien dat je alles zelf moet kunnen en

'Ondernemers hebben een hoog stressniveau in vergelijking met werknemers'

zelf moet doen, maar dat dat niet zo is. Veel ondernemers voelen een drempel om hulp te vragen, maar hulp vragen en je kwetsbaar opstellen is juist een teken van kracht.'

Voor veel ondernemers is altijd maar 'aan' staan een valkuil, waarschuwt Dijkhuizen. 'De gemiddelde ondernemer is meer bevoegen dan de gemiddelde medewerker, maar loopt ook erg op de tenen qua werklast en het kunnen omgaan met onzekerheid. Dat is het paradoxale. Je moet enorm presteren wil je klant of opdrachtgever tevreden houden. En die druk lijkt alleen maar hoger te worden. Tegelijkertijd moet je op zoek naar de ruimte en de rust om te herstellen en reflecteren. Tijd voor jezelf en de mensen om je heen. Dat is een hele lastige spagaat waar we allemaal in zitten, maar als ondernemer vaak nog net wat meer. Daar hoort bij dat je leert om soms ook "nee" te zeggen en te reflecteren op je eigen ontwikkeling en ambities.'

Grote gebeurtenissen

Directeur Maurick Schellekens van Movir is blij met het onderzoek van Dijkhuizen naar duurzame inzetbaarheid van ondernemers: 'Zelfstandigen willen hun werk kunnen doen en doen waar ze goed in zijn en waar ze energie van krijgen. Daarmee zorgen ze voor belangrijke impulsen voor ons land. Maar ook in het leven van zelfstandigen zijn er altijd momenten waarop het minder gaat. Bijvoorbeeld door grote gebeurtenissen, die op ons pad komen. Bij je werk als zelfstandige komen dingen kijken waar je minder goed in bent of die je veel energie kosten, wat ook voor druk zorgt. Denk aan een (gebrek aan overzicht in je) financiën, rechterlijke geschillen en andere zorgen over je bedrijfsvoering. Maar ook al die facetten rondom het werk waar je wel of geen invloed op hebt, maar waar je toch mee aan de slag moet. Bij Movir weten we dat al dat soort dingen zorgen voor extra stress bij zelfstandigen. Ook omdat een grote groep het idee heeft dat ze alles zelf moeten oplossen. Maar je kan niet alles alleen doen. Om hun zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen om zo

Maurick Schellekens, directeur Movir

Movir steunt onderzoek

Al meer dan 125 jaar helpt Movir honderdduizenden zelfstandigen vooruit. Dat doen we niet alleen met een inkomen als iemand arbeidsongeschikt is. Maar ook met hulp om mensen weer zo goed mogelijk duurzaam aan het werk te helpen (re-integratie). De kennis die we hebben, zetten we ook al jaren in op preventie om verzekeerden te helpen voorkomen dat ze uitvallen. Zelfstandigen hebben grote uitdagingen, waardoor ze kunnen uitvallen. Door ziekte of met fysieke klachten maar ook heel vaak met stressgerelateerde klachten. Om zelfstandigen de beste steun te kunnen bieden, investeren we ook al jaren in wetenschappelijk onderzoek. Op dit moment lopen er naast de bijzondere leerstoel van Prof. Dr. Josette Dijkhuizen twee grote onderzoeken. DESTRESS is een onderzoek om proactief en vroegtijdig signalen van stress te herkennen. En de pilot Prehabilitatie onderzoekt het effect van bewegen voor het herstel na een operatie.

gezond en goed mogelijk te werken, blijven wij investeren in de duurzame inzetbaarheid van zelfstandigen. Dat is heel belangrijk. Daarnaast proberen we zelfstandigen te inspireren om op tijd oog te hebben voor zichzelf en voor hun duurzame inzetbaarheid. Want als je uitvalt met fysieke of mentale klachten, dan is de impact vaak groot. Dat wil je voorkomen. En als het onverhoopt toch gebeurt, wil je kunnen rekenen op de steun die je nodig hebt.'

movir

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Verzuimexperts Judith Beugelsdijk en Edgar van Silfhout

‘Aandacht voor de medewerker maakt alles beter’

Als een werknemer korte of langere tijd uitvalt, is er sprake van verzuim. Een leidinggevende worstelt vaak met het contact met de zieke medewerker, zien verzuimexperts Judith Beugelsdijk en Edgar van Silfhout. Hun advies: ‘Je wordt beter van aandacht. Laat wat van je horen.’

Alpina@Work, waar Judith Beugelsdijk de leiding over heeft, richt zich op preventie en verzuimbegeleiding. Edgar van Silfhout vertegenwoordigt de zakelijke tak van Alpina, een onafhankelijk financieel dienstverlener die ondernemers adviseert over onder andere verzuim en verzuimverzekeringen. ‘In feite is Judith met Alpina@Work de interne leverancier van de advieskantoren van Alpina waar ik verantwoordelijk voor ben. Met Alpina@Work kunnen we bedrijven ondersteunen met zowel preventieve maatregelen als arbodienstverlening tijdens ziekte. Daarmee dekken we het volledige verzuimspectrum af. De meeste advieskantoren hebben dat ondergebracht bij een externe partij.’ Beugelsdijk valt hem bij: ‘Daar zit ook een stuk van onze kracht, Edgar en ik kunnen samen veel op het

gebied van preventie doen. Hij adviseert en wij kunnen het uitvoeren, met risicoanalyses, werkplekbezoeken en keuringen.’ Vaak hebben organisaties een verkeerd of zelfs ontbrekend verzuimbeleid, constateert Van Silfhout. ‘Wij zien de gevolgen ervan in onze praktijk. Het overvalt een ondernemer opeens. Gemiddeld kost het wegvallen van een medewerker die ziek is 9.000 euro per maand. Dat loopt enorm in de papieren. En een vervanger heb je niet zomaar gevonden op dit moment, waardoor de werkdruk verder toeneemt.’

Beugelsdijk is sinds 1 april directeur van Alpina@Work. Kort daarop viel ze uit. ‘Met een onverwachte medische calamiteit, zoals dat heet.’ Ze had een hersenbloeding als gevolg van een aneurysma. ‘Ik ben vanaf het begin enorm goed gesteund door mijn collega’s, maar ook door de directie van Alpina. Dan ervaar je dat aandacht en vertrouwen mensen echt beter maakt.’ Zeven maanden later is ze weer normaal aan het werk en kan ze zeggen dat ze tot de kleine groep hoort waarbij geen restverschijnselen zijn. Een enorm gelukkige afloop. ‘Ik heb m’n verjaardag nog nooit zo hard gevierd.’

‘We richten ons heel erg op het coachen van de leidinggevende’

Verkeerd of ontbrekend verzuimbeleid

Een effectieve aanpak op het gebied van HR, verzuim, vitaliteit en inzetbaarheid is dus een cruciale succesfactor voor je bedrijfsvoering, stelt Beugelsdijk. ‘Een van de belangrijkste dingen bij arbodienstverlening is in mijn ogen dat je de leidinggevende en directie meeneemt in de aandacht naar de medewerkers. Een appel in de kantine alleen is niet genoeg. Je moet echt veel meer doen. Goede arbeidsomstandigheden, een (sociaal) veilige werkomgeving en positief leiderschap zijn betere knoppen om aan te draaien.’ Omdat veel bedrijven geen verzuimbeleid hebben, is het idee vaak dat het verzuim wordt opgelost in de spreekkamer. ‘Iemand gaat naar de bedrijfsarts en is wonderbaarlijk ineens beter. Zo werkt dat natuurlijk niet. Daar is veel meer voor nodig. Hoe sneller we de interventie kunnen inzetten, hoe korter het verzuim. Dat kan de bedrijfsarts zijn, de psycholoog, schuldhulpverlening. Van alles.’

Als iemand uitvalt, hebben de zieke werknemer, de casemanager en de leidinggevende alle drie een rol, benadrukt ze. ‘We richten ons heel erg op het coachen van de leidinggevende, zodat die het goede gesprek kan voeren met de medewerker. Want aandacht maakt alles beter. Bij een burn-out of arbeidsconflict kan iemand gebaat zijn bij wat rust en ruimte, vertelt ze. ‘Maar in de meeste verzuimgevallen is het belangrijk dat het gesprek gaande blijft. Hoeveel moeite is het om een bosje bloemen te sturen of een kaartje. Heel even laten merken: ik weet waar je mee worstelt. Ik zeg altijd: je wordt beter van aandacht. Een belletje is soms genoeg.’ Van Silfhout valt haar bij: ‘Dat is precies wat we in de praktijk zien. De gemiddelde ondernemer heeft er weinig ervaring mee en vindt het gewoon lastig. Dan is het fijn dat je dicht bij huis je adviseur hebt die je daarmee kan helpen.’ Beugelsdijk eindigt met een welgemeend advies: ‘Maak tijd voor je medewerkers. Ook voordat iemand uitvalt, zijn er vaak al signalen. Probeer die als leidinggevende op te pikken en begin een gesprek. Daarmee haal je denk ik de helft van het verzuim weg.’

De echte kosten van verzuim

Schrik niet, een zieke werknemer kost jou als ondernemer al snel € 9.000 per maand.

Met onze verzuimoplossing helpen we je de grip op ziekteverzuim te verbeteren en de kosten te verlagen. Dat resulteert in minder administratie, een lagere premie en vermindering van de verzuimkosten.

Ontdek wat we voor jou kunnen doen.
Ga naar alpina.nl/verzuim

NCOI:

Niet alleen opleidingen, vooral ook oplossingen

NCOI, dé opleider van werkend Nederland, haalt voor werkenden de barrières weg waardoor leren naast het werk mogelijk wordt én ondersteunt werkgevers bij het verstevigen van een leercultuur. 'We halen alles uit de kast om leren naast werk aantrekkelijk, laagdrempelig en succesvol te maken.'

Noem het een extra stap die te weinig wordt gezet, maar die wél het verschil maakt. Nassar Asad, directeur van NCOI, dé opleider van werkend Nederland, legt het haarfijn uit: 'We bieden werkgevers niet alleen het breedste aanbod opleidingen en trainingen, maar ook tal van innovatieve oplossingen waarmee organisaties die extra stap kunnen zetten om

hun medewerkers effectiever en efficiënter te laten leren.' Werkgevers, zegt Asad, investeren gelukkig veel in het opleiden en trainen van hun medewerkers, maar ze moeten ook oog hebben voor de barrières. Asad: 'Er zijn veel onderzoeken gedaan naar obstakels die werkenden ervan kunnen weerhouden om te blijven bijleren. Dat gaat van gebrek aan zelfvertrouwen tot tijdsdruk – de balans tussen werk en privé – en het ontbreken van een heldere toekomstvisie van de werkgever.' Over die visie zegt Asad: 'Als een bedrijf of organisatie geen duidelijk beeld schept van de doelstellingen, is het lastig om je mensen enthousiast te maken voor een traject van leven lang leren. Die zullen daarvoor niet veel urgentie voelen. Want: wat levert het nou helemaal op, wat is het perspectief dat mijn werkgever mij biedt?'

Stip aan de horizon

Terwijl die urgentie er wel is. Asad: 'Je ziet dat bedrijven en organisaties door aspecten als digitalisering, automatisering, internationalisering en vergrijzing steeds sneller moeten kunnen reageren op veranderende marktomstandigheden. Om flexibel en veerkrachtig te kunnen zijn, moet je personeel goed en actueel geschoold zijn en over een half jaar misschien alweer vaardig zijn in heel andere dingen. Denk bijvoorbeeld alleen al aan de enorme impact van AI. Om je mensen aan het leren te krijgen, moeten ze die urgentie ook voelen, er moet altijd een stip aan de horizon zijn waar ze naartoe werken en je moet als organisatie je leeraanbod daarop afstemmen.'

NCOI gaat het gesprek aan met klanten en

'Onze opleidingen en trainingen zijn toegankelijk en volledig praktijkgericht: we gooien alle ballast overboord'

Nassar Asad, directeur van NCOI

‘We zijn de enige opleider met volledige focus op de werknemer én de werkgever.’

denkt mee over het formuleren van zo'n perspectief en het afstemmen daarop van het aanbod: 'We kunnen goed luisteren naar wat een bedrijf of organisatie vraagt en dat koppelen aan de wensen en verwachtingen. En door de ervaring die we hebben met alle bedrijven en organisaties waarvoor we werken, kunnen we echt bijdragen aan het scherpe stellen van bedrijfsdoelen en het op maat afstemmen van het leeraanbod. We kennen de markt door en door. En we weten: als je als werkgever je visie op een goede manier uitdraagt en je stemt je opleidingsaanbod precies daarop af, dan krijg je je mensen mee. Die zeggen dan: ik ga die opleiding doen en die training volgen om mee te gaan naar die stip aan de horizon.'

Volledig praktijkgericht

Faciliteren van een leercultuur betekent voor NCOI ook: het leren zo laagdrempelig mogelijk maken. 'We bieden opleidingen,' zegt Asad, 'maar we bieden vooral ook oplossingen. We zijn de enige opleider met volledige focus op de werknemer én de werkgever. Daarom heeft NCOI niet alleen het grootste aanbod opleidingen en trainingen, maar we bieden ook alle benodigde expertise en tools om werkgevers te helpen bij het verstevigen en optimaliseren van de leercultuur.' Het wordt ook wel de NCOI-methode genoemd: een manier van opleiden die belemmeringen zoveel mogelijk wegneemt. Met flexibele opleidingen bijvoorbeeld, waarbij je zelf kunt kiezen hoe, waar en wanneer je de opleiding volgt. Klassikaal op diverse

locaties, klassikaal via Virtual Classroom, via e-learning of zelfs in een mix van deze vormen. En altijd met een helder uitgangspunt: dit kun je ermee, dit levert het je op, deze voordelen biedt het je. Asad: 'Het is allemaal toegankelijk en volledig praktijkgericht, dus we gooien alle ballast over boord. Geen onnodige theorie, wel een constante koppeling met de werkvloer en lessen die worden gegeven door docenten die middenin die praktijk staan of er sterk mee verbonden zijn.' Dat maakt het een stuk plezieriger om te volgen, zegt Asad, en het slecht bij werkenden in elk geval de barrière van tijdsdruk. De praktijkgerichtheid en de vertaling van specifieke organisatiedoelen in de opleidingen vergroot ook het gevoel van eigenwaarde: wat je leert is nuttig voor je bedrijf en omdat je leert ben je dus waardevoller en kun je op meer waardering rekenen. Asad: 'Uiteindelijk ondervind je dat leren, jezelf ontwikkelen, niet alleen bijdraagt aan je persoonlijke groei, maar ook aan die van de organisatie waarin je werkt. Dat is een van de belangrijke pilaren van leven lang leren.'

HBO OphetWerk®

Veel van de opleidingen zijn erkend door de overheid, waardoor de waarde van diploma's of getuigschriften wettelijk erkend zijn. 'We bieden sinds kort zelfs bachelors die je volledig op je werk volgt, vandaar de naam HBO OphetWerk®. Geen klassieke lessen, maar theoretische kennis via een online leeromgeving die je meteen toepast in jouw werkpraktijk. Je moet dan bijvoorbeeld een businessplan maken voor je bedrijf waarmee je laat zien wat je geleerd hebt.' Het is, zegt Asad, een unieke manier om je bacheloropleiding volledig op je werk te volgen en te halen. Volledig afgestemd met, en goedgekeurd door toezichhoudende

instanties. NCOI is niet alleen de opleider van werkenden, maar ook de opleidingspartner van duizenden werkgevers. Asad: 'Ook voor hen bieden we het breedste en diepste assortiment opleidingen en trainingen, denk aan specifieke vakopleidingen, maar dus ook aan erkend MBO, HBO en Masterniveau. Het mooie is dat wij dat aanbod specifiek als maatwerk kunnen afstemmen op de behoeften van zowel de werknemer als de werkgever.' Asad wijst ook op de levering van innovatieve oplossingen en tools aan bedrijven en organisaties om hun werknemers precies dát te laten leren, wat aansluit bij de behoeften van de werkgever: 'Zo hebben we een zogenaamd All you can learn-arrangement ontwikkeld. Voor een vast bedrag per medewerker per jaar kun je daarmee je volledige workforce onbeperkt leren aanbieden. Daar hoort bij dat NCOI de HR/L&D-verantwoordelijken binnen je bedrijf of organisatie volledig ontzorgt, want alle administratieve processen rond L&D (van goedkeuring tot plaatsing, voortgangsrapportages en facturering) hebben we volledig geautomatiseerd.' Zo'n All you can learn-arrangement, zegt Asad, kan NCOI inbedden in een digitaal 'zoek & boek'-leerplatform met de look & feel van het eigen bedrijf of organisatie: 'Je bouwt dan als het ware je eigen bedrijfsacademie. Waarmee je als werkgever ook veel meer gewaardeerd en aantrekkelijker wordt. Check maar eens een vacaturesite. Hoe vaak je daar niet leest: wij betalen je opleidingen. Met een bedrijfsacademie spring je er positief uit. Je onderscheidt je met iets wat ten slotte ook een instrument is om mensen binnen te halen, te boeien en vast te houden.'

Meer informatie? Scan de QR-code.

‘WE MOETEN MENSEN HELPEN MET HUN LEARNABILITY SKILLS’

Maar liefst 75 procent van de werkgevers kan niet het talent vinden dat nodig is om hun organisatie op de goede manier te runnen. ‘Dat remt de groei en innovatie, en heeft ook impact op de transitie die voor ons liggen,’ waarschuwt Jeffrey van Meerkerk, Directeur Strategische Relaties, ESG en CSR binnen ManpowerGroup Nederland.

AI heeft inmiddels haar intrede gedaan op de werkvloer. Dit is echter slechts het begin van een nieuw tijdperk, waarin AI-technieken -en tools steeds meer werkzaamheden van ‘ons’, de mens, overnemen. Dat betekent niet dat er in de toekomst minder mensen nodig zijn voor werk, het werk wordt alleen anders. De arbeidsmarktkrapte is dan ook voorlopig realiteit van de dag. Deze ontwikkelingen brengen de nodige uitdagingen met zich mee.

Collectieve verantwoordelijkheid

Zo is het om te beginnen een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid dat iedereen kan meedoen in de AI-ontwikkelingen, robotisering en andere veranderingen, meent Van Meerkerk. ‘Overheid, onderwijs, O+O-fondsen, bedrijfsleven, vakbonden én de werknemer zelf moeten slim met elkaar samenwerken om iedereen binnen de beroepsbevolking relevant te houden voor de arbeidsmarkt. Dat is onze collectieve opgave. Dat raakt ons immers allemaal.’

Om-/her-/bijscholing

‘Daarnaast is het voor werkgevers, die over 2-5 jaar willen investeren in een machine die de productiviteit gaat overnemen, de verantwoordelijkheid om nu al na te denken over hoe je de skills van je werknemers zo kunt omvormen, dat die straks in een nieuwe rol en functie kunnen meekomen. Dat begint met vertrouwen in de ontwikkelbaarheid van

de werknemer en daar heb je als werkgever wel degelijk invloed op. 60 procent van de werknemers moet worden omgeschoold. Minder dan 40 procent van de werkgevers denkt daar nu over na.’

Met oog voor diversiteit en inclusie betere bedrijfsresultaten

Voor de toekomst van de BV Nederland, zowel maatschappelijk als economisch gezien, is het ook belangrijk dat er veel meer diversiteit en inclusie ontstaat, stelt Van Meerkerk. De belangrijkste opgave bij het hervormen van de arbeidsmarkt is dat we met elkaar bewuste aandacht hebben dat eenieder daarin moet worden meegenomen. Zodat je niet een groep outsiders creëert.

Investeren in talent

‘Bedrijven die niet bewust investeren in het verbeteren van de diversiteit binnen hun organisatie, die geen aandacht hebben

‘60% van de werknemers moet worden omgeschoold; minder dan 40% van de werkgevers denkt daar nu over na’

voor inclusie en daarmee voor ideren die niet tot de norm behoort, gaat achterlopen in winstgevendheid en op het gebied van innovatie.' Hij verwijst naar een recent onderzoek van McKinsey, waaruit blijkt dat veel bedrijven die een bewust diversiteits- en inclusiebeleid hebben beter presteren dan concurrenten. 'Buiten dat je als werkgever een maatschappelijke rol pakt, heeft het direct een positief effect op de bedrijfsresultaten.'

Naast diversiteit en inclusie draait het om 'beloning': kunnen zijn wie je bent en je durven uitspreken waarvoor je staat. Gehoord worden en met respect behandeld worden. Van Meerkerk: 'Als er een sociaal veilige omgeving is op de werkvloer, ontstaat er een cultuur waarbij iedereen zich vrij voelt om zich te laten zien. Wanneer je als werkgever bent actief oog hebt voor ontwikkeling en sociale aspecten en wanneer je ruimte geeft aan unieke persoonlijkheden en ieder zijn skills (h) erkent en waardeert, word je als werkgever interessanter voor nieuw talent dat geworven moet worden om de organisatie verder te versterken. Daarmee creëer je als het ware een aanzuigende werking.'

'Learnability'

Vertrouwen is de belangrijkste waarde voor leiderschap en succes, meent Van Meerkerk. 'Het valt of staat met vertrouwen geven en krijgen om je huidige, bekende talenten in te zetten, maar ook je nieuwe talenten. Dat maakt een sterke bedrijfscultuur waar mensen het maximale uit zichzelf kunnen halen. En dat is nodig want we staan voor een enorme opgave om de grote industriesectoren te verduurzamen. We spreken bij ManpowerGroup bij voorkeur over een mensgedreven groene business transformatie. Het zijn nog altijd de mensen die het verschil maken. Je kunt alles automatiseren, of met duurzame technologieën en nieuwe energiebronnen gaan werken, maar uiteindelijk zijn het de mensen die het werk moeten doen. Zij moeten nieuwe skills en vaardigheden aanleren om bij en relevant te blijven'. Dit vergt inclusief leiderschap en gerichte omscholingsinitiatieven. Daarbij gaat het erom verder te kijken dan de skillsets en cv's van werknemers en kandidaten. 'Investeren in "learnability" is cruciaal. Het activeren van de wil om continu te blijven ontwikkelen. En om bewust en structureel skillsgericht op te leiden.'

'Leiders moeten hun mensen het vertrouwen geven dat zij een rol kunnen spelen in de groene transitie'

Leiderschap met een visie

Van Meerkerk: 'Als werkgever, als leider van een organisatie, moet je ook snappen dat niet iedereen hetzelfde profiel heeft. Dat niet alleen telt wat je kunt, maar ook wie je bent. Elke generatie vraagt een bepaalde aanpak. Als ManpowerGroup zijn we een expert in de wereld van werk. We ondersteunen onze klanten bij de vragen rondom de totale employment lifecycle. Zodat zij de in-, door- en uitstroom van personeel op een goede manier kunnen organiseren. Leiderschap houdt in dat we ook nadenken wat voor organisatie je over 10 jaar wil zijn. Wil je een organisatie zijn die vooroploopt, of een organisatie die de boel vertraagt en de staat van de wereld onnodig verslechtert,' houdt Van Meerkerk organisaties een spiegel voor.

De groene transitie is mensgedreven, stelt Van Meerkerk. Leiders moeten hun mensen het vertrouwen geven dat zij een rol kunnen spelen in deze transitie. Dit vraagt om investeringen in medewerkers, vooral in sectoren met een homogeen, mannelijk werknemersbestand, zoals logistiek, productie en industrie, en onder middelbaar opgeleiden die onzeker zijn over hun toekomst. ManpowerGroup benadrukt dat de groene transitie een groeiende vraag naar geschoolde werknemers creëert, maar dat veel bedrijven (94%) aangeven dat ze niet het benodigde talent hebben om hun ESG-doelen te bereiken. De transitie zal naar verwachting miljoenen nieuwe groene banen creëren, vooral in sectoren zoals schone energie en waterstof. Van Meerkerk beklemtoont dat bedrijven buiten traditionele HR-kaders moeten denken en wijst op de noodzaak om werknemers bij te scholen en om ondervertegenwoordigde groepen, zoals vrouwen, te betrekken in technische vakgebieden, waar ze vaak beter presteren dan mannen in bepaalde studies. Vrouwen maken vaker hun technische hbo-opleiding af dan mannen en willen meer maatschappelijke impact maken. Dit biedt kansen om vrouwelijk

HERKEN EN ERKEN WAARDE MBO-TALENT

Jeffrey Van Meerkerk is lid van de RvT van Women Inc. en van de RvT van mbo Rijnland. 'Daar ben ik best heel trots op. Zelf ben ik gestart op het mbo, voor mij vertegenwoordigt dat een van de belangrijkste waarden die ik heb meegekregen in mijn carrière. Mbo-onderwijs wordt onvoldoende herkend en erkend als een goede, vaste waarde voor de start van een carrière op de arbeidsmarkt. Meer dan 50 procent van alle mensen acteert op mbo-niveau. De kansen, maar ook de bedreigingen, zijn juist voor die groep enorm. Je hebt een bewuste strategie nodig voor de hele workforce, waarmee je ook de lbo- en mbo-medewerkers meeneemt en helpt om zich te ontwikkelen in hun leerbereidheid en leervermogen. Een meester-gezelconstructie is bijvoorbeeld een goede manier om deze groep bekend te maken met nieuwe skills, die nodig zijn om veranderende banen ook in de toekomst goed uit te kunnen voeren. Doen we dat niet, dan verliezen we heel veel kapitaal en talenten die het bedrijfsleven enorm nodig gaat hebben.'

talent te betrekken bij banen die de groene transitie ondersteunen. Daarnaast is het belangrijk om buitenlandse werknemers aan te trekken om een tekort aan gekwalificeerde mensen op te vangen. Dit wordt gezien als een cruciale stap om het talententekort op te lossen en een divers personeelsbestand op te bouwen dat de transitie kan ondersteunen.

Scan de QR-code of kijk op: manpowergroup.nl/insights.

Meegroeien met veranderingen

Bij het woord innovatie maak je niet direct een link naar je eigen loopbaan of leefstijl. Terwijl je als mens eigenlijk voortdurend moet mee-innoveren. Je hebt niks aan slimme tools als je niet weet hoe je ermee moet omgaan. En een gezond dieet vraagt om een andere samenstelling, met minder vlees.

AAN HET WOORD

CONNIE VAN DER ZWAN

loopbaancoach, bestuurslid Noloc

Wat is het belang van een periodiek loopbaanontwikkelsprek?

'Het periodieke loopbaanontwikkelsprek is géén optie maar noodzaak. De wereld van werk is in razendsnel tempo aan het veranderen. Technologische ontwikkelingen zoals kunstmatige intelligentie, robotisering en digitalisering transformeren de arbeidsmarkt

sneller dan ooit tevoren. Bestaande banen verdwijnen, nieuwe functies ontstaan en de wijze van samenwerken verandert. Het is voor werknemers cruciaal om wendbaar te blijven, "loopbaanvaardig". Met een periodiek loopbaanontwikkelsprek kun je je vragen kwijt ver voordat je vastloopt in je werk. Loopbaancoaching is een vorm van zelfzorg die je helpt om te navigeren in de loopbaan. Er is genoeg werk, maar het werk zelf verandert wel inhoudelijk door de technologie. Als je daar op tijd met een loopbaancoach bij stilstaat, ben je proactief bezig met die navigatie in je baan in plaats van dat je het over je heen laat komen.'

Waarom periodiek?

'Als je te laat aan de bel trekt en maar doorgaat, doet dat iets met je gezondheid, fysiek en mentaal. Met het risico op uitval. Een loopbaanontwikkelsprek helpt je bewust te zijn van je kwaliteit en de vaardigheden die je hebt ontwikkeld. Het helpt je om voor jezelf in kaart te brengen waar je goed in bent. Wat heb je gerealiseerd? Wat was het resultaat van je acties? Voor jezelf zijn de dingen die je doet en die je goed doet zo vanzelfsprekend. Om dat gespiegeld te krijgen - welke competenties en skills daarbij horen - helpt het loopbaanontwikkelsprek je om zelf aan zet te blijven. En je wensen en ambities te formuleren richting de toekomst.'

AAN HET WOORD

WILLEM VAN WEEDE

ceo Vivera

Hoe maak je een voor de consument geslaagde vleesvervanger?

'Door veel aandacht te besteden aan de sensorische eigenschappen. Dat begint al met het openmaken van de verpakking. Hoe ruikt het, hoe ziet het eruit, wat heeft het voor kleur? En als je het in de pan doet, wat gebeurt er, verandert het

product van kleur? Ofwel: krijg je de bruinwerking zoals je dat met vlees hebt?

En dan heb je smaak. Smaak is weer ingewikkelder te beschrijven. Die heeft met geur te maken, met sappigheid, met mondgevoel en met de nasmaak. Al die sensorische eigenschappen zijn de eerste hobbel die genomen moet worden om mensen zover te krijgen dat ze vleesvervangers eten.'

Hoe groot zijn de stappen die Vivera daarin heeft gemaakt?

'Als het om smaak gaat: dat is een continu proces - een combinatie van de samenstelling van de ingrediënten en de aanpassingen op het productieproces. Dat geldt ook voor structuur en sappigheid. We zijn nu bezig met een nieuwe technologie die op dat vlak wat je noemt next level is. Maar ik denk dat heel veel producten al verrassend dicht bij het vlees-equivalent zitten. Zeker als je kijkt naar de praktijk van hoe onze producten geconsumeerd worden, met extra kruiden of in een saus. In elk geval zijn we significant verder dan vijf jaar geleden. En over vier, vijf jaar zullen we ongetwijfeld producten zien met nog meer smaak, nog meer bite en nog meer sappigheid.'

Na inclusiviteit en diversiteit is 'equity' de volgende stap

Erkennen dat we niet gelijk zijn is nodig om iedereen gelijk te behandelen. Het is deze schijnbare contradictie die ten grondslag ligt aan 'equity', een van de trends op HR-gebied voor 2025. Emke Daniëls van HRcommunity neemt ons bij de hand.

Diversiteit is altijd al een thema geweest binnen HR, dan wel in de periferie. Dat is snel aan het veranderen. De koppeling tussen diversiteit en inclusie en de businessdoelstellingen zijn urgenter, doordat bedrijven ook hun niet-financiële cijfers moeten rapporteren. Maar ook door het gebrek aan mensen, vertelt Emke Daniëls van HRcommunity: 'Je kunt het je als organisatie niet permitteren om een deel van het potentieel aan werkenden niet te benutten. Los van het gegeven dat keer op keer uit onderzoek blijkt dat diverse teams betere beslissingen nemen.' Nieuw is de 'E' van equity als criterium. 'Heel lang is gezegd dat we gelijk zijn. Persoonlijk vind ik het sterker om te zeggen we: we zijn niet gelijk, maar we verdienen wel gelijke kansen. Als je bijvoorbeeld zegt dat mannen en vrouwen gelijk zijn – terwijl de maatschappelijke werkelijkheid nog heel anders is, biologisch en qua taakverdeling thuis –, zet je vrouwen

op achterstand. Juist door aandacht te hebben voor deze ongelijkheid, kun je mensen gelijk behandelen. Door na te denken hoe je mensen voldoende faciliteert en helpt, zodat ze kunnen meedoen en gelijke kansen hebben.'

Werkgeluk en productiviteit

Elk jaar organiseert HRcommunity de HRtop100. Onderdeel is de verkiezing van de CHRO van het jaar, met een podcast waarbij de geselecteerden worden geïnterviewd. Dit jaar staan vier thema's centraal bij de gesprekken. De eerste is HR als strategisch transformatiepartner. Organisaties zijn in transitie en HR heeft een belangrijke taak om te helpen bij die veranderingen. De tweede is data. 'Nu de gebruiksvriendelijkheid is toegenomen zie je dat HR steeds meer gebruikmaakt van data en AI, bijvoorbeeld voor scenarioplanning, of om de correlatie tussen verschillende onderwerpen te monitoren. Je kunt bijvoorbeeld met data het personeelsverloop inzichtelijk maken, laten zien hoeveel geld het kost als je een verkeerde kandidaat aanneemt, of wat je wint door te investeren in zittende

'Door naar skills in plaats van functies te kijken, creëer je flexibiliteit en benut je de mens veel breder'

medewerkers ten opzichte van een nieuwe medewerker aannemen.' Een derde thema is feedback, luisteren naar de medewerker. 'In het benaderen van medewerker wordt het steeds belangrijker dat zij ook als klant worden gezien. Dat je bijhoudt hoe ze zich voelen en dat ze feedback geven over hoe ze het vinden om bij jou te werken. Zodat je maatwerk kunt leveren.' Het laatste thema is 'empowering human experience'. 'De vraag hoe iemand zich op het werk voelt, verschuift naar hoe iemand zich überhaupt voelt. Als het thuis niet lekker gaat, doet dat ook iets met je werkgeluk en productiviteit.' Een werkgever faciliteert steeds meer ook buiten de werksfeer, vertelt Daniëls. Als voorbeeld noemt ze werknemers met schulden en mentale fitheid. 'Je hebt partijen die psychologen leveren waarmee mensen kunnen praten als ze niet lekker in hun vel zitten.'

Skilled based organiseren

Organisaties stellen steeds vaker skilled based projectteams samen, vertelt Daniëls. 'Wil je als organisatie productief en efficiënt blijven, dan moet je vanuit de mens werken. Wie ben jij en wat jij? En op welke projecten kun je daarmee worden ingezet? Door als HR naar skills in plaats van functies te kijken, creëer je flexibiliteit om bredere keuzes te maken en benut je de mens veel breder. Er wordt al veel gewerkt met (AI-) platformen om skills binnen een organisatie in beeld te brengen. Het geeft werknemers ook betere carrièreperspectieven, omdat goed in kaart kan worden gebracht welke stappen je kan zetten in je eigen ontwikkeling.'

'Met die trend gaan steeds meer bedrijven aan de slag. Je ziet dat functieprofielen worden losgelaten en dat mensen worden aangenomen op basis van skills. Dat geeft ruimte om meerdere dingen tegelijk te doen die in een functieprofiel misschien niet logischerwijs bij elkaar zouden passen. Je kan je voorstellen dat dat in de toekomst ook mogelijkheden biedt om voor meerdere werkgevers tegelijkertijd aan projecten te werken. Het huidige werkklimaat of de wetgeving is daar op dit moment misschien nog onvoldoende op ingericht, waardoor mensen nu soms noodgedwongen zzp'er worden.'

Antea Group: sterspeler in een van de grootste maatschappelijke verbouwingen

Hoe kunnen we de energievoorziening duurzaam hervormen en uitbreiden, zónder concessies te doen aan energiezekerheid en leefbaarheid? Bij Antea Group, multidisciplinaire speler in de energietransitie, draait alles om visie, vakkennis en verantwoordelijkheid. 'We zorgen ervoor dat Nederland elke dag een stukje duurzamer, veiliger en mooier wordt.'

Een van de grootste maatschappelijke verbouwingen van deze tijd – zo noemen de ingenieurs en adviseurs van Antea Group de energietransitie. Een deel van de bouwwerkzaamheden is voor iedereen zichtbaar. 'Je ziet windmolens verrijzen, de aanleg van zonneparken, straten die openliggen voor nieuwe stroomkabels,' zegt Coert Ruseler, businesslijndirecteur Energie & Ondergrond bij Antea Group. 'Dat is, zeg maar, de heel concrete kant van het verhaal. Wat je niet meteen ziet, is het proces daarnaartoe, de planvormingskant. Om de transitie in goede banen te leiden, moet in wezen heel ruimtelijk Nederland verbouwd worden. Waar energie lange tijd op een paar plekken in het land werd opgewekt, gaat dat nu gedecentraliseerd plaatsvinden.' Dat betekent bijvoorbeeld

dat er herziene omgevingsplannen moeten komen, vergunningen, bodemonderzoek, archeologische ondersteuning, noem maar op: 'De verbouwing gaat nog veel verder, want er moet worden nagedacht over nieuwe energievormen en dus nieuwe technieken. Denk bijvoorbeeld aan waterstof als energiedrager voor wind- en zonne-energie. De elektriciteit van een windpark op zee wordt dan op zee al omgezet in waterstof. Dat moet dan naar het land worden vervoerd – en daarbij krijg je weer te maken met allerlei veiligheidsvraagstukken. Het moet niet alleen duurzaam gebeuren, het moet ook veilig gebeuren. Wij zetten onze expertise in om te adviseren over veilig transport. En we hebben veel ervaring met het opstellen van risicoprofielen.'

De energietransitie vereist volgens Ruseler structurele veranderingen en oplossingen waarbij elk project uiteenlopende belangen raakt. Het vraagt om integratie van verschillende kennisvelden en expertises. De grootste uitdaging? 'De energievoorziening duurzaam te hervormen, zonder concessies te doen aan energiezekerheid en leefbaarheid.'

De energietransitie vereist structurele veranderingen en oplossingen waarbij elk project uiteenlopende belangen raakt

‘Je kunt je niet alleen op de lange termijn richten. De netcongestie is een acuut probleem dat ook vraagt om quick fixes’

Multidisciplinaire aanpak

Antea Group – met ruim 1750 specialisten in dienst, op verschillende locaties, strategisch verspreid door het hele land – maakt volgens Ruseler bij de transitie het verschil met een multidisciplinaire aanpak. Technologie, proces, planvorming en uitvoering zijn daarin geïntegreerd. ‘Het betekent dat we de gehele energieketen kunnen bedienen, ongeacht de schaalgrootte van een project. We denken mee, doen de planvoorbereiding, we doen de engineering en we doen tracéstudies. We verrichten zogenaamde conditionerende onderzoeken naar warmteleidingen, maar ook naar leidingen voor CO2, waterstof en ammoniak. Vervolgens doen we, als het gaat om de noodzakelijke onderzoeken, de advisering. Is het plan klaar dan gaat de aannemer het realiseren. Met ons voorwerk maken we dat mogelijk.’

Het werk van Antea Group stopt bij de uitvoering, althans voor het grootste deel. Ruseler: ‘We zijn geen grote aannemer die grote energiesystemen aanlegt. Maar we hebben wel een uitvoerende poot die het specialistisch civieltechnisch werk verricht.’ Hij verwijst naar de betrokkenheid bij verschillende geothermieprojecten, maar ook naar de aanleg van een Warmte Koude Opslag (WKO) op het terrein van de Healthy Ageing Campus op en rond het Universitair Medisch Centrum Groningen. De WKO-installatie zal gebouwen van het medisch centrum en van de Rijksuniversiteit Groningen koelen en verwarmen zonder dat er nog fossiele brandstoffen aan te pas komen. Antea Group legt het horizontale leidingwerk aan en was betrokken bij de eerste boring. Met vier boringen om koudebronnen aan te leggen en vier boringen om warmtebronnen aan te leggen, is de WKO-installatie straks een van de grootste van Nederland.

Er is, zegt Ruseler, in de zoektocht naar schone energie een enorme groei van geothermie- en aardwarmteprojecten zichtbaar: ‘Maar het vergt zeer specifieke kennis om nieuwe boorlocaties van de winning van aardwarmte

aan te leggen.’ Ruseler vertelt dat Antea Group die expertise in huis heeft met specialisten die al tientallen jaren boorlocaties door heel Nederland voorbereiden, engineeren en realiseren. ‘We zijn wat je noemt een partner voor het hele werkpakket: van bodemonderzoek tot het plaatsen van boorkelders en een fundatie voor de boorinstallatie.’

Uitvoeringscapaciteit

Naast hulp aan bedrijven en industrieën met de integratie van nieuwe energie-infrastructuren, ondersteunt Antea Group ook netbeheerders bij de verzwaren van het energienet. Wat dat laatste betreft, zegt Ruseler: ‘Je kunt je bij de transitie niet alleen op de lange termijn richten. De netcongestie is een acuut probleem. Dat vraagt ook om quick fixes. Denk aan bedrijven op een bedrijventerrein die deels wel en deels niet voldoende stroom op hun aansluiting hebben. Dat probleem kun je tackelen met onderlinge afspraken: wanneer gebruik jij, wanneer gebruik ik? Of je plaatst een batterijvoorziening. Dan is het probleem in het hier en nu opgelost.’ Maar een echt groot obstakel, legt Ruseler uit, zou wel eens een gebrek aan uitvoeringscapaciteit kunnen worden: ‘Er gebeurt nu zoveel tegelijkertijd, terwijl je alle benodigde kennis en bouwcapaciteit maar één keer kunt inzetten. Je ziet dat alle grote bedrijven en organisaties inzetten op grote projecten, maar als ze die niet op elkaar afstemmen, wordt het veel te druk op de markt. Dan gaan dingen niet gebeuren. Of je gaat elkaar beconcurreren op projecten en je krijgt heel veel druk op personeel.’ Er moeten keuzes gemaakt worden: ‘Dat betekent dat je niet meer alles doet, maar, zoals we binnen de Antea Group gedaan hebben, je heroriënteert op de maatschappelijke thema’s en ontwikkelingen.’ Daar rolt onder andere een actieve inzet voor de waterstofeconomie uit voort. ‘We

zoeken steeds een balans tussen ambitie en realiteit, technologische vooruitgang en leefbaarheid, en snelheid en zorgvuldigheid.’ Kernbegrippen daarbij zijn volgens Ruseler maatschappelijke verantwoordelijkheid, toekomstbestendigheid en sociale acceptatie. Dat laatste is niet onbelangrijk: ‘Er gebeurt van alles, iedereen snapt het belang, maar als het voor jouw neus gebeurt, is het een ander verhaal. Daar moet je veel aandacht besteden, mensen heel goed informeren, ze mee laten praten en kijken of er alternatieven bedacht moeten worden. We doen met Antea Group op dit moment een interessant project waarbij we bijvoorbeeld de gezondheidseffecten van windenergie meten. Als je dicht bij een windmolenpark woont, heeft dat dan impact op je gezondheid? Trillingen, geluid, dat kun je allemaal meten. Maar je kunt ook kwalitatief meten door in gesprek te gaan met mensen, ze te laten opschrijven wat ze op welk moment voelden. Was er op dat moment een bepaalde trilling vanuit het windmolenpark? De kennis die je dan opdoet over mogelijke correlaties, kun je ook weer meenemen in nieuwe energieprojecten. Zo zorgen wij ervoor dat Nederland elke dag een stukje duurzamer, veiliger en mooier wordt.’

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Samenwerking is de Haarlemmerolie

De energie- en materialentransitie kent behoorlijk wat uitdagingen. Het houdt de vernieuwers niet tegen in hun ambities. 'Er is geen weg terug' is een veelgehoord argument van de wegbereiders. Op de weg vooruit is samenwerking de sleutel tot succes.

AAN HET WOORD

COERT RUSELER

BUSINESSLIJNDIRECTEUR ENERGIE & ONDERGROND BIJ ANTEA GROUP

Antea Group is een belangrijke speler in de energietransitie. Hoe spannend is dat?

'Het is een heel dynamisch werkveld. En je merkt elke dag dat het heel veeleisend is. Het tempo is hoog en tegelijkertijd zijn de belangen enorm. Het móet goed gaan. Niet alleen voor onze huishoudens, maar ook voor onze bedrijven. Er moet

energiezekerheid zijn, en de energie moet ook nog eens betaalbaar en duurzaam zijn. Dus die spanning voelen we ja.'

Gaat het snel genoeg?

'Ik hoor uit de industrie, maar ook van netbeheerders dat dat een heel grote zorg is. Met de plannen voor de Delta Rijn Corridor bijvoorbeeld, die Rotterdam met het Ruhrgebied moet verbinden, zaten we als Nederland supersnel op het goede spoor. Maar het is nu weer vier jaar uitgesteld. Je zou hopen dat de overheid wat meer standvastigheid toont.'

Blijft u optimistisch?

'Uiteindelijk wel. Als ik kijk naar de netverzwaringen projecten waar Antea Group momenteel bij betrokken is... In bepaalde gebieden doen we het tracéontwerp van en alle onderzoeken voor een middenspanningsnet dat we dan samen met de aannemer realiseren. Als je ziet hoeveel digitalisering en innovaties we daarin stoppen en hoeveel we van elkaar leren, daar word ik heel blij van. Digitalisering is echt wel een sleutelbegrip bij de versnelling van de energietransitie. Voorheen deden we heel veel onderzoeken opnieuw, met de digitale data daarvan kunnen we nu sneller werken.'

AAN HET WOORD

JURGEN VAN DE PUT,

Directeur Sloop Dusseldorp Infra,
Sloop en Milieutechniek bv

Hoever zijn jullie gevorderd met circulair bouw materiaal?

'We hebben als sloopbedrijf heel wat jaren geleden de circulaire transitie in gang gezet, door hoogwaardig hergebruik als uitgangspunt te nemen voor elk project. We slopen momenteel 30% van onze projecten volledig circulair. Maar het oogsten en hergebruiken van vrijkomende

bouwmaterialen begint langzamerhand steeds meer vorm te krijgen. Om te laten zien wat hierin mogelijk is, heeft ons moederbedrijf ReintenInfra haar hoofdkantoor in Borne gebouwd met meer dan 80% hergebruikte materialen afkomstig uit onze slooprojecten. Als koploper in onze branche blijven we in ontwikkeling. Op onze reststoffencentra produceren we van 100% gerecycled granulaat cementloos beton, inrichtingselementen voor onze infratrak. We zijn bovendien co-founder van Coöperatie Insert, een samenwerking van 12 sloopaannemers, die o.a. sloophout en plafondplaten geschikt maken voor hergebruik in de bouw.'

Hoe krijg je circulariteit in een stroomversnelling?

'Door ons als sloopaannemer vroegtijdig te betrekken bij de planvorming. In het verleden werd drie jaar lang nagedacht over nieuwbouw en werd je als sloper pas om 5 voor 12 uitgenodigd. Om duurzame ambities te realiseren, willen we samen met de opdrachtgever, architect en bouwaannemer om tafel, om te kijken waar kansen liggen. Wat komt er aan materialen vrij en wat kunnen we hergebruiken binnen het project? We hebben een oogstapp ontwikkeld waarmee we een gebouw compleet scannen, de vrijkomende materialen inventariseren, omschrijven en waarden voor hergebruik. Via een koppeling publiceren we de materialen direct op de Insert Marktplaats. Met deze app hebben we in oktober de DigiDare Award 2024 gewonnen.'

Starre wet- en regelgeving hindert doorbraak van nieuwe economie

Het begin van elke transitie heeft een duwtje nodig. Nieuwe technologieën zijn nu eenmaal risicovoller. Het grootste probleem is vaak niet meer de investering zelf, maar zit bij de operationele kosten in de startfase. Hoge energieprijzen en een mismatch in regelgeving zitten een sluitend verdienmodel in de weg. Het zet Europese industrie op concurrentieachterstand.

Een half jaar na het begin van de oorlog in Oekraïne was de gemiddelde prijs van aardgas in Europa negen keer hoger dan in de Verenigde Staten. Gecombineerd met de CO₂-beprijzing zet het de concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie onder druk, constateert PwC in een recent rapport.

Plasticrecycling

Met plastic is de situatie niet anders. Nieuw plastic uit met name China is zo goedkoop dat plastic uit huisvuil onverkocht blijft en de productie van gerecycled plastic stakt. De Europese plasticindustrie ziet de omzet dalen terwijl de wereldmarkt groeit. De combinatie van strenge milieueisen enerzijds en import van goedkoop plastic anderzijds nekt de sector. Door de hogere productiekosten kan de sector concurrentie niet aan van goedkoop nieuw plastic. Onder meer de producent van duurzame plasticrecycling Umincorp

ging failliet, terwijl de fabriek eind 2022 feestelijk werd geopend. De verouderde regelgeving rondom plastic speelde een belangrijke rol in het faillissement. De EU ziet gerecycled plastic nog steeds als afval, waardoor het niet mag worden toegepast als verpakkingsmateriaal voor voedsel. 'We hebben dus in Rotterdam een heel dure fabriek voor de voedingsindustrie gebouwd die we hierdoor vorig jaar hebben moeten sluiten,' constateerde algemeen directeur Arjen Wittekoek bij de gedwongen sluiting.

Drie stappen verder

Wat allemaal als losse dossiers worden beschouwd, heeft allemaal indirect met elkaar te maken, meent Bert Jan Bruning, lid dagelijks bestuur van de Koninklijke Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI) en ceo van Nedmag. 'Uiteindelijk werken we met z'n allen om een betere toekomst te genereren. De discussie is te versnipperd. Als we een nieuw product willen maken, van een andere klasse, heb ik een nieuwe vergunning nodig. Dat maakt de transitie niet altijd even gemakkelijk.' Bedrijven doen het om de toekomst zeker te stellen. We hebben een hoger tempo dan de toezichthouders en de vergunningverleners. Vaak zijn we al drie stappen verder, terwijl zij nog in het verleden denken. Terwijl we dat station al zijn gepasseerd.' Hij verwijt de overheid niets, zegt hij. 'Het gaat niet over goed of fout. Maar om de transities te laten slagen, moet iedereen wel in hetzelfde tempo meekunnen. De politiek kan niet zeggen: morgen moeten we hier zijn, waarbij bedrijven aan de slag gaan. Terwijl degene die de plannen moet beoordelen en moet toezichthouden om verschillende redenen niet mee kan komen, bijvoorbeeld

'We hebben een hoger tempo dan de toezichthouders en de vergunningverleners'

door capaciteitsproblemen.' Investeren in de grondstoffent transitie vraagt om een nieuwe manier van denken, benadrukt Bruning. 'Het gaat erom wat we als maatschappij willen. De transitie kost tijd en maakt hernieuwbare grondstoffen in het begin misschien wat duurder.' De overheid heeft de sleutel in handen om de markt op gang te brengen, door belemmeringen sneller weg te nemen, zoals bij gerecycled plastic, en door actieve sturing. 'Bij brandstoffen heeft de overheid de plicht om 10% biobrandstof bij te mengen. Daarmee krijg je de vraag op gang en daarmee ontstaan verdere innovaties. Zo moet je ook het kunststofvraagstuk aanvielen. De Nederlandse industrie en overheid hebben heel veel geïnvesteerd om de recycling van plastics op gang te krijgen. Maar je kunt nooit concurreren tegen regio's waar ze anders tegen duurzaamheid en milieueisen aankijken. Door regels te stellen, bijvoorbeeld verplicht 15% renewable plastics bijmengen, biedt je perspectief voor verdere vernieuwing. Je kunt het niet aan de markt overlaten, als je tegelijkertijd de deur openhoudt voor niet-duurzaam plastic.'

Onvoorspelbare overheid

Ondernemers hebben vooral behoefte aan een duidelijke koers. Een voorbeeld is een studie van onderzoeksbureau Nieuwe Oogst, in opdracht van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE). Daaruit blijkt dat de meerderheid van de Nederlandse boeren (56,5%) best wil investeren in duurzame energie. Tegelijkertijd geeft 70% aan dat het overheidsbeleid op dit vlak te onvoorspelbaar is. Die onzekerheid is misschien wel het grootste obstakel voor een succesvolle energie- en grondstoffent transitie.

Europese Rekenkamer: Doelen 2030 voor groene waterstof niet haalbaar

Europa zet in op hernieuwbare waterstof voor de industrie. Stef Blok, lid van de Europese Rekenkamer, reflecteert op deze ambitie. Hij constateert dat het kip/ei-probleem de opschaling van de productie vertraagt en Europa meer oog moet hebben voor nieuwe strategische afhankelijkheden.

De ondertitel van het verslag van de Europese Rekenkamer (ERK) over 'Het industriebeleid van de EU inzake hernieuwbare waterstof' luidt: tijd voor een realitycheck. Oorspronkelijk was de doelstelling van de EU om 10 miljoen ton hernieuwbare waterstof te produceren in 2030. Onder invloed van de energiecrisis na de Russische inval in Oekraïne is er een identiek doel voor import aan toegevoegd. Dit veronderstelt een vraag van 20 miljoen tegen 2030.

Beide streefcijfers botsen met de realiteit, constateert de ERK. 'Op grond van de investeringen die al zijn gedaan qua productiecapaciteit en die gepland staan, kunnen we berekenen dat dit niet meer haalbaar is. Daarvoor zitten we te dicht op 2030,' constateert Blok. 'De eerste 10 miljoen ton is nog redelijk gefundeerd. Die correspondeert min of meer met het huidige industrieel waterstofverbruik. Al is het dan nog steeds ambitieus om te geloven dat je dat in 10 jaar tijd helemaal kan verduurzamen. Maar de tweede 10 miljoen ton is echt een politiek doel.' Het is verstandig dat de EU een doelstelling heeft vastgesteld op het gebied van hernieuwbare waterstof, benadrukt Blok. 'Er zijn een aantal industriële processen die niet zomaar zonder

fossiele brandstoffen kunnen.' De bekendste zijn de productie van staal met cokes, kunstmest uit aardgas en chemie op basis van aardolie. 'Daarbij stuit je op de wetten van de natuurkunde, waardoor je bij een chemische reactie behalve waterstof niet zoveel alternatieven hebt als je wilt decarboniseren. Ook bij CO₂-afvang zitten we nog in de opstartfase.'

Importheffing op CO₂

De ERK is kritisch over de vertraging door stroperige procedures. 'Al voor het nieuws over het uitstel van de aanleg van de Delta Rijn Corridor (de aanleg van een waterstofleiding vanuit de Rijnmond naar het achterland, *red.*), hebben we aangegeven dat de planprocedures van de lidstaten moeten worden versneld. Want dit probleem speelt in bijna alle landen.' De ERK constateert in haar verslag dat er

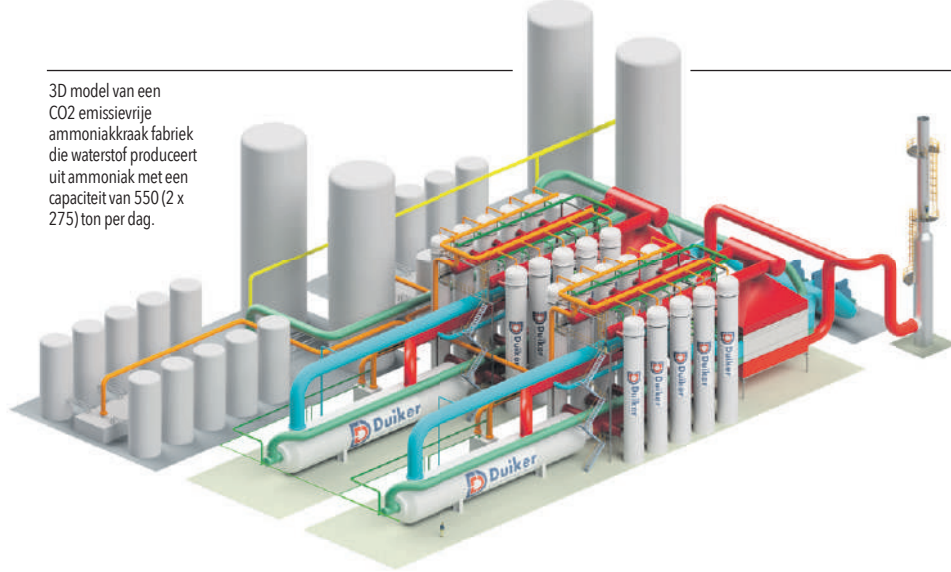
Er is onvoldoende doorgedacht over de rol die de prijs van hernieuwbare waterstof speelt

onvoldoende is doorgedacht over de rol die de prijs van hernieuwbare waterstof speelt. Blok: 'Die prijs is heel dominant in de vraag hoe je het kip/ei-probleem aanpakt. Er ontstaat pas vraag naar duurzame waterstof als er zekerheid is over voldoende continue aanvoer. En het aanbod komt pas op gang als producenten ervan overtuigd zijn dat er continue vraag is.' Hij verwacht dat de importheffing op CO₂, de CBAM, die de EU vanaf 2026 gaat opleggen een positieve impuls zal geven, maar benadrukt dat het geen wondermiddel is. 'Europese bedrijven worden op de wereldmarkt nog steeds geconfronteerd dat hun duurzame producten uit de EU duurder zijn.'

Bovendien geldt de CBAM-heffing niet voor samengestelde producten. 'De heffing is voor staal, maar niet voor producten waar staal in is verwerkt, zoals een auto of machine.' Een derde punt is dat landen met handelsverdragen met de EU mogelijk niet onder de CBAM vallen, waardoor ook langs die kant de concurrentie gaat komen. 'Alles bij elkaar is dat waarom we in ons verslag voor een realitycheck pleiten. We liggen niet op koers, maar er is ook een reëel risico dat energie-intensieve industrie zich gaat verplaatsen naar buiten Europa. Waardoor je nieuwe strategische afhankelijkheden creëert door het inzetten van je eigen beleid. We maken ons er sterk voor om dat risico goed in kaart te brengen als Europese Commissie. En dán te kijken wat realistische doelstellingen zijn en of specifieke industriële sectoren moeten worden gesteund.'

We geloven niet dat Europa zelfvoor- zienend moet zijn op alle gebieden. Dat zijn we ook nooit geweest. Waarvoor je moet uitkijken zijn nieuwe geostrategische afhankelijkheden. De dreiging om productiecapaciteit te verliezen door het verschil in energieprijzen, zeker als je duurzame waterstof gaat gebruiken, is reëel. Vandaar onze aanbeveling om de risico's in kaart te brengen, zeker qua gespecialiseerde producten,' zegt Blok. 'We wijzen bijvoorbeeld op de apparatuur voor de hydrolyse van water in zuurstof en waterstof. Daar is de kans groot dat die markt volledig gedomineerd gaat worden door Chinese producenten.' Hij besluit: 'Ons verslag is geen oproep om alle industrie te ondersteunen die last heeft van concurrentie van buiten de EU. Onze boodschap luidt: maak de transitie naar duurzame productie mogelijk en grijp dáár in, waar je nieuwe afhankelijkheden ziet ontstaan.'

3D model van een CO2 emissievrije ammoniakkraak fabriek die waterstof produceert uit ammoniak met een capaciteit van 550 (2 x 275) ton per dag.

Groene waterstof voor het oprapen, nu nog de infrastructuur

Hernieuwbare waterstof uit zonne- en windenergie is voor de industrie het onvermijdelijke alternatief voor aardgas en aardolie. Landen met zon en/of wind in overvloed lenen zich voor de productie van waterstof uit groene elektriciteit. Met ammoniak als waterstofdrager kan dat vervolgens worden vervoerd richting de Rotterdamse haven.

Het is een realistisch en kansrijk scenario, stelt Albert Lanser, Business Development Director Duiker Clean Technologies. 'Nederland is al netto-importeur van energie. Qua hernieuwbare energie wordt dat alleen maar meer. Dat zal voor een groot deel zijn in de vorm van waterstof, met ammoniak als energiedrager. Dat is de meest economische manier. Op locatie kan de ammoniak dan weer worden omgezet naar waterstof, een proces dat 'kraken' wordt genoemd.' Het is zowel een noodzakelijke stap als een unieke kans meent hij. 'Willen we de verdere opwarming van de aarde beperken – dat is het bovenliggende doel –, dan ontkomen we er niet aan om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen en hernieuwbare energie te stimuleren. Waarin Nederland een voortrekkersrol kan spelen met innovatieve technologie.'

Tijdshorizon

Het sluit aan bij de ambitie van de Europese Unie voor de verduurzaming van de Europese industrie met hernieuwbare waterstof als energiebron en grondstof. Evengoed moeten nog veel stappen worden gezet, voordat het zo ver is, constateert hij. 'Als ondernemer herken ik de conclusies van de Europese Rekenkamer, dat de ontwikkelingen te traag gaan, in de dagelijkse gesprekken met potentiële afnemers.' Dicht bij huis gaat het om de Delta Rijnkorridor, de aanleg van pijpleiding om waterstof, CO2 en ook ammoniak vanuit de havengebieden van Rotterdam en Vlissingen te transporteren naar het Limburgse en Duitse achterland. De aanleg is minimaal uitgesteld tot 2032. 'De tijdshorizon van politici is over het algemeen zeer kort. Waardoor de langetermijnhorizon die dit soort beslissingen vraagt, naar de achtergrond schuift. Dat is slecht voor Nederland. 'Ik proef in contacten met potentieel geïnteresseerden dat alternatieve locaties worden overwogen voor import, opslag en distributie van hernieuwbare energie. Het zou een misser van jewelste zijn. Er liggen enorme kansen voor Nederland om Rotterdam te ontwikkelen tot invoerhaven van hernieuwbare energie. Om de bunkerfunctie die Rotterdam nu heeft voor fossiele brandstof uit te breiden met ammoniak en methanol. Daarmee creëer

'Ons ammoniak-kraakproces levert 99,97% zuiver waterstof op'

je voor de toekomst enorme werkgelegenheid. En dit boven op het zekerstellen van voldoende brandstof en energiedragers om in onze behoefte te blijven voorzien. We moeten toch over'

Duiker Clean Technologies heeft een uniek ammoniakkraakproces ontwikkeld dat heel efficiënt het ammoniak omzet naar waterstof en gebruikmaakt van de warmte die vrijkomt bij de verbranding van ammoniak. Het voordeel van de door Duiker ontwikkelde technologie is dat er geen CO2-uitstoot is, tijdens het kraken. 'We hebben ook geen water nodig, waardoor de techniek toepasbaar is in gebieden waar weinig water is.' De installatie is compact, waardoor deze weinig ruimte inneemt. Uiteindelijk levert het proces 99,97% zuiver waterstof op.' Lanser praat met veel partijen die interesse hebben, maar zich geremd voelen door de keuzes die de overheid steeds weer maakt. 'De wereld gaat door. Als het hier niet kan, kan het wel elders. Als Nederland hebben we jarenlang goedkope energie gehad, dankzij het aardgas uit Groningen. Dat was een magneet voor industriële energie intensieve activiteiten, maar is nu over. Momenteel worden we geconfronteerd met relatief hoge energieprijzen, waardoor op termijn een groot deel van de industrie zich zal afvragen of Nederland en Noordwest-Europa nog wel een goede vestigingsplaats is. Dat staat haaks op de zelfvoorzienendheid die de Europese Commissie voorstaat.'

Als werktuigbouwkundig ingenieur kreeg Lanser het belang van energie-efficiency ingestampt. 'Voor hernieuwbare energie is dat minder relevant. Zon en wind kosten niets. Nu is de prijs onder aan de streep, bijvoorbeeld van groene waterstof, het belangrijkste. Mijn boodschap aan de politiek is: wees niet bang voor ammoniak. Het wordt als bulkchemie al decennialang verhandeld en er is al een goed ontwikkelde infrastructuur voor de productie, opslag en distributie van ammoniak. Ook in Nederland. Het is relatief eenvoudig te integreren als energiedrager in bestaande systemen. Het is een cruciaal onderdeel in de energietransitie.

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Integratie van warmte-, moleculen- en elektriciteits-opslag is dé grote uitdaging duurzaamheid

De opslag van groene energie is in de eerste plaats nodig voor een duurzaam energiesysteem. Netcongestie en de hoge energieprijzen hebben de markt voor batterijopslag versneld. De markt voor de opslag van warmte en moleculen (waterstof, ammoniak, groen gas, etc.) komt moeizamer op gang, constateert Jeroen Neefs, directeur van Energy Storage NL.

Energy Storage NL is de brancheorganisatie van energieopslagsystemen, en onderdeel van FME. Het ledenbestand varieert van ontwikkelaars van batterijsystemen tot installaties voor warmteopslag en moleculenopslag. Daarnaast zijn netbeheerders, kennisinstellingen, financiers en verzekeraars aangesloten. 'We hebben een breed ecosysteem neergezet, omdat we willen leren van elkaars uitdagingen,' vertelt Neefs. 'Banken zien steeds meer aanvragen

binnenkomen rondom batterijen. Dat vinden ze best wel spannend. Ze willen weten hoe de inkomstenkant op de langere termijn eruitziet. Dan is het mooi als ik ze kan koppelen aan ontwikkelaars die daar al succes mee hebben. Door de dialoog met elkaar te openen en begrip voor elkaars uitdagingen te creëren, kun je elkaar beter begrijpen en kom je beter tot goede oplossingen met elkaar.'

Sluiting gas- en kolencentrales

'Bij de eerste bijeenkomst, 10 jaar geleden, was al duidelijk dat opslag essentieel is om een volledig duurzaam energiesysteem te bereiken. Op sommige momenten heb je geen zon en geen wind. Dan moet je toch het systeem overeind houden,' aldus Neefs. De afgelopen jaren is de behoefte aan opslag toegenomen door de netcongestieproblematiek en zijn de energieprijzen door de oorlog in Oekraïne enorm gestegen. Door de netcongestie komt langzamerhand het besef dat energie niet altijd 24/7 beschikbaar zal zijn, stelt hij vast. 'Je zult zelf moeten nadenken waar je je energie vandaan haalt. Dat maakt bedrijven bewuster om meer verantwoordelijkheid te nemen over de eigen energiehuishouding, zodat je verzekerd bent van de energie die je nodig hebt.' Het wordt heel spannend als

de komende jaren, vanaf 2030, de gas- en kolencentrales worden gesloten, verwacht Neefs. 'Want wat gaan we doen in periodes als er geen zon en wind is, de zogenoemde dunkelflaute? De industrie moet daarom nu al nadenken hoe ze kunnen door produceren als zich dat straks in bijvoorbeeld januari voor meerdere dagen kan voordoen. Dat zijn vragen die nu nog ver weg lijken maar stiekem dichterbij komen. We zullen die opslagmaatregelen nu al nemen met elkaar.' Hij heeft het gevoel dat we aan de vooravond van een doorbraak staan qua energieopslag, specifiek rondom batterijen. 'Zo zijn er met netbeheerder Tennet afspraken gemaakt over de tarieven voor batterijsystemen. 'Daar hebben we korting op kunnen krijgen, waardoor het aantrekkelijker is om in batterijen te investeren. Daarnaast zijn de prijzen voor batterijen sterk gedaald en zijn de vergoedingen op de onbalansmarkt gestegen, waardoor er een cocktail is ontstaan waarbij batterijprojecten financieel uitkunnen. Dat doen we allemaal zonder subsidie!'

Decentraal gestuurd systeem

De energietransitie zorgt ervoor dat de opwek veel meer decentraal plaatsvindt, met de zonnepanelen op daken en regionale zonneparken. 'De volgende stap is dat je niet alleen de opwek lokaal regelt, maar ook de opslag, met buurt- en thuisbatterijen, lokale warmteopslag etc.' Dat zorgt er weer voor dat burgers en bedrijven zich veel meer betrokken voelen in de energietransitie, constateert Neefs. 'Als je je opwek en opslag combineert voor eigen gebruik, kun je daarin voordelen boeken. Waardoor de energietransitie aan draagvlak wint. Mensen zien het profijt van meebewegen. Wat opslag zo leuk maakt, is dat je de energie die je zelf opwekt ook inzet voor eigen gebruik. Dat maakt dat mensen enthousiast zijn over energieopslag.' Met batterijen alleen zijn de problemen nog niet opgelost, waarschuwt hij. 'Wat doen we als de batterij vol is? Conversie van elektriciteit naar warmte en moleculen wordt naar mijn mening essentieel om een stabiel energiesysteem op te bouwen. Uiteindelijk heb je alle drie de vormen nodig. Met warmte en moleculen kun je energie voor maanden opslaan, waarbij je batterijen gebruikt om kortstondige pieken aan te vullen. Die markt moet nog op gang komen en ik zie zonder overheidshulp nog geen doorbraak plaatsvinden.'

‘Wat bedrijven nodig hebben is energiezekerheid’

Nu de energietransitie op stoom is, is een energieaansluiting of -uitbreiding een groeiend probleem. Met integrale energieoplossingen helpt Zwart Techniek klanten waarvan de energievoorziening nooit mag stoppen. ‘We hebben daar de oplossing voor, dat noemen we energiezekerheid,’ vertelt Manager Business Development Smart & Sustainable Power, Martijn van der Velde.

Met de verduurzaming van de logistiek, productie en huishoudens neemt de vraag naar elektriciteit exponentieel toe. Het netcongestieprobleem wordt hierdoor alleen maar groter de komende jaren. Netbeheerder TenneT waarschuwde begin mei voor een tekort aan stroom na 2030. ‘Er staan steeds meer bedrijven in de wacht voor een aansluiting, het vergroten van het vermogen of om hun verduurzamingsambities waar te maken. We helpen deze bedrijven met een oplossing, zodat ze hun plannen kunnen realiseren en hun bedrijfsprocessen kunnen continueren,’ stelt Van der Velde. Dat doet Zwart Techniek op verschillende manieren. Het begint met het in kaart brengen wat een organisatie exact nodig heeft. ‘Daar ondersteunen we de klant bij. We merken dat

er veel maatwerk nodig is om klanten daarbij te helpen.’ Op basis van de analyse ontwerpt Zwart Techniek een systeem dat voldoet aan de gewenste energiezekerheid. ‘Voor nu én voor de toekomst. Dat doen wij door middel van een microgrid op eigen locatie bestaande uit een combinatie van batterijopslag, zonnepanelen, een gasgenerator en eventueel een noodstroomgenerator. Dat alles wordt slim aangestuurd door een energiemanagementsysteem, om de stroomkosten zo laag mogelijk te houden. ‘Daarmee proberen we de businesscase voor de klant te optimaliseren. Met onze oplossingen zorgen we dat de klant zelf de regie heeft in het voorzien in de eigen stroombehoefte, waardoor deze minder afhankelijk is van externe factoren en prijsstijgingen zoals in 2022, met de energiecrisis.’

‘Met de kennis en kunde die wij hebben, kunnen we energiezekerheid tijdens de energietransitie garanderen’

De bedrijven die bij Zwart Techniek aankloppen beslaan het hele spectrum; van kantoren en hotels tot productiebedrijven. ‘We zijn veel actief bij nieuwbouw van distributiecentra die niet kunnen worden aangesloten op het stroomnet. Die helpen we met een oplossing, gebruikmakend van de eerdergenoemde componenten. Met het

oog op de toekomst is daarbij al rekening gehouden met de transitie naar elektrisch vrachtvervoer.’ Soms speelt ook de duurzaamheidscertificering voor vastgoed of ESG-wetgeving een rol.

‘Netcongestie is een modewoord,’ vertelt managing director Jim Craig. ‘Iedereen claimt daar wel een oplossing voor te hebben. Er zijn heel veel adviseurs en consultants actief in deze markt. We zijn techniekleverancier, een partij die de oplossing ook werkelijk realiseert en kan onderhouden. We leveren al decennialang energiezekerheid voor de meest kritische energie-infrastructuur in Nederland. Van die ervaring maken we nu gebruik om mensen met netcongestieproblemen te helpen. De techniek, kennis en knowhow die we hebben en die wordt gebruikt, is redelijk vergelijkbaar. Normaal zetten we die alleen in voor wanneer er een stroomstoring is.’

‘En nu zetten we die expertise in bij geen of onvoldoende netaansluiting.’ Het treffen van meer regie in je eigen energievoorziening is een ontwikkeling die alleen maar normaler wordt, meent hij. ‘Het is “en, en”. We hebben een goed én betrouwbaar stroomnet, maar dat staat onder druk. Het is belangrijk om een oplossing te hebben voor wanneer de eigen stroomvraag groot is, maar slechts beperkt beschikbaar is via het net.’ Craig valt hem bij: ‘De energietransitie is gaande en raakt steeds meer bedrijven. Ook de capaciteit om te groeien en te investeren, om concurrerend te blijven. Wat bedrijven nodig hebben is die energiezekerheid. Met de kennis en kunde die wij hebben, kunnen we die zekerheid tijdens de energietransitie garanderen.’

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Europa moet werken aan de eigen concurrentiekracht

Oud-ECB-directeur Draghi pleit in zijn rapport aan de Europese Commissie om jaarlijks 750 à 800 miljard euro extra te investeren in de energietransitie, innovatie, digitale technologie en defensie. Daarbij wijst hij op de Europese productiviteit en weerbaarheid die onder druk staan. VNO-NCW deelt zijn zorgen over de staat van de Europese economie ten opzichte van de VS en China.

Draghi roept op om onze concurrentiepositie te versterken. 'Kijk je naar de cijfers van de Wereldbank, dan zie je dat het Amerikaanse BBP per hoofd van de bevolking inmiddels bijna twee keer zo hoog is dan het Europese BBP per hoofd van de bevolking,' vertelt strategisch beleidsadviseur Frederik van Til. De oorzaak ligt in de toenemende productiviteitskloof. Dat komt bijvoorbeeld doordat de VS er veel beter in slaagt om digitale technologieën toe te passen en dat de Europese markt meer versnipperd is.' Ook de regeldruk en hoge energieprijzen spelen een rol. 'Draghi stelt daarom dat concurrentievermogen en verhoging van de productiviteit bij de Europese Commissie op 1 moeten staan op de nieuwe Europese agenda (2024-2029). Dat is zo belangrijk omdat - óók

in de vergrijzende samenleving - een hogere productiviteit essentieel is voor het uitvoeren en financieren van de maatschappelijke opgaven waarvoor we staan. Op het gebied van duurzaamheid, digitalisering, veiligheid en ons socialezekerheidsstelsel. Daarom moeten we de komende jaren flink aan het werk.'

Interne markt

Bedrijven ervaren nog steeds dat ze te maken hebben met 27 nationale markten in plaats van één interne markt. 'De European Round Table for Industry heeft meer dan 100 interne marktbarrières geïdentificeerd. Door deze belemmeringen kunnen bedrijven en burgers de voordelen van de interne markt niet benutten. Denk bijvoorbeeld aan de versnipperde kapitaalmarkten of een potje verf waar je in elk land een ander etiket voor nodig hebt. Of verschillende regels voor vervoer van afval als secundaire grondstof.' Het gaat óók over de Europese energiemarkt, constateert hij. 'De elektriciteitsprijzen zijn in Europa twee tot drie keer zo hoog als in de VS en gasprijzen zelfs vier tot vijfmaal hoger. Vergunningverlening duurt veel langer én we hebben te maken met netcongestie. Daar lopen bedrijven in heel Europa tegenaan.' Nederland heeft nog een extra uitdaging, aldus Van Til. 'Volgens Draghi staat Nederland

'We staan in de top 3 qua elektriciteitsprijzen én energiebelasting, daar wil je absoluut niet staan'

in de top 3 qua hoogste elektriciteitsprijzen én hoogste energiebelasting. In dat rijtje wil je absoluut niet staan.' Momenteel wordt de EU-richtlijn rondom energiebelasting herzien, maar zo benadrukt hij: 'Belastingheffing is een nationale competentie. Het is iets waar we vooral ook nationaal naar moeten kijken, om te zorgen dat we veel beter de ruimte gebruiken die andere lidstaten wel benutten als het gaat om het ondersteunen van de eigen industrie en productiebedrijven. Nederland moet bijvoorbeeld kijken hoe we energie-infrastructuur - dat net als de weg- en spoorinfrastructuur een publiek goed is - vanuit slimmere methoden kunnen financieren.' Dat is bittere noodzaak. Door de hoge energieprijzen hebben strategische energie-intensieve industrieën hun productie verlaagd, waardoor de EU afhankelijker wordt van derde landen, valt te lezen in het Draghi-rapport.

Weerbaarheid

VNO-NCW heeft afgelopen jaar haar visie op brede welvaart geactualiseerd, verklaart Van Til. 'Voorheen was onze visie gecentreerd rondom drie pilaren: duurzaamheid, productiviteit en inclusiviteit. Daar hebben we dit jaar 'weerbaarheid' aan toegevoegd. Door de geopolitieke situatie gaat dit een toenemende prioriteit zijn. In Europees verband is dat, naast concurrentievermogen, een van de speerpunten voor de komende vijf jaar.' Daarbij gaat het om vragen als: heb je toegang tot de basisindustrie en tot strategische goederen en grondstoffen? 'Als de randvoorwaarden voor een investering in Europa niet op orde zijn, bijvoorbeeld door de hoge energieprijzen, zie je dat de productie naar derde landen wordt verplaatst. Dat is niet goed voor onze economie en werkgelegenheid, maar ook niet voor onze weerbaarheid en het klimaat.' Als voorbeeld noemt hij een Griekse aluminiumproducent die Europese productie tijdelijk heeft verplaatst naar een minder duurzame fabriek in Indonesië. 'In Brussel is de urgentie van de problematiek inmiddels doorgedrongen. We moeten zorgen dat dat ook in Nederland wordt gevoeld, door de nationale politiek. Dat concurrentievermogen en weerbaarheid hoog op de agenda komen en we in Europees verband daarin als constructieve partner moeten optrekken.'

‘Wat nodig is, is een organische, stapsgewijze energietransitie’

Een al te abrupte breuk met fossiele energiebronnen bij de overgang naar een nieuw, duurzaam energiesysteem is niet realistisch. Bij adviesbureau JBR vinden gesprekken over de energietransitie plaats op basis van feiten. Het boek ‘Niet het einde van de wereld’, van datawetenschapper Hannah Ritchie, is voor JBR een leidraad in deze discussie.

‘We willen graag een ander, onafhankelijk geluid laten horen. De energietransitie is hartstikke noodzakelijk, maar verliest op dit moment een deel van het draagvlak. Gesprekken over duurzaamheid belanden al snel in polariserende discussies. Vooral de manier waarop Hannah Ritchie objectief naar de problematiek kijkt, vanuit haar wetenschappelijke hoek, maakt haar visie interessant en relevant,’ menen managing partner Ronald van Rijn en Senior Consultant Corporate Finance Rogier Tigchelaar. De trein is niet te stoppen. De overstromingen en andere effecten van klimaatverandering maken het zelfs voor ontkenners lastig. En anders is er wel een economische noodzaak. Op termijn zien we, bij een te langzame transitie, de olie- en gasprijzen door het dak gaan. Dan is er ook een financiële rationale voor de energietransitie,’ constateren beiden.

Stapsgewijze transitie

In haar boek bespreekt Ritchie de aanpak van het klimaatprobleem en de overgang van fossiele naar hernieuwbare energiebronnen door uit te zoomen. Ze laat aan de hand van cijfers zien hoeveel en hoe snel er resultaten zijn geboekt in de klimaatproblematiek. Maar geeft ook voorbeelden van

kantelpunten in het beleid. Calamiteiten zijn vaak de aanleiding voor ingrijpende maatregelen door de overheid, stelt Ritchie. Ze gebruikt de zware luchtvervuiling in Beijing (de calamiteit) als voorbeeld, die door de overheid met ingrijpende maatregelen (beleid) werd aangepakt met de komst van de Olympische Spelen (imago). ‘Verandering komt voornamelijk voort uit beleid. Mensen kijken vooral naar hun portemonnee. Het is meestal een financiële incentive, zoals de hoge gasrekening aan het begin van de oorlog in Oekraïne, die mensen doet bewegen. Slechts een beperkte groep wil vanuit idealisme verandering.’ Soms liggen oplossingen verder in de toekomst, laat Ritchie zien. ‘Door de vergrijzing krijg je op termijn automatisch vermindering van CO2-uitstoot.’

Olie is als grondstof van plastics in de energie- en materialentransitie een belangrijke parameter. ‘Het is belangrijk om plastics te recyclen en de materiaaltransitie te stimuleren door de juiste beleidsmaatregelen te nemen, zodat recyclers kunnen concurreren met ‘virgin’ plastics uit olie. In haar boek bespreekt Ritchie de plasticvervuiling, en hoe deze in de vorm van microplastics in de voedselketen terecht komt. Mogelijk omdat we niet direct het gevolg ervan ondervinden, is het gevoel van urgentie niet groot genoeg. Waardoor de materialentransitie stopt,’ aldus Tigchelaar. De beprijzing van olie speelt daarin een negatieve rol, stelt Van Rijn: ‘Op dit moment is de olieprijs zo laag, dat plastics vanuit China heel goedkoop zijn. Recyclingbedrijven hebben het daardoor lastig om gerecycled plastic te verkopen. Het verdienmodel raakt daardoor stuk.’ Alleen

‘Calamiteiten zijn vaak de aanleiding voor ingrijpende maatregelen door de overheid’

met beleid kan dit worden gefixt, menen ze. ‘De juiste beleidsmaatregelen (beprijzing van fossiel) en investeringen zijn noodzakelijk om de transitie te bewerkstelligen. Wat nodig is, is een stapsgewijze transitie van de oude naar de nieuwe energievoorziening, waarbij overheden, bedrijven en stakeholders gezamenlijk op zoek gaan naar oplossingen die zowel economisch haalbaar als ecologisch verantwoord zijn. De uitdaging is om de discussie op gang te brengen en samen te zoeken naar manieren om organisch van fossiele naar hernieuwbare energie te schakelen.’

Partner bij strategische vragen

JBR adviseert bedrijven die voor grote uitdagingen staan in de sector Energie- en Materialentransitie. De expertise omvat corporate finance, herstructurering en strategische vraagstukken. ‘We worden ingeschakeld voor de vragen waar mensen wakker van liggen,’ vertelt Ronald van Rijn. ‘We helpen de problemen onderweg op te lossen. Dat doen we vanuit de hoek van strategieontwikkeling en het creëren van opties voor samenwerking. Met welke activiteiten moet je morgen bezig zijn om continuïteit te bereiken en geld te verdienen?’

strategy
corporate finance
restructuring

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Netcongestie: Aanpak vraagt om een frisse wind

Netcongestie scheelt de Nederlandse economie tussen de 10 en 35 miljard euro per jaar aan inkomsten. Steeds meer bedrijven kiezen voor de lokale opwek van elektriciteit in energy hubs. Windenergie is daarvoor een goede optie.

Spreek over de opstopping van het elektriciteitsnet en het gaat al snel over stroomuitval, hogere energiekosten en de plotseling beperkte mogelijkheden bij het uitbreiden van je bedrijf. Onderzoeks- en adviesbureau Ecorys stelde in opdracht van de rijksoverheid een rapport samen over de maatschappelijke kostprijs van netcongestie. Aan de harde conclusies, gepubliceerd in het voorjaar van 2024, gaat nog steeds een opbeurende constatering vooraf: het Nederlandse elektriciteitsnet is een van de betrouwbaarste netten van de wereld. De cijfers spreken voor zich: in 2022 had een gebruiker gemiddeld 22,1 minuten geen elektriciteit, waarmee de betrouwbaarheid neerkomt op een indrukwekkende 99,99 procent. Tot zover het goede nieuws, want hierna begint het te schuren. Misschien niet voor gebruikers die hun bestaande activiteiten

op gelijke voet voortzetten, maar uitdrukkelijk wel voor klanten die hun activiteiten willen uitbreiden of gaan elektrificeren. De energietransitie vergroot de druk op het net. Zo is bijvoorbeeld de overgang naar een elektrisch wagenpark anno 2024 een operatie die in de uitvoering niet heel veel voeten meer in de aarde hoeft te hebben. De techniek rondom elektrische mobiliteit staat inmiddels op een hoog niveau. Maar de obstakels dienen zich aan in de praktijk van alledag. Dat nieuwe laadpark op het bedrijfsterrein jaagt de vraag naar elektriciteit omhoog en dat vraagt om een grotere transportcapaciteit. Het is die intensievere benutting van het net die voor netcongestie zorgt. Gevolg: wil je als bedrijf uitbreiden of elektrificeren dan ontbreekt in een aantal gebieden domweg de benodigde transportcapaciteit.

Gederfde baten

Netcongestie belemmert, met andere woorden, de groei van (nieuwe) economische activiteiten. Een overvol stroomnet legt

Bedrijven werken samen om de opwek, opslag, conversie en verbruik van energie met elkaar af te stemmen

processen stil, zorgt ervoor dat projecten vertraging oplopen en verslechtert de concurrentiepositie van Nederland. Het leidt tot gederfde baten, het kost geld. Ecorys probeerde op dat vlak in haar onderzoek een zeer specifieke vraag te beantwoorden: wat is de maatschappelijke bruto kostprijs van netcongestie? Met wat slagen om de arm komen de onderzoekers uit op tot wel 4000 euro aan gederfde economische activiteiten voor elke MegaWattUur (MWh) die door het overvolle stroomnet niet geleverd kan worden.

De Boston Consultancy Group (BCG) verrichte aanvullend onderzoek en concludeerde in een dit najaar verschenen rapport dat netcongestie de Nederlandse economie tussen de 10 en 35 miljard euro per jaar aan inkomsten scheelt. Niet alleen omdat bedrijven niet kunnen uitbreiden, ook door bijvoorbeeld de haperende woningbouw. Maar, benadrukte een van de auteurs van het onderzoek, Thijs Venema, het grootste deel van de misgelopen inkomsten komt van bedrijven die hun plannen niet kunnen uitvoeren. Venema: 'Ongeveer 80 procent. Die groei die zij mislopen, is een groot deel van de waarde waarover we het hebben.'

Energy hub op windenergie

Onderzoeken als die van Ecorys en BCG onderstrepen de urgentie van de aanpak van netcongestie. Tegelijkertijd dienen ze als toetssteen. Als we een gefundeerde schatting kunnen maken van de maatschappelijke kostprijs van netcongestie dan kunnen we ook nagaan hoe efficiënt de maatregelen en netinvesteringen zijn. Wat de onderzoekers vooralsnog niet meenamen in hun studie, zijn de slimme manieren waarop ondernemers zonder een grotere aansluiting toch kunnen groeien of elektrificeren. Zo worden er batterijen ingezet als er sprake is van netcongestie. En steeds vaker worden er op bedrijfsterreinen 'energy hubs' gevormd om de beschikbare netcapaciteit beter te benutten. Bedrijven werken samen om de opwek, opslag, conversie en het verbruik van duurzame energie met elkaar af te stemmen. Juist voor de lokale opwek van elektriciteit in energy hubs is windenergie een goede optie. Wind op land is een van de goedkoopste vormen van energie. In vergelijking met zonne-energie heeft het bovendien als voordeel dat het ook 's nachts en in de winterperiode (dus als de energievraag hoger is) opgewekt kan worden.

Lokale samenwerking als motor voor de energietransitie

Foto: Christine Wevers

Samen met de lokale gemeenschap een duurzaam energieproject realiseren, hoe gaat dat in de praktijk? Green Trust Consultancy legt uit hoe zij te werk gaat en waarom technische en sociale oplossingen hand in hand gaan.

Een groep van zo'n vijftig enthousiaste mensen verzamelt zich met koffie en koek op de bouwplaats van Burgerwindpark A2 Lage Rooijen. Het waait flink en bergschoenen beschermen hen tegen het natte zand op het terrein. 'Eindelijk een plek waar het fijn is dat het hard waait,' grapt een bezoeker. In de Bommelerwaard, direct naast de A2, worden drie windturbines gebouwd. Gebiedscoöperatie Bommelerwaar leidt coöperatieleden, obligatiehouders en buurtbewoners rond.

Dat dit windpark gebouwd wordt is niet vanzelfsprekend. Verschillende uitdagingen komen hierbij kijken. De drie windturbines hebben samen een capaciteit van 15 MW, maar netcongestie beperkt de levering tot 10 MW. Totdat het net verzaard wordt draaien we bij harde wind niet op vol vermogen. Dat is zonde. Samen met bedrijven in de omgeving onderzoeken we oplossingen, zoals energiehubbs waar energie lokaal wordt uitgewisseld, die opwek en verbruik combineren. Naast technische en juridische kennis is daar veel creativiteit voor nodig. Daar houden wij van,' zegt directeur Annelies Wesselink van Green Trust Consultancy,

een full scope adviesbureau voor duurzame energieprojecten en vanaf het eerste idee betrokken bij het Burgerwindpark.

Van techniek naar sociale innovatie

Green Trust begeleidt energiecoöperaties en andere partners in alle fases van energieprojecten, van haalbaarheid, vergunningen en financiering tot bouw en beheer. 'De energietransitie vraagt meer dan techniek,' stelt mede-directeur Lieuwe Dragt. 'De uitdaging ligt in sociale innovatie. Hoe zorgen we dat zoveel mogelijk mensen zich gehoord voelen en actief kunnen deelnemen? Hoe bouwen we bruggen tussen klimaatdoelstellingen, natuurbelangen en energievoorzieningen?' Green Trust werkt samen met meer dan twintig energiecoöperaties in Nederland, wat duurzame energie dichterbij de samenleving brengt en vice versa. 'Het gaat om meer dan opbrengst. Denk aan gemeenschapszin, maatschappelijke acceptatie en een eerlijke verdeling tussen de lasten en lusten.'

Burgerwindpark A2 Lage Rooijen: samenwerken voor lokale energie en natuurbehoud

Een prachtig voorbeeld van deze aanpak is het eerdergenoemde Burgerwindpark A2 Lage Rooijen in de Bommelerwaard. Dit project is ontstaan uit een intensieve samenwerking tussen Green Trust en Coöperatie Bommelerwaar. Het windpark is van en voor de omgeving: vanaf het begin is Coöperatie Bommelerwaar mede-eigenaar, waardoor de lokale gemeenschap direct profiteert van de opbrengsten en zeggenschap heeft. Extra bijzonder aan dit project is dat Coöperatie Bommelerwaar bij de financiering hulp krijgt van Coöperatie Deltawind van

De energietransitie is geen rechte lijn, maar een hobbelige weg vol uitdagingen. Green Trust ziet dit als een kans om nieuwe stappen te zetten samen met coöperaties

Goeree-Overflakkee, met wie Green Trust in 2016 Windpark Krammer bouwde, het grootste burgerwindpark in Nederland. Samen vormen zij de holding Eiland voor Eiland en zijn ze voor 50 % eigenaar van het windpark. Coöperaties komen in actie om andere coöperaties verder te helpen.

Om het project lokaal vorm te geven, richtten Green Trust en Coöperatie Bommelerwaar een klankbordgroep op. Mensen uit de omgeving dachten mee over thema's als natuurinclusief ontwerpen, bouwlogistiek en de creatie van meerwaarde voor de lokale gemeenschap. In 2023 werd de vergunning voor het windpark onherroepelijk inmiddels is de bouw is gestart. Naast het opwekken van elektriciteit, investeert het project in natuurbehoud en -ontwikkeling. Zo is kruidenrijk grasland ingezaaid en meer dan 1.600 m² struikgewas aangelegd om kleine marterdieren zoals de bunzing en hermelijn te beschermen. Deze plannen zijn ontwikkeld in samenwerking met lokale natuurorganisaties en de klankbordgroep.

Samenwerking tussen coöperaties en experts: de sleutel tot een succesvolle energietransitie

'Ik ken Green Trust al tien jaar,' zegt Gijs van Hout, directeur van het Burgerwindpark. 'Hun focus op samenwerking met lokale coöperaties is dé manier om in deze tijd energieprojecten te realiseren.' Green Trust gelooft in een energietransitie die door de maatschappij wordt gedragen en begeleidt coöperaties bij de ontwikkeling van energieprojecten. De kracht zit in de combinatie van lokale kennis en het lokale netwerk van coöperaties en de projectervaring en het multidisciplinaire team van Green Trust.

Meer informatie? Scan de QR-code.

Samen op weg naar fossielvrije verpakkingen

Fossielvrije verpakkingen zijn essentieel voor een volledig circulaire economie, die in 2050 een feit moet zijn. TNO heeft aangetoond dat dit doel met verschillende circulaire strategieën kan worden gehaald.

De Nederlandse overheid wil in 2050 de hele economie laten draaien op herbruikbare grondstoffen. En al in 2030 moet de economie voor 50 procent circulair zijn. Deze doelstellingen zijn glashelder. Toch moet er heel wat gebeuren om deze ambitieuze mijlpalen te halen. Dat geldt alleen al op het gebied van verpakkingen. Sterker nog, uit onderzoek van TNO blijkt dat de vraag naar plastic consumentenverpakkingen zonder actie zal stijgen, met 17 procent.

62 procent minder CO2, 67 procent minder nieuw materiaal

Nu zijn er verschillende circulaire strategieën

die een economie met fossielvrije verpakkingen dichterbij moeten brengen. TNO heeft onderzoek gedaan naar de impact van vier van deze strategieën, zegt Esther van den Beuken, principal consultant Circulaire Plastics van TNO. 'Dat zijn hoogwaardige verwerking, vermindering, verlenging van de levensduur en materiaalvervanging. Uit ons onderzoek komt dat het inzetten van deze strategieën leidt tot veel winst. Zo kunnen broeikasgasemissies met 62 procent worden verminderd. Daarnaast kunnen 67 procent minder nieuwe materialen nodig zijn.'

Aanvullend beleid is noodzakelijk om een fossielvrij verpakkingssysteem te realiseren

Aanvullend beleid noodzakelijk

Het goede nieuws: deze sterke materiaalreductie is niet alleen ambitieus, maar ook haalbaar. 'We hebben gekeken naar wat realistisch is. Maar de percentages kunnen alleen worden gehaald als de verschillende strategieën complementair worden toegepast. Dus niet of-of, maar en-en.' Toch is aanvullend beleid noodzakelijk om een fossielvrij verpakkingssysteem te realiseren. Want 67 procent is nog niet voldoende. 'Daarom stellen we voor alternatieve grondstoffen in te zetten, zoals biomassa – denk aan biobased plastics zoals PLA en PEF – en CO2 uit koolstofafvang', zegt Van den Beuken.

Samenwerken voor een circulaire economie

TNO denkt dat de combinatie van al deze circulaire strategieën kan leiden tot het behalen van het einddoel in 2050. Wat voor die strategieën geldt, en-en, geldt ook voor de betrokkenen. 'Er is niet één partij die volledig fossielvrije verpakkingen in z'n eentje voor elkaar krijgt. Je hebt de industrie nodig, de overheid, de kennisinstellingen én de consumenten. Alleen door samen te werken is deze transitie mogelijk.'

De NEx helpt bedrijven bij een duurzame koers

De Nederlandse economie verduurzaamt, maar het tempo van de transitie vertraagt. De verduurzaming loopt tegen beleidsgrenzen aan, blijkt uit de Nieuwe Economie Index (NEx) van MVO Nederland.

MVO Nederland is een netwerk van zo'n 2000 duurzame bedrijven. Gezamenlijk hebben ze de ambitie om een nieuwe, duurzame economie te realiseren. Daarvoor zijn zeven belangrijke thema's geformuleerd. Deze zijn samengevat in de Nieuwe Economie Index (NEx). Deze NEx is in vijf jaar tijd toegenomen van 12,1% naar 17,5% in 2024. 'Het positieve nieuws is dat de NEx nog steeds stijgt. Tegelijkertijd zien we dat de groei aan het afvlakken is,' constateert Pieter van den Herik van MVO Nederland. In de eerste paar jaar lag de groei rond 2 procentpunt per jaar, afgelopen jaar was dat 1 procentpunt.

Binnen de thema's zijn een aantal verschillen. 'Met groene energie heeft Nederland een been bijgetrokken. Tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die verslechteren. Dat het niet snel genoeg gaat, staat bij ons en onze partners wel voorop.' Hij benadrukt dat deze trend los staat van de politieke koers. 'De bedrijven in ons netwerk blijven net zo hard werken aan duurzaam ondernemen, ongeacht het kabinet dat er zit. De partijen die bij ons aangesloten zijn, hebben daar lol in en verdienen daar hun geld mee. Die blijven wel aan de gang. Tegelijkertijd zie je dat dit type bedrijven gebaat is bij een speelveld dat gunstig is voor duurzaam ondernemen. Als bedrijf wil je zeker weten dat de investeringen op de lange termijn de juiste zijn.' De politiek heeft in die zin wel degelijk invloed, meent hij. 'Zwalkend beleid is voor een ondernemer heel onprettig en zorgt ervoor dat die gaat zitten afwachten.' Voor vloerenfabrikant Interface of koffieproducent Moyee en al die andere bij MVO Nederland aangesloten bedrijven is duurzaamheid onderdeel van hun business, benadrukt Van den Herik. 'Ze kunnen niet anders ondernemen.'

'De partijen die bij ons aangesloten zijn, hebben lol in duurzaam ondernemen en verdienen daar hun geld mee'

De eerste stap zetten

'Bedrijven die bij ons aankloppen, komen terecht in een netwerk van bedrijven die de stap naar duurzaamheid al hebben gezet. Daar zitten koplopers bij, maar ook bedrijven die aan de slag willen, maar niet goed weten welke stappen ze daarvoor kunnen zetten. Die proberen we op een laagdrempelige manier te helpen met de kennis die we hebben opgehaald uit het netwerk.' Voor alle zeven thema's van de NEx zijn stappenplannen ontwikkeld. 'Het gaat vóóral om het zetten van die eerste stap, dat je het gaat doen. In ons netwerk kun je leren van de bedrijven die je zijn voorgegaan. Dat biedt je ervaringsdeskundigheid en levert je heel veel inspiratie op.' Onlangs is de gratis NEx-check gelanceerd, waarmee een onderneming inzicht krijgt op welke thema's deze kan verbeteren en waar je laagdrempelig de meeste impact kunt maken. Voor het ene bedrijf kan dat zijn op circulariteit, door bijvoorbeeld hergebruik te stimuleren of producten beter recyclebaar te maken, maar het andere maakt misschien meer impact door zijn toeleveringsketen te verduurzamen. Denk aan het betalen van een eerlijk, leefbaar loon. 'Uiteindelijk willen we bereiken dat bedrijven op meer sturen dan alleen financieel rendement,' aldus Van den Herik. 'De NEx en de NEx-check zijn tools die daar bij uitstek bij helpen.'

Doorschakelen naar e-mobiliteit

Nog even, en de auto met verbrandingsmotor verhuist naar het museum, zoals ooit de stoomlocomotief. Voor mkb-ondernemers en zzp'ers is een e-klusbusje een forse investering. Maar wel een die zich uiteindelijk terugbetaalt.

AAN HET WOORD

ERIK BERENS

Commercieel directeur Peblar

De markt voor EV-laders kent heel veel aanbieders. Wat voegen jullie toe?

'Een van onze sterke punten, naast goede service, is de kwaliteit die we kunnen leveren. Van ontwerp tot productie, bijna alle processtappen voeren we onder één dak uit en op een zo eenvoudige mogelijke manier. We overtreffen met Peblar de marktnormen en konden zo een vliegende start maken.'

Kijkt Peblar inmiddels over de grens?

'We zitten midden in de expansie naar Duitsland, Frankrijk en Engeland. Het zijn gefragmenteerde markten, waar je in elke regio moet concurreren tegen local heroes. Om daarvan te winnen, moet je echt toegevoegde waarde leveren. Als het om algemene productkwaliteiten gaat en om de waarde die we toevoegen vanuit de organisatie, durven we daarop te vertrouwen. Wat voor onze thuismarkt geldt, gaat ook op voor de internationale markt: kennis is alles. Daarvoor moet je in goed contact staan met je waardeketen. Dagelijks stellen we vragen als: wat zijn de uitdagingen in jouw markt? Hoe kan je je differentiëren? En hoe kun onze hard- en software daarin toegevoegde waarde bieden?'

Groei is een belangrijke ambitie?

'Jawel, maar niet tegen elke prijs. Het is essentieel om te zorgen dat ook je interne organisatie voldoende schaalbaar is om de groei kwalitatief te kunnen borgen. Het behouden en verwachtingen blijven overtreffen van onze huidige klanten blijft prioriteit nummer één. Dat heeft alles te maken met de verantwoordelijkheid die we hebben naar onze klanten en onze werknemers: betrouwbare producten leveren die klaar zijn voor de toekomst én een sterk merk neerzetten.'

AAN HET WOORD

PAUL BOUWMEESTER,

Business Development director Athlon

Voor welk dilemma staan ondernemers met bestelwagens?

'Het is 5 voor 12 voor de ingang van de Zero Emission-zones zover is. Dat gaat niet alleen om Amsterdam, Rotterdam en Utrecht maar tientallen steden.

We hebben samen met ondernemers uitvoerig gekeken hoe ze hun bestelbus gebruiken, en het overgrote deel moet regelmatig de stad in. Bijna iedereen komt er meerdere dagen in de week om een klus te doen. Die bus heb je nodig om die klus te doen. 'Geen klus zonder bus' is echt zo. Je hebt je materiaal, vaak ben je met een paar man. Dus de e-bus is eigenlijk een onvermijdelijke keuze. Vanaf 2028 gaat de dieselbus helemaal in de ban. Als je dit jaar een nieuwe bus bestelt, heb je de keuze tussen een nieuwe dieselbus of elektrisch rijden. Maar als je nu een dieselbus bestelt, die je in het tweede deel van de looptijd (vanaf 2028) niet meer kan inzetten, is dat toch niet de beste keuze.

Het is een kwestie van omdenken. Elektrisch rijden voor personenauto's is nu al goedkoper wanneer je de aanschafprijs of leaseprijs doorrekent naar de 'total cost of ownership'. Voor busjes moet je eigenlijk nog verder gaan en kijken naar de 'total cost of usership'. Als je over een paar jaar je dieselbus niet kan inzetten omdat je de stad niet in mag, dan heb je een groot probleem. Daarom helpen we klanten met praktische middelen om klaar te zijn voor de transitie. Dit door inzicht te geven in de mogelijkheden, range en kosten van de e-bus. Maar we kunnen helaas niet de pijn wegnemen die er soms op individueel niveau is.'

‘Ik geloof in een sterk en weerbaar Nederland – en in de rol van Tata Steel’

Als lobbyist zorgt Joran Rust (28) voor de verbinding tussen Den Haag en Tata Steel. Een oneerbaar beroep? Juist niet. Ik doe dit met volle overtuiging, omdat ik geloof dat Tata Steel belangrijk is voor Nederland. Nu én in de toekomst.’

‘Het woord "lobbyist" roept nog steeds negatieve associaties op, zoals het handjeklap in donkere achterkamertjes. Maar dit beeld klopt niet. Mijn rol is om Kamerleden te informeren over de kansen en uitdagingen voor Tata Steel. En hoe wij tegen bepaalde onderwerpen aankijken, zoals het Nederlandse beleid op energie en importhellingen. Onderwerpen die niet alleen ons raken, maar juist onze gehele Nederlandse Industrie. Wij geven Kamerleden dus de nodige informatie, zoals NGO's en andere belangenorganisaties dat ook doen. Op die manier krijgen beleidsmakers een compleet en evenwichtig beeld waarmee

ze weloverwogen standpunten kunnen innemen. En dat is belangrijk, want er spelen zoveel politiek gevoelige kwesties rondom Tata Steel. Zoals onze CO2-reductieplannen, financiële steun, het vroegtijdig sluiten van bepaalde fabrieken en het verbeteren van de leefomgeving.’

Net een openhartoperatie

‘Op dit moment werken we keihard aan het duurzamen van Tata Steel. We krijgen steeds schonere processen, onze uitstoot neemt al jaren af, we gaan veel minder CO2 uitstoten én meer staal hergebruiken. Dat is ons doel en daarin zijn we vastbesloten. Ik geloof echt in de weg die we zijn ingeslagen en in onze innovatiekracht om dit te realiseren. We verwachten in 2030 dat het grootste deel

‘Het is enorm complex, maar met de juiste mensen is het haalbaar’

van de nieuwe installaties staat en dat het eerste groene staal van de band afrolt. En dat terwijl de productie gewoon doorloopt. We vergelijken het hier ook wel met een openhartoperatie. Het is enorm complex, maar met de juiste mensen is het haalbaar. Als alles meezit, hebben we in 2037 het hele terrein vernieuwd. En met de laatste aanpassingen maken we dan in 2045 CO2-neutraal staal. Ik ben trots dat ik daaraan meewerk!’

Voor een sterk en weerbaar Nederland

‘We willen slagen in deze transitie, ook voor een sterker Nederland. Op verschillende gebieden levert Tata Steel Nederland een essentiële bijdrage. Denk aan de autonomie die een staalfabriek biedt in deze wereldwijde politiek onzekere tijden. Als land moeten we niet afhankelijk zijn van de staalproductie elders. Ook helpt onze verduurzaming om de Nederlandse klimaatdoelen voor de industrie te halen. En qua economie draagt Tata Steel ook al aardig bij. Dat is nu 0,5% van het totale bruto binnenlands product. En dit stijgt in 2037 met 59% naar zo'n € 6,9 miljard. Ook kunnen we een belangrijke aanjager worden van de energietransitie. Wanneer we op een schonere manier staal gaan maken, neemt onze vraag naar duurzame energie namelijk flink toe. Dit biedt energieaanbieders de zekerheid om verder te investeren, bijvoorbeeld in windparken op zee. En de hele overgang naar een groene staalproductie levert ook veel innovatiemogelijkheden. Niet alleen voor ons, maar ook voor onze leveranciers, universiteiten en onderzoeksinstituten waar we mee samenwerken!’

Over Joran

Joran is te vinden op LinkedIn. Daar geeft hij regelmatig een inkijkje in zijn werk en de manier waarop hij tegen bepaalde onderwerpen aankijkt.

Meer weten over het belang van Tata Steel? Scan de QR-code.

Ontwikkeling elektrisch vervoer verkeert in een stroomversnelling

Tachtig procent van de nieuw verkochte auto's heeft een stekker. En nog maar één procent is diesel. Ook qua vrachtransport gaan de ontwikkelingen spectaculair hard, ziet Olof van der Gaag, boegbeeld van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie.

Heel lang liep het beleid vooruit op de ontwikkeling van de technologie. En ik denk dat we nu precies in de omgekeerde situatie zijn beland. De technologische ontwikkelingen gaan harder dan de beleidsontwikkeling. De elektrische voertuigen worden razendsnel beter en goedkoper. 'EV is een factor 4 à 5 efficiënter qua energie ten opzichte van een verbrandingsmotor. Bovendien worden de batterijen van EV-auto's razendsnel beter en goedkoper. Een batterij uit China is in een jaar gehalveerd in prijs. Dat is een belangrijke kostenfactor van een EV-auto, dus de prijzen van elektrische auto's kan daardoor in turbotempo omlaag. Waardoor ik structureel optimistisch ben over die transitie.' Van der Gaag haalt transportbedrijf Simon Loos als voorbeeld aan. 'Die hebben een order voor 75 elektrische vrachtwagens geplaatst. De nieuwe generatie rijdt 500 km zonder opladen, dus waarom zouden ze het niet doen?' Een andere illustratie van hoe hard de ontwikkeling gaat, is het gegeven dat de subsidieregeling voor emissieloze trucks binnen 48 uur

was uitverkocht. Kortgeleden was Van der Gaag met staatssecretaris Chris Jansen van Openbaar Vervoer en Milieu op werkbezoek bij het WattHub in Geldermalsen. 'Daar is een snellaadplein voor zwaar transport neergezet, dat wordt gevoed door een lokaal wind- en zonnepark. Het windpark is in handen van een energie coöperatie. De transport- en infrabedrijven die daar aan het werk zijn om de dijken te verzwaren, kunnen daar laden. De aannemers die ik sprak, zeiden: onze mensen die het graafwerk doen, willen ook het liefst

'Het jojo- en zigzagbeleid is slecht voor het vertrouwen in de overheid'

elektrisch. Ze merken dat het werkt, en ze zitten niet meer in hun eigen dieselwalmen en lawaai. Voor de mensen die het werk doen is het veel aangenamer werken.'

Onzeker door zigzagbeleid

Kritischer is hij over de politiek. 'Het is vaak jojo- en zigzagbeleid. Dat is heel slecht voor het vertrouwen van mensen en bedrijven in de overheid. Iedereen wordt gevraagd om investeringen te doen voor de lange termijn. Dan wil je kunnen rekenen op de overheid. Maar als de overheid elk jaar van mening verandert, maak je mensen onzeker,' stelt Van der Gaag. Hij gebruikt de salderingsregeling voor zonnepanelen als voorbeeld. 'Als je eerst zegt "we bouwen het in kleine stappen af", vervolgens "we houden zoals het is" en drie maanden later "we stoppen de regeling in één keer", maak je bij iedereen een slechte beurt.' Hetzelfde geldt voor wet- en regelgeving. 'Nieuwe producten en technologieën hebben vaak kenmerken die niet matchen met de oude werkelijkheid. Het kost de overheid veel te veel tijd en moeite om simpele regels op tijd aan te passen. Daarmee creëer je onnodige obstakels. Dat zie je bijvoorbeeld met de rijbewijs-classificatie op basis van het gewicht van het voertuig, waardoor chauffeurs van een grotere elektrische bestelbus ineens een groot rijbewijs nodig hebben.'

Peblar: EV-laders volledig ontworpen, getest en geproduceerd in Eindhoven

Complexiteit reduceren door volledige integratie op product-, en productieniveau stelt Peblar in staat om marktnormen te overtreffen. 'EV-laders van Peblar excelleren op betrouwbaarheid.'

Instappen in een overvolle markt van aanbieders – daarvoor lijkt een flinke portie zakelijk lef noodzakelijk. Toch ziet Patrick Kelder, Managing Director bij Peblar, dat net even anders. Liever spreekt hij over een weldoordachte stap, gebaseerd op een groot vertrouwen in het eigen product en positieve feedback van klanten. Kelder: 'Peblar heeft een stevige basis. Voor moederbedrijf Prodrive Technologies produceren we sinds 2019 klant specifieke laadoplossingen. Met dit succes en de ervaring was de keuze om laders onder een eigen merk uit te brengen een no-brainer. Daarom hebben we Peblar gelanceerd.'

Dat er nog steeds ruimte is voor een kwaliteitsslag bleek volgens Kelder uit eigen onderzoek: 'Met onze achtergrond zijn we in staat om de marktnormen te overtreffen. In tegenstelling tot veel van onze concurrenten hebben we alle competenties in huis om zélf

producten te ontwerpen. Vervolgens kunnen we die op alle mogelijke manieren testen en doorontwikkelen.' Dat gebeurt, zegt Kelder, volledig in-house, op de hypermoderne, hooggeautomatiseerde productiecampus van Prodrive Technologies in Eindhoven. Kelder: 'We maken gebruik van de faciliteiten van ons moederbedrijf. Het is in alle opzichten een optimaal proces waarin we van A tot Z volledig in controle zijn en daardoor minder afhankelijk van derden in de supply chain. Dat brengt grote voordelen. In plaats van dat je tien onderdelen nodig hebt die je aan elkaar moet schroeven en verbinden, kunnen we de eigen componenten integreren in één onderdeel. Het volledige Peblar-laadsysteem is geïntegreerd in één Printed Circuit Board (PCB). Onze EV-lader is hierdoor minder complex én daardoor betrouwbaarder. Het is oprecht een robuust, zeg maar rotsolid product, voorzien van alle essentiële functies, denk aan dynamic (group) load balancing, solar charging en scheduled charging.'

'We ontwikkelen, testen en produceren alles op onze volledig verticaal geïntegreerde productiecampus'

Klaar voor de toekomst

Door alle processtappen, van ontwerp tot productie, zelf uit te voeren, kan Peblar ook snel en adequaat reageren op veranderingen in de markt. 'Dit wordt erkend door klanten in binnen- en buitenland waardoor zij langdurige partnerships met ons aan willen gaan.' 'Ons motto is Born ready,' zegt Kelder. 'Dat betekent dat onze laders klaar zijn voor elke toekomstige uitdaging. Als het bijvoorbeeld om connectiviteit gaat, staat er heel veel te gebeuren. De features daarvoor zijn reeds geïntegreerd in ons product, denk aan de hardware voor bi-directioneel laden en Plug & Charge. We leggen de focus op compatibiliteit met verschillende ecosystemen door continu te investeren om onze laders te integreren met andere partners zoals (Home) Energy Management Systems.'

Naast betrouwbaar- en toekomstbestendigheid van de EV-laders focust Peblar veel op veiligheid ('We gaan verder dan de wettelijke normen') en gebruiksvriendelijkheid. Kelder: 'Uitgangspunt is steeds: hoe kunnen we het de gebruiker zo prettig mogelijk maken. Dat begint bij een eenvoudige installatie, maar ook bij een esthetisch ontwerp. We realiseerden ons dat we ook op dat vlak beter konden presteren dan andere aanbieders. Onze laders zijn wat dat betreft een stijlvolle toevoeging aan zowel particuliere opritten als aan zakelijke parkeerterreinen. Veel gebruiksgemak komt van de mogelijkheid uit de keuze tussen een vaste kabel- of socket-variant. Bij thuisladen wil je zoveel mogelijk handelingen elimineren met een vaste kabelvariant, op een zakelijk parkeerterrein is het juist prettiger om de vrijheid te hebben die een socket-variant biedt.' Ook in die details, zegt Kelder, herken je de doelstellingen van Peblar: 'Die zijn ambitieus en eenvoudig: het overstappen op elektrisch rijden zo eenvoudig mogelijk maken en tegelijkertijd de meest betrouwbare lader op de markt produceren.'

Meer informatie?
Scan de QR-code.

‘We moeten voorkomen dat logistiek de volgende netcongestie wordt’

Vijftien jaar geleden waarschuwden de netbeheerders en infraproviders dat het stroomnet en de stroomvoorziening zouden vastlopen, als er onvoldoende wordt geïnvesteerd. Hetzelfde dreigt opnieuw, nu voor de logistieke infrastructuur,’ constateert Ronald Paul, boegbeeld en voorzitter van de Topsector Logistiek.

‘Om dat mobiliteit zo “gewoon” is, krijgt het niet de aandacht die het verdient,’ stelt Paul vast. ‘De kracht van de logistieke sector, is tegelijk haar achilleshiel. De logistiek is robuust en flexibel. We weten altijd wel een weg te vinden om te leveren. Niemand heeft iets gemerkt van de blokkade van het Suezkanaal.’ Hij waarschuwt voor de vanzelfsprekendheid. ‘Als de economie jaarlijks 1% groeit en de bevolking 1%, loopt het vervoer tussen 2035 en 2040 volledig vast.’

Beslissen op basis van feiten

De Topsector is opgedeeld in vier kolommen: supply chain management, ketenregie; mobiele werktuigen en bouwlogistiek; multimodaliteit; en ruimte en stadslogistiek. ‘Alle programma’s binnen de topsectoren zijn

gericht op één centrale vraag: hoe kunnen we de logistiek draaiend houden. Zodat we niet met zijn allen stilstaan. De Topsector Logistiek zorgt met innovatie dat we met z’n allen zoveel als mogelijk mobiel blijven,’ aldus Paul. Als voorbeeld haalt hij de ontwikkelingen op het gebied van multimodaliteit aan. ‘We hebben 3 miljoen TEU (1 TEU is een 20 voetcontainer, red.) van de weg naar binnenvaart en spoor verplaatst. Dat zijn ruim 1,5 miljoen vrachtwagenbewegingen minder, per jaar.’ Paul: ‘We maken geen beleid. We proberen ervoor te zorgen dat de overheid, politiek en het bedrijfsleven op basis van feiten en de juiste informatie de juiste beslissingen nemen. Daarnaast hebben we natuurlijk programma’s rondom duurzaamheid en CO2- en NOx-reductie, zoals een programma waarmee het mkb kan meten hoe duurzaam ze zijn en hoe ze dat kunnen verbeteren. Dat is van belang vanwege de CSRD-richtlijn.’

Hij vertelt over een recent onderzoek vanuit de Topsector, waaruit blijkt dat de stikstofuitstoot van bouwmaterieel 30% lager is dan aangenomen, waardoor meer bouwvergunningen kunnen worden verleend.

‘De logistiek is robuust en flexibel en vindt altijd wel een weg om te leveren’

‘Bouwlogistiek is goed voor 14% van het vervoer de stad in en uit. We zijn aan het kijken hoe we grootschalig vervoer meer aan de randen van de steden kunnen concentreren, waardoor je gericht met duurzaam vervoer naar de bouwlocaties kan. Dat is duurzamer, maar maakt het ook makkelijker om de logistiek op de bouwplaats te managen, zodat het materiaal precies op tijd wordt geleverd. Dat maakt het bouwproces slimmer en het gebeurt schoner. Hetzelfde kun je doen met cityhubs voor de winkelbevoorrading.’

Inkomstenmodel

De logistieke sector draagt in de breedte 14% bij aan het BNP. ‘Als we niet investeren in de logistieke infrastructuur, gaan we inboeten op het BNP. Mobiliteit is de smeermolie voor heel veel dingen in onze maatschappij. Zonder de logistieke sector staat alles stil. Je gaat het pas merken als de winkelschappen leeg zijn en ziekenhuizen niet meer worden bevoorraad.’ Paul is bezorgd over de geplande bezuinigingen op onderwijs, maar trekt de discussie breder. ‘Innovatie is ons inkomstenmodel voor de lange termijn. Daarom is het zo belangrijk om te blijven innoveren. Op het wereldtoneel staat Nederland nog in de top 3 op logistiek gebied. Vanuit de Nederlandse zeehavens faciliteren we uiteindelijk zo’n 450 miljoen Noordwest-Europeanen. Nederland is met 18 miljoen inwoners vergelijkbaar met een middelgrote stad in China. Vraag je mij hoe je die positie vasthoudt, dan is het ambitieniveau van het Regeerprogramma prima. Maar kijk ik naar de financiële invulling in de Miljoenennota, dan zit daar ruimte tussen. Op onderwijs wordt, als ik het plat sla, één universiteit wegbezuinigd. Dat is voor het innovatievermogen “killing”. Het laatste waarop je moet bezuinigen is kennis en onderwijs. Innoveren is investeren in de lange termijn toekomst. Bezuinigingen op onderwijs merk je volgend jaar niet. Pas over 10 jaar ga je merken dat het een onverstandige beslissing was. Dan ben je te laat.’ Het is reden voor een serieuze waarschuwing: ‘Laat logistiek niet het elektriciteitsnet van de toekomst worden. Het is nu nog omkeerbaar. Daarom ben ik content dat nu het achterstallig onderhoud wordt weggewerkt. Dat moet eerst gebeuren. Maar daarna moeten we als de donder aan de gang gaan met investeringen in nieuwe projecten om te voorkomen dat we op het spoor en de weg in dezelfde situatie terechtkomen als Duitsland.’

Alphabet: De vrijheid van je eigen weg kiezen

Zelfstandige keuzes maken, vrij kunnen bewegen: mensen willen uniek zijn en hun eigen weg uitstippelen. Die gewenste bewegingsvrijheid biedt zich ook aan in letterlijke zin: we verlangen naar flexibiliteit in onze mobiliteitsbehoeften. Alphabet ontzorgt je en geeft je de vrijheid, zodat je als werknemer én werkgever alle kanten op kunt.

Vrijheid, flexibiliteit – het zijn de kernbegrippen van deze tijd, zeker op de arbeidsmarkt waar de trend van individualisering een uitdaging is bij het werven van nieuwe medewerkers en het binden van bestaand personeel. Vroeger haalde je nieuw talent binnen met de belofte van een leaseauto. Nu merk je als werkgever dat je daarmee niet per se aan een behoefte voldoet. Een vaste auto van de zaak met een leasecontract voor vijf jaar? Veel werknemers snakken juist naar flexibiliteit. Dat verlangen komt niet uit de lucht vallen, maar is een uitvloeisel van de manier waarop we zijn gaan leven. Werk heeft een andere vorm gekregen, we doen het op kantoor, maar ook thuis en onderweg naar een klant. Soms is het fijn om even over een eigen

voertuig te kunnen beschikken, bijvoorbeeld bij een specifiek project of kort werkverblijf op een andere locatie. In andere gevallen wordt de noodzaak van een vaste leaseauto niet direct gevoeld. Liever kiest de werknemer zelf hoe hij zich verplaatst. Dan is hij ook nergens aan gebonden als zich veranderingen voordoen in zijn privéleven, denk aan gezinsuitbreiding of een verhuizing.

Win-winsituatie

Je werknemers tevreden houden én tegemoetkomen aan de wens van flexibiliteit en vrijheid, dat is de uitdaging. Werknemers kunnen dan zelf een manier van reizen kiezen die helemaal past bij hun behoeften en levensstijl. Die vrijheid en flexibiliteit wordt gewaardeerd. De tevredenheid zal nog groeien als je als werkgever het reisgemak kan vergroten en de reistijd verkorten, iets wat ook gunstig uitpakt voor de productiviteit. Zo is flexibele mobiliteit voor beide partijen een win-winsituatie. Bovendien moet je je als werkgever zelf ook afvragen of de langdurige mobiliteitscontracten en vaste kosten niet botsen met je eigen zakelijke belangen. Ze lijken amper nog te passen bij de snelle

Je werknemers tevreden houden én tegemoetkomen aan de wens van flexibiliteit en vrijheid

veranderingen in de markt, aangejaagd door groei, seizoenschommelingen of tijdelijke situaties. Wil je je bedrijfskosten beheersbaar maken en misschien wel verlagen, dan moet je toch eens kritisch naar je wagenparkbeheer kijken. Hoe groot zou het positieve effect zijn van flexibele mobiliteit op de efficiënte inzet van je voertuigen? Wat in elk geval vaststaat: je voorkomt er onnodige stilstand mee. Kies je voor elektrische voertuigen dan kun je ook nog bijdragen aan minder lokale CO2-uitstoot.

Alphabet ontzorgt

Flexibele mobiliteit heeft binnen elk bedrijf een ander gezicht. Maar als werkgever hoef je niet zelf de puzzel te leggen. Alphabet neemt de financiële risico's uit handen, ontzorgt en biedt mobiliteit op maat voor jouw bedrijf, met een perfect passende oplossing voor iedere kilometer... van 1 minuut tot 5 jaar.

Alphabet Flexible Fleet: werknemers kunnen eenvoudig naar behoefte de auto inzetten die past bij hun wensen. Als werkgever bepaal je met een ruime keuze uit diverse voertuigen de selectie voor je werknemers en zij kunnen twee keer per jaar zelfs kosteloos wisselen. Zonder lange levertijden, de auto staat al de volgende werkdag klaar.

Alphabet Share: een deelauto voor meerdere medewerkers. Eenvoudig reserveren via een online app. Instappen zonder sleutel. Met automatische rittenregistratie die voldoet aan alle wettelijke eisen.

Alphabet Rent: direct of op korte termijn een auto nodig? Dan is huren de oplossing. Van kleine personenauto's tot praktische bedrijfswagens. Of het nu om één auto of een groot aantal gaat, levering kan binnen drie uur en de huurauto is dagelijks opzegbaar!

Alphabet Shortlease: ideaal voor de korte periode, als je van 2 tot 24 maanden een auto nodig hebt. Voordelig tarief, zonder lange levertijd, met alle gemakken van de langdurige opties. Ideaal als je op projectbasis werkt.

Alphabet is de ervaren mobiliteitspartner sinds 1977, bekend om haar persoonlijke aandacht en transparante voorwaarden. Meer weten? Scan de QR-code.

Nederlandse daadkracht voor wereldwijde uitdagingen

'Nederlanders worden in het buitenland gezien als ondernemers die graag aan de slag willen, daadkrachtig zijn. We zijn groot qua innovatiekracht. "Dutch solutions for global challenges", is hoe we door het buitenland worden gezien,' vertelt managing director Anita Blankestijn van de digitale marktplaats voor internationaal zakendoen, NLinBusiness.com.

'We zijn niet alleen goed in grote zichtbare onderdelen, zoals in het watermanagement en de chipindustrie, maar juist ook in de kleine onderdelen die andere bedrijven nodig hebben om hun productie op te schalen.' Wat Blankestijn ook vaak als feedback krijgt, is dat Nederlandse producenten bekend staan om hun betrouwbaarheid. 'Bij een onverwacht scenario gaat een Nederlandse ondernemer direct voor je aan de slag om het op te lossen.' NLinBusiness.com is een initiatief van VNO-NCW en MKB-Nederland om mkb'ers die internationaal willen ondernemen op weg te helpen. 'We hebben meer dan 20 NL Business Hubs in het buitenland die kunnen helpen en ruim 50 dienstverleners die je kunnen helpen.'

Matching

'Als dochter van een ondernemer weet ik hoe fijn en belangrijk het is als je op het juiste moment goede ondersteuning krijgt.' Bij de risico's bij het betreden van een nieuwe markt gaat het niet alleen om cultuurverschillen, meent Blankestijn. 'Die zijn belangrijk, maar nog crucialer is dat je de juiste partner vindt.' Ze is in september precies een jaar directeur en werd gevraagd vanwege haar mix

van internationale ervaring en digitale expertise. 'Er ligt een enorme kans om met digitalisering internationaal ondernemen te verbeteren. Bij NLinBusiness.com hebben we een platform ontwikkeld waar je op een slimme manier de perfecte match voor internationaal ondernemen vindt. Daarmee kunnen we bijdragen aan een Nederlands bedrijfsleven dat internationaal concurrerend blijft.'

Ze vertelt over haar tijd dat ze als technisch ingenieur Frankrijk doorkruiste. 'Je ontkwam niet aan lange lunches en uitnodigingen na het werk. Voor Fransen is het bouwen aan een relatie heel belangrijk. Er moet vertrouwen zijn voor je de deal sluit. Die "go with the flow" in een andere cultuur heb ik altijd heel erg leuk gevonden. Het is mooi om onderdeel te zijn van de verschillen en te ontdekken hoe het werkt en hoe ze naar jou kijken.' Kortgeleden was ze met maakbedrijven mee op een handelsmissie naar Polen. 'Daar merkte je, door te praten met Nederlandse ondernemers die ter plekke produceren, hoe waardevol het is om een beeld te krijgen van hoe een land werkt.' Bij een Nederlandse handelsmissie wordt altijd een matching event georganiseerd, waarbij de ondernemers van tevoren is gevraagd wat de belangrijkste vragen zijn die ze hebben, vertelt Blankestijn. 'Aan de hand van de vragen heeft onze NL Business Hub in Polen gezorgd voor matching van deze ondernemers met verschillende dienstverleners in Polen. Daarmee help je ze aan een betrouwbare persoon die ze verder kan helpen.' Soms zijn dat potentiële klanten, soms een advocaat die helpt bij het opzetten van een bedrijfseenheid. Als je dingen vanuit Nederland een-op-een vertaalt naar een ander land, kun je de plank soms letterlijk misslaan, is haar ervaring. 'We hadden een partij die tomaatjes voor op de borrelplank in België wilde gaan verkopen. Maar het begrip borrelplank kennen onze Zuiderburen helemaal niet.'

De goede match

'Uiteindelijk willen we dat de ondernemer in het buitenland aan de slag gaat.' Ze verwijst naar het (baby)verzorgingsmerk Naïf, dat via

Anita Blankestijn

NLinBusiness.com de stap naar Colombia heeft gezet. 'Via de NL Business Hub in Colombia zijn ze in gesprek geraakt met een aantal supermarktketens en na zes maanden lagen ze in de schappen. Zonder de juiste hulp duurt dat al gauw drie jaar. Door de manier waarop zij ondernemend bezig zijn en de goede match hebben geïnitieerd door de juiste vragen te stellen, zijn ze via ons met de juiste partijen in contact gebracht.' NLinBusiness.com heeft in juni haar nieuwe website, een digitale marktplaats, gelanceerd om internationaal ondernemen makkelijker te maken. 'Dat is juist belangrijk op markten die weinig transparant zijn waar onduidelijk is wie je kunt vertrouwen en wie niet. Ik zie daar heel veel mogelijkheden. Met digitalisering en een digitale marktplaats kun je daarin enorme stappen maken. De vraagkant zijn de ondernemers, het aanbod onze partners. Het is de slimme manier voor de perfecte match in het buitenland.'

'Het gaat niet alleen om cultuurverschillen, nog crucialer is dat je de juiste partner vindt'

PRIVIUM

MEMBERS

CLUB

Het gevoel van Privium Members Club ervaren?

- ✓ Snelle security- en grenspassage
- ✓ Toegang tot exclusieve Privium Lounges
- ✓ Unieke parkeervoordelen

schiphol.nl/privium

Schiphol

‘Energie en data zijn cruciaal voor een duurzame toekomst’

De technologie achter gebouwen en datacenters wordt steeds complexer. Eatons Brightlayer Software Suite ondersteunt organisaties met datacenters, gedistribueerde IT-infrastructuur en Edge computing. Deze zijn onder andere te vinden in datacenters, ziekenhuizen en luchthavens. De applicatie ondersteunt het beheren en optimaliseren van data- en energieprocessen. Het zorgt voor een betere controle van organisaties over hun systemen en onderhoud.

Elke dag, overal ter wereld, zijn mensen afhankelijk van technologie, transport, energie en infrastructuur om te leven en werken. Nu onze wereld steeds afhankelijker wordt van digitale technologieën, is het nog belangrijker dat datacenters en gedistribueerde IT-infrastructuur non-stop operationeel blijven. Het is essentieel om proactief mogelijke problemen te identificeren en op te lossen, voordat deze uitval en schade veroorzaken.

Overzicht behouden

Met de snelgroeiende elektrificatie, een energietransitie die wordt aangedreven door klimaatverandering en explosieve groei in connectiviteit, is Eaton goed gepositioneerd voor de uitdagingen op het gebied van elektrisch, hydraulisch en mechanisch energiebeheer. 'Want dat is wat er werkelijk toe doet op dit moment. Energie en data

Eatons Brightlayer Datacenter Suite kijkt van “Grid-to-Chip”

vormen de backbone van onze samenleving. Het efficiënt beheren en onderhouden van de IT- en energiesystemen is precies waar Eaton een cruciale rol bij speelt. We zorgen ervoor dat bij onze klanten alles optimaal werkt en dat ze grip houden op de data- en energiesystemen,' vertelt Eric Verkleij, Solution Architect Large Implementations Brightlayer Software Suite van Eaton.

Eaton is een bedrijf dat haar oorsprong kent in de Verenigde Staten. 'Eaton is ontstaan in de automobiellindustrie en is in de loop van de decennia, via acquisities, doorgroeid tot een wereldwijd technologieconglomeraat.' Een van de belangrijkste pijlers hiervan is de elektrotechnische industrie. Doordat we van hardware zijn gegroeid naar elektrotechniek, zitten we boven op elke volgende stap in de digitalisering. Waarmee we onze klanten nog meer kunnen helpen en de efficiëntie kunnen vergroten, is de digitalisering van de processen. Mede door de overname van het Finse Powerware in 2004 en MGE UPS Systems in Frankrijk voor de 1- en 3-fase noodstroomvoorzieningen voorzien we in het hele spectrum van

microgrid energievoorzieningen en noodstroomoplossingen. En misschien wel net zo belangrijk: We zorgen voor onze klanten dat ze het overzicht behouden van alle applicaties en systemen die op hun locaties draaien.'

Brightlayer Software Suite

'Je ziet dat de combinatie van IT en elektrotechniek zich steeds meer ontwikkelt richting digitale processen,' aldus Verkleij. 'Zoals je dankzij Teams en Zoom niet meer bij elkaar hoeft te komen om te vergaderen, zo hoeft een operator niet meer fysiek aanwezig te zijn in de fabriek om de apparatuur te bedienen en monitoren.' De focus van Verkleij en zijn Brightlayer Software Suite -team ligt op het ontzorgen van het datacenter management, ICT-management en facilitair management. Wij werken nauw samen met diverse disciplines bij onze klanten om hun energiestromen inzichtelijk te krijgen en hun werkprocessen toe te passen in Brightlayer, zodat een enkele vorm van waarheid verkregen kan worden. Dit klinkt complex, maar dat valt in de praktijk reuze mee,' stelt hij gerust. 'Of dit nu een datacenter is, een gedistribueerde IT-infrastructuur of edge-

computing wat je tegenkomt bij een vliegveld of een ziekenhuis, wanneer je segmenteert om dit later logisch samen te brengen, breng je structuur en eenheid aan.'

Van Grid tot Chip, het complete overzicht

Een datacenter verschilt van een kantoor doordat er zogenoemde whitespaces zijn. Dit zijn ruimtes met heel veel IT-racks die in rijen staan opgesteld, beveiligd van de buitenwereld en specifieke koeling vraagt. Een kantoor heeft in deze ruimtes bureaus en kasten staan. De schaalbaarheid is hier het grote verschil. 'Door de grote variëteit aan apparaten en systemen is het bijna onmogelijk om een totaaloverzicht te krijgen. Vaak wordt Excel ingezet om data uit al deze applicaties te halen voor handmatige rapportages. Dit kan simpeler door onze applicatie hiervoor te gebruiken. Brightlayer biedt daar dé oplossing voor, om het totaaloverzicht van zowel het datacenter, maar ook van de diverse gebouwen binnen een organisatie en of campus te krijgen.

'Brightlayer biedt een breder beeld dan de traditionele Data Center Infrastructuur Management (DCIM) pakketten. Een DCIM is beperkt tot de elektrotechnische laagspanning installaties, koeling en de whitespace waar de core business draait van een datacenter. Eatons Brightlayer Datacenter Suite kijkt van "Grid-to-Chip", zo legt Verkleij uit. 'Wij kijken en managen alle apparatuur vanaf het punt waar de energie bij het datacenter binnen komt tot op het punt waar de server in het datacenter bevinden. Door hier een totaaloverzicht in te creëren kunnen we exact zien waar de energie benodigd is en optimalisaties toepassen om het datacenter efficiënter te laten opereren. We kunnen in de digitale omgeving een verbeterslag maken door de efficiëntie binnen de IT-omgeving verder te optimaliseren. Bijvoorbeeld op basis van data die je uit je gebouwbeheersysteem haalt over je koeling of luchtsystemen.'

Brightlayer meet en managet de (energie) prestaties tot op detailniveau. 'Uiteindelijk verzamelen we de losse informatie van alle verschillende applicaties tot een volledig overzicht van je omgeving. CSRD- en verduurzamingsrapportages, welke verplicht zijn door de Europese Unie, zijn direct als dashboard beschikbaar en geven een overzichtelijk beeld van de carbon-footprint.' Hij

begrijpt dat iemand met een geringe technische kennis niet meteen een duidelijk beeld heeft wat de applicatie in de praktijk betekent. 'Je kunt het samenvatten als: kostenbesparing creëren door een totaaloverzicht te maken, dankzij Eatons totaaloplossing.'

Digitale kopie

Brightlayer-software biedt een innovatieve oplossing voor het nabootsen van je datacenter of omgeving. Door een digitale kopie te maken, krijg je een duidelijk overzicht van waar alle systemen zich bevinden. Dit helpt bij het nemen van betere beslissingen over onderhoud en beheer. Als je bijvoorbeeld een verdeler moet afschakelen voor onderhoud, kun je precies zien wat de impact zal zijn op je omgeving en welke systemen mogelijk uitvallen. Een praktijkvoorbeeld komt van een buitenlandse bank die gebruikmaakt van de diensten van Eaton. Voorheen duurde het drie tot vier maanden om een project te voltooien, omdat ze moesten zoeken naar de beschikbaarheid van apparatuur, ruimtes, energie en koeling. Met de Brightlayer-applicatie hebben ze nu een overzicht van alle benodigde informatie met één muisklik. Dit heeft de doorlooptijd van het begin van een project tot het reserveren van middelen teruggebracht tot slechts vijf minuten. Hierdoor verbetert niet alleen de energie-efficiëntie, maar ook de algehele bedrijfsvoering.'

Energieneutraal in 2030

Eaton is een powermanagementbedrijf dat actief is in meer dan 175 landen. 'We leveren energie-efficiënte producten en diensten die onze klanten helpen om hun elektrische, hydraulische en mechanische energie op de meest betrouwbare, efficiënte, veilige en duurzame manier te beheren. Naast slimme oplossingen, zoals Brightlayer, zet Eaton zich volledig in voor verduurzaming, onder meer door het aanbieden van EV-laadstations, batterijsystemen en netstabilisatie oplossingen. We maken ons hard voor de energietransitie en de klimaatdoelstellingen, om te groeien naar een CO2-uitstootvrij Nederland. We willen energieneutraal zijn in 2030.'

EATON

Powering Business Worldwide

Scan voor meer informatie de QR-code.

Riverty zet zich in voor maatschappelijk verantwoorde BNPL-betaaloplossingen

Riverty neemt verantwoordelijkheid in het voorkomen en oplossen van betalingsproblemen bij BNPL- en incassoklanten.

Riverty is een van de leidende 'Buy Now, Pay Later'-aanbieders in Europa en biedt daarnaast ook incassodiensten aan voor partners. Die rol komt met een verantwoordelijkheid. De strategie van Riverty is om uit te groeien tot de meest mensgerichte fintech dienstverlener. Daarvoor heeft Riverty onder andere eigen budgetcoaches in dienst, die klanten met financiële problemen helpen om weer financieel gezond te worden. De snelle groei van BNPL gaat hand-in-

hand met de groei van e-commerce. 'BNPL speelt in op de behoefte van de klant aan extra zekerheid, legt Hübscher uit. 'Je wilt zeker weten dat je je aankoop ook echt ontvangt. En ook dat je niet hoeft te betalen als je een product terugstuurt dat niet aan de verwachtingen voldoet. Het is een tevredenheidsgarantie. Daarbij hoef je achteraf niet achter je geld aan als je iets terugstuurt of een eigen mentale administratie bij te houden van welke webwinkel je nog welk bedrag krijgt. In een winkelstraat kun je iets passen en bekijken. Online kan dat niet.'

Sociaal incasseren

Achteraf betalen bij online aankopen is de afgelopen jaren onstuimig gegroeid, met in 2022 zo'n 45 miljoen transacties met een totaalwaarde van 4,8 miljard

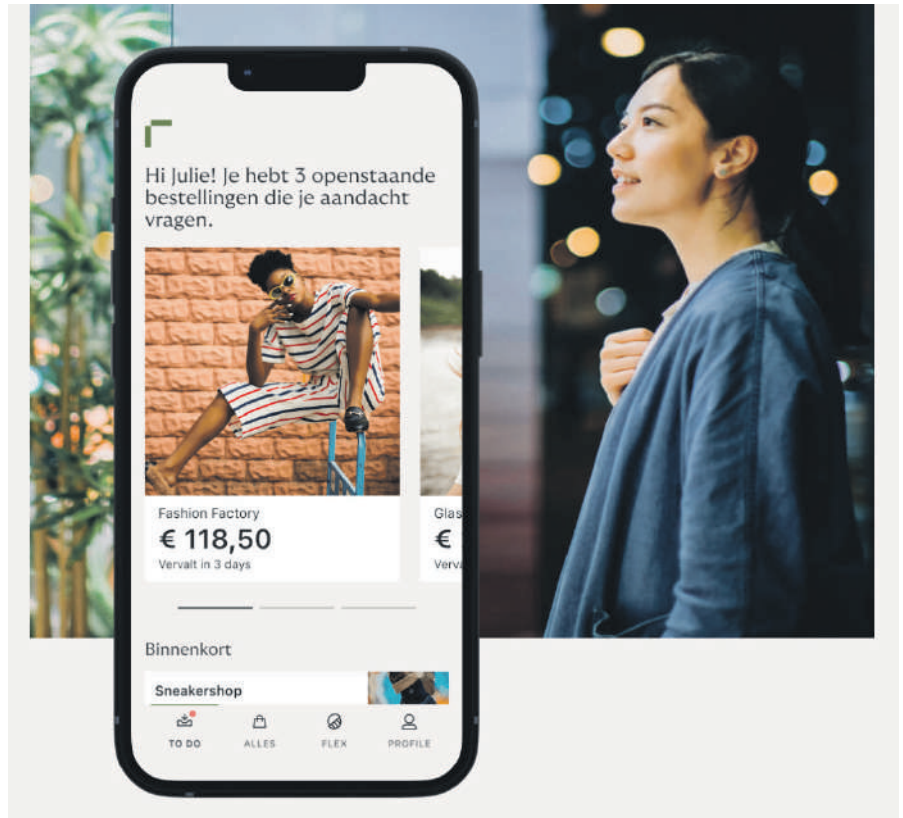
'We hebben een leidende rol gespeeld in de gedragscode die de sector in oktober 2023 heeft opgesteld'

euro (bron: AFM), evenredig verdeeld over alle leeftijdsgroepen van 18 tot 65 jaar. Naast enthousiasme is er ook kritiek dat consumenten die gebruik maken van BNPL te makkelijk schulden maken. Twee jaar geleden constateerde de AFM dat de risico's niet altijd voldoende duidelijk zijn. Sindsdien is veel ten goede veranderd, met Riverty in een voortrekkersrol, vertelt Lenhard Hübscher. 'We hebben een leidende rol gespeeld in de gedragscode die de sector in oktober 2023 heeft opgesteld

naar aanleiding van het AFM-rapport. Hiermee zijn sectorbrede minimumvereisten geïntroduceerd om het niveau van consumentenbescherming te garanderen'. Ook daarvoor zijn door de sector al stappen gezet om betalingsachterstanden te voorkomen, met merkbaar effect. 'Het percentage klanten dat BNPL gebruikt vanwege een tekort aan financiële middelen is gedaald van rond de 7% in 2021 naar om en nabij 5% van het totaal in 2022 (bron: AFM-rapport 2024). Ook voor ons is dat belangrijk. Wij nemen het betaalisico over van de webwinkel. Dus als een klant niet betaalt, is dat voor ons een directe kostenpost. Daarbij zijn de kosten die Riverty in rekening brengt bij te late betaling – in lijn met de gedragslijn van de AFM – kostendekkend en niet winstgevend. Mensgerichte dienstverlening houdt meer in dan het ondertekenen van een gedragscode en leeftijdsverificatie, benadrukt Hübscher. 'We kijken met een holistische blik. We doen vooraf de checks of een consument kan betalen. Gaat het onverhoopt toch mis, dan vinden we dat we het zelf ook moeten oplossen. Een van onze uitgangspunten is dat iedere welwillende klant de ondersteuning ontvangt die hij of zij nodig heeft, ongeacht het vermogen om te betalen.' Om te bepalen hoe de processen verder verbeterd kunnen worden op het vlak van sociaalverantwoord incasseren, is Riverty de samenwerking aangegaan met maatschappelijk adviesbureau Purpose. 'Als Riverty vinden we dat heel interessant, omdat het sterk overeenkomt met onze visie om de meest mensgerichte fintech dienstverlener te worden. Purpose heeft een meetlat ontwikkeld, waarmee wordt beoordeeld in hoeverre de incassomethode voldoet aan de criteria voor sociaal incasseren. Die assessment hebben we gedaan voor zowel de BNPL- als de incassoprocessen. Daar zijn een aantal aanbevelingen uit voortgekomen, waarvan we het grootste deel intussen hebben geïmplementeerd.'

Zorgplicht

'Als een consument niet kan betalen aan een partner waar wij voor werken, nemen wij dat als incassopartij over.' De menselijke maat is daarin leidend, net als bij BNPL, benadrukt Hübscher. 'Ons doel is dat de

Onderdeel van conglomeraat

Riverty is onderdeel van de Bertelsmann Group, een conglomeraat bedrijven met een omzet van 20,2 miljard euro en 80.000 medewerkers. Het bedrijf is actief in drie sectoren: media (RTL Group en Penguin Random House), onderwijs en dienstverlening. De aandelen van de Bertelsmann Group zijn in handen van de familie Mohn (19%) en liefdadigheidsstichtingen (81%).

consument terugkomt als actieve klant bij de partij voor wie wij werken. We nemen contact op met de consument als we de betalingsachterstand hebben overgenomen van de partner, met de vraag hoe we iemand duurzaam kunnen helpen met het vinden van een oplossing. Dat is uiteindelijk het doel. We willen zorgen dat de klant financieel weer op de rit komt. Daarvoor hebben we gecertificeerde budgetcoaches die klanten met betalingsproblemen individueel begeleiden in het zoeken naar

duurzame oplossingen die aansluiten op hun persoonlijke situatie. Uiteindelijk wil je de klant die contact opneemt, écht kunnen helpen. Dat zit in het aanbieden van haalbare betalingsregelingen en betaalpauses. Maar ook in het helpen inzicht te krijgen in inkomsten, uitgaven en schulden, aangevuld met gerichte financiële tips en adviezen. Het doel moet zijn dat de klant terugkeert in het economisch verkeer.' Hij vertelt dat Riverty de samenwerking is aangegaan met de koepel voor schuldhulpverlening, NVVK. 'Op het moment dat onze budgetcoach ziet dat de problemen te groot zijn, brengen we de klant in contact met een bij de NVVK aangesloten schuldhulpverlener. Deze brengt dan de schulden in kaart en start een schuldhulpverleningstraject.'

RIVERTY

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Ruimte is hét knelpunt bij energiesysteem van de toekomst

In het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) heeft de overheid de stip aan de horizon vastgelegd voor het energiesysteem van 2050. Edgar van Niekerk en Jan van der Meer vertellen hoe de leden van Bouwend Nederland samen met anderen hun schouders onder de ambitieuze doelen zetten.

'Iedereen is het erover eens, ook de overheid, dat de elektrificatie een belangrijke voorwaarde is om in 2050 volledig energieneutraal te zijn. Het betekent dat we de capaciteit van het elektriciteitsnet moeten uitbreiden.' Dat levert nu al problemen op. Hoewel netcongestie de aandacht trekt, wordt vooral gevochten om ruimte, vertelt Jan van der Meer, manager vakgroep ondergrondse netwerken en grondwaterbeheer. 'De verzwaren van het netwerk kost boven en onder de grond ruimte, qua hoogspanningsleidingen, grondstations, transformatorhuisjes en dikke kabels onder de grond. Dat is een groot knelpunt. We zijn niet de enige die om ruimte verlegen

zitten, defensie wil extra opslagruimte en oefenterreinen, de woningbouw is op zoek naar geschikte locaties. Dat moet allemaal passen.' Naast elektrificatie worden trouwens ook warmtenetten in het NPE genoemd voor de verduurzaming van wijken. 'Wat je wil voorkomen is dat iedereen z'n woning of gebouw elektrisch gaat verwarmen. Dan wordt het stroomnet nog meer belast. Als je huizen verwarmt met duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, restwarmte of (afval)water, verminder je de druk op het stroomnet ende vraag naar elektriciteit.'

Slimmer bouwen

Het is een knelpunt én uitdaging tegelijk, wat een stimulans kan zin voor innovatie. 'Digitalisering, automatisering en robotisering zijn paden waarnaar wordt gekeken,' ziet Edgar Van Niekerk, beleidsadviseur energietransitie en verduurzaming gebouwde omgeving. Bij de verduurzaming van zowel nieuwe gebouwen als de bestaande bouw wordt volop geïnnoveerd, zoals met energiemanagementsystemen, vertelt hij. 'Die zorgen ervoor dat woningen met zonnepanelen warmtepompen, warmteterugwinning en batterijen slim worden gemanaged qua energie.' Op bedrijventerreinen wordt de vraag slimmer verdeeld met oplossingen als collectieve energiecontracten en een gezamenlijke energie hub. Om de maatschappelijke opgave

van 100.000 nieuwbouwwoningen per jaar te realiseren worden nieuwe 'netbewuste' woningconcepten ontwikkeld, waarbij zo min mogelijk elektriciteit van het energienet nodig is,' aldus Van Niekerk.

Vakmensen

Van der Meer: 'Naast dat we bij wijze van spreken vechten om ruimte, vechten we met z'n allen ook om personeel. De huidige arbeidsmarkt krapte is een grote belemmering. De netbeheerders gaan de komende tien jaar 80 miljard euro investeren in met name het elektriciteitsnet. Dat is 8 miljard euro per jaar. Als dat nu los zou komen, hebben de aannemers niet de arbeidscapaciteit om dat voor elkaar te krijgen, en de netbeheerders en installateurs ook niet. Er is echt een tekort aan vakkrachten en technici. Hoe aantrekkelijk je de sector ook maakt, dat tekort gaan we niet oplossen. Er zijn 20.000 extra technici nodig, maar die aanvoer is er niet vanuit de schoolbanken. En van vakmensen uit het buitenland halen is het huidige kabinet niet echt een voorstander.' De grote opgave is hoe we met beperkte arbeidscapaciteit meer werk gaan doen. We moeten het hebben van heel andere, innovatieve werkwijzen.'

Van Niekerk benoemt nog een andere belemmering om de NPE-ambities waar te maken: 'Bij alles wat je wil realiseren, heb je te maken met procedures die moeten worden doorlopen voordat je überhaupt iets kunt doen.' Een lichtpunt is dat minister Mona Keizer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening daar een speerpunt van haar beleid van heeft gemaakt. Zij wil belemmeringen in wet- en regelgeving wegnemen om projecten sneller te kunnen realiseren. Evengoed zijn beiden kritisch op de keuzes van het kabinet Schoof: 'Er ligt een onvoorstelbaar grote opgave. Dan is het wrang dat het huidige kabinet het Nationaal Groeifonds kort en bezuinigt op onderwijs en innovatie. De financiële steun vanuit de overheid hebben we keihard nodig. Niet om er als bedrijven beter van te worden, maar om samen in de hele keten deze slag in de energietransitie te kunnen maken. Het huidige beleid is daar contraproductief in. Bedrijven staan te trappelen om innovatieve, slimme werkwijzen te ontwikkelen. De hulp van de overheid, faciliterend en financieel, is daarbij essentieel.'

De zero-emissiezone komt eraan!

Een groot aantal gemeenten wil vanaf 1 januari 2025 voor delen van de stad zero-emissiezones invoeren voor vracht- en bestelauto's. Het kan betekenen dat je als ondernemer met je huidige busje of vrachtauto binnen nu en 1 januari 2028 de stad niet meer in mag.

Inmiddels hebben al 29 gemeenten de ambitie of een besluit tot invoering van een zero-emissiezone. Tot 1 januari 2030 zijn er nog een aantal uitzonderingen en overgangsregelingen voor bestaande vracht- en bestelauto's, waardoor je nog een aantal jaar kunt wachten met de investering. De milieuzones gaan ook gelden voor dieselpersonenauto's: alleen dieselauto's met emissieklasse 5 en hoger mogen nog de stad in. Oldtimerliefhebbers kunnen opgelucht ademhalen. Auto's ouder dan 40 jaar zijn vrijgesteld van de zero-emissiezones. Als bezitter van een (bestel)auto of vrachtauto kun je snel en eenvoudig aan de hand van je

nummerbord checken of je de milieuzone nog in mag: milieuzones.nl/check-uw-auto-op-toegang.

Verseepeling bakwagens

Alle bestelauto's die vanaf 1 januari 2025 op kenteken worden gezet moeten zero-emissie aangedreven zijn om de ZE-zone binnen te mogen. Om de transportsector tegemoet te komen, hebben gemeenten en brancheorganisaties dit voorjaar besloten om eenmalig de toegangsregels tot de zero-emissiezones voor Euro 6 bakwagens te versoepelen. Dit type vrachtwagens uit 2017 tot en met 2019 krijgt tot 1 januari 2028 ontheffing voor de ZE-zones. Hierdoor hebben ondernemers drie jaar langer tijd om de overstap naar zero-emissie transport te maken of hun bedrijfsvoering aan te passen. Plug-In Hybride vrachtauto's (PHEV) krijgen toch toegang tot de zero-emissiezones voor stadslogistiek, tot 1 januari 2030, als zij daar aantoonbaar en handhaafbaar emissieloos rijden.

Subsidiereregelingen

Ook de bouw moet verduurzamen en afscheid nemen van zaken als het dieselaggregaat. Een nieuwe bestelbus of vrachtauto, of emissieloos bouw materieel is een forse investering. Om ondernemers te helpen bij de aanschaf

Een nieuwe bestelauto moet vanaf 1 januari 2025 elektrisch zijn om de ZE-zone binnen te mogen

van de nieuwe bestelbus, vrachtauto of bouw materieel zijn er een aantal regelingen opgetuigd, zoals de SEBA-regeling en Aanschafsubsidieregeling zero-emissie trucks. Bouwbedrijven en verhuurders van bouw materieel komen mogelijk in aanmerking voor de Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouw materieel (SSEB). Ook voor lease kunt je in aanmerking komen voor subsidie, via de leasemaatschappij. Daarnaast zijn er speciale leningen voor de aankoop van duurzame werktuigen en/of de aanleg van een eigen laadinfrastructuur. Omdat er beperkt budget beschikbaar is, en de vraag groot, is een subsidieregeling vaak binnen de kortste keren overschreven. Voor de aansluiting van een eigen snellaadpaal gelden weer andere hobbels, maar met steeds meer snellaadstations rondom de steden is dat niet het obstakel dat ondernemers ervan hoeft te weerhouden om de stap naar zero-emissie te zetten.

AECOM loodst bedrijven en netwerkbeheerders veilig door de energietransitie

De modernisering en uitbreiding van het stroomnet vormt de ruggengraat van de energietransitie. Zolang dit niet is gerealiseerd, kan stroom niet worden getransporteerd van de plek waar deze is opgewekt naar de locatie waar de energievraag is. Wereldwijd Infrastructuur Adviesbureau AECOM helpt bij het vernieuwen van de traditionele infrastructuur en levert maatwerkoplossingen voor netcongestie.

In het Verenigd Koninkrijk is AECOM als omgevings-, plannings- en ontwerppartner betrokken bij de modernisering van het net door de National Grid Electricity Transmission (NGET). In de komende periode tot 2030 moet 'The Great Grid Upgrade' leiden tot een modernisering van de stroominfrastructuur van Engeland en Wales. 'Er wordt de komende zes jaar vijf keer zoveel bijgebouwd als in de afgelopen 30 jaar bij elkaar opgeteld,' vertelt Grid Modernisation Leader Steven Whyte. 'Het is een uniek project, dat bepalend is bij de vraag of het VK de doelen haalt rondom groene energie. In 2030 moet meer dan 50 gigawatt aan offshore

windenergie zijn aangesloten op het net. Het bestaande net moet ook worden vernieuwd en uitgebreid. Betrokkenheid van de gemeenschap is cruciaal voor het succes van het programma om vertrouwen op te bouwen en draagvlak te creëren. We zijn betrokken bij het ontwerp en de vergunningstraject. Goedkeuring qua omgevingseisen en overeenstemming met de omwonenden zijn bepalend voor een succesvolle implementatie van dit soort projecten en van het succes als geheel.'

Risico op blackouts

In Europa en Nederland zijn de ambities vergelijkbaar. TenneT heeft aangekondigd dat het in de periode 2024-2033 zo'n 160 miljard euro gaat investeren in het verstevigen van het stroomnet. Dat is hard nodig. Het huidige stroomnet kan het groeiend aanbod van hernieuwbare energie uit zon en wind niet verwerken. Het gevolg is dat windmolens en zonneparken op piekmomenten van het net worden afgekoppeld. Tegelijkertijd is sprake van

een exponentiële toename van de vraag naar elektriciteit, doordat huishoudens overstappen op elektrische warmtepompen, elektrisch rijden de norm is en industriële processen worden verduurzaamd en geautomatiseerd. 'Het toekomstige stroomnet vraagt om veel meer flexibiliteit. De traditionele netinfrastructuur is ontworpen om elektriciteit te transporteren van een beperkt aantal energiecentrales die worden gestookt op fossiele brandstoffen. Nu is het (hernieuwbare) stroomaanbod veel meer gedecentraliseerd en onzeker en de vraag op piekmomenten veel hoger. Dat kan het netwerk helemaal niet aan,' verklaart Whyte. Nu al zijn er verschillende regio's waar het net zo is overbelast, dat er een serieus risico is op blackouts, waarbij een hele omgeving uren zonder stroom komt te zitten. Het leidt tot drastische maatregelen van TenneT en netbeheerders en lange wachttijden voor een nieuwe stroomaansluiting, waardoor bouwplannen van woonwijken en bedrijfsterreinen en uitbreidings- en

Vaak hebben bedrijven waar investeringsplannen klaarliggen de extra stroomcapaciteit over het hoofd gezien

Het net is zo overbelast dat er een serieus risico is op blackouts, waarbij de omgeving uren zonder stroom komt te zitten

verduurzamingsplannen van ondernemingen in het gedrang komen. 'Kritieke faciliteiten, zoals ziekenhuizen, hebben al een noodvoorziening voor stroomuitval. Maar bij productiebedrijven begint nu pas de bewustwording dat de stroomvoorziening ook uit kan vallen. Als voorbeeld zijn we voor een bedrijf in Noord-Holland bezig met het vergunning proces ten behoeve van een noodstroomaggregaat om bij stroomuitval van meer dan een uur aangezet te kunnen worden om te voorkomen dat kritische systemen uitvallen vertelt Liesbeth Havenaar (senior-adviseur Omgevingswet).

Aanbod matchen

AECOM levert multi-disciplinaire technische en projectmanagement services. 'Onze klanten zijn actief in een brede range van sectoren en industrieën, waaronder commercieel vastgoed, mobiliteit, logistiek, productiebedrijven, chemie en de farmaceutische industrie. Veel daarvan voelen al de impact van de netcongestie. We hebben steeds vaker bedrijven die de investeringsplannen hebben klaarliggen, maar de extra stroomcapaciteit over het hoofd hebben gezien in het proces. Stroom was decennialang nooit een probleem. Dat is echt veranderd.' Andersom komt ook steeds meer voor, dat de opgewekte hernieuwbare stroom uit een zonnepark of uit windenergie niet kan worden teruggeleverd aan het stroomnet. 'Dit soort beperkingen vormen steeds meer een uitdaging voor onze klanten die stappen willen zetten in de verduurzaming en energietransitie, nieuwe activiteiten willen opstarten of de productie willen vergroten.'

Leveringszekerheid van elektriciteit is in de komende tien jaar dé uitdaging. In afwachting van de modernisering en uitbreiding van het stroomnet, die nog tot wel tien jaar of langer in beslag kan nemen, zal de problematiek rond de netcongestie en het risico van black-outs alleen maar toenemen. AECOM helpt haar klanten om goed om de obstakels heen te navigeren. 'Veel van de problemen zijn vergelijkbaar, maar uiteindelijk draait het toch echt om maatwerkoplossingen, die rekening houden met de specifieke wensen en uitdagingen voor de klant en op de betreffende

locatie,' aldus Duarte Catarino (directeur energietransitie continentaal Europa). Zo is AECOM betrokken bij het oplossen van een stroomtekort voor een strategisch belangrijke voorziening voor Europees wegtransportnetwerk in de regio Zuid-Holland. 'Het duurt tot 2030 of later voordat de site en faciliteiten een volwaardige stroomaansluiting krijgen.'

Micro - Grids

Om toch van start te gaan en de eerste fase van het project te ontwikkelen, speelt AECOM een belangrijke rol bij het samenbrengen van private partijen die hernieuwbare energie opwekken, waaronder lokale ontwikkelaars van windturbines en zonneparken. Samen met de ontwikkelaar die een batterijopslagsysteem en energiemanagementsysteem in de nabije omgeving wil bouwen, kan het knooppunt zo in verschillende fasen tot ontwikkeling worden gebracht. 'De projectontwikkelaar heeft de locatie, maar nog geen aansluiting op het netwerk. Omgekeerd zijn er eigenaren van zonneparken of daken met zonnepanelen die hun stroom niet kwijt kunnen aan het net door de netcongestie. We hebben en brengen ze met elkaar in contact en ontwikkelen een masterplan en een ontwerp waarbij vraag en aanbod matchen. Zodoende zal een micro-grid worden gerealiseerd waarvan iedereen de vruchten plukt. Onze klant zal zijn plannen kunnen realiseren; de lokale producenten van hernieuwbare energie hebben naast bedrijfszekerheid een nieuwe inkomstenstroom; en de netbeheerder heeft minder zorgen over de alsmaar toenemende netcongestie in de regio,' verklaart Luke Aldred

(senior-adviseur duurzaamheid). AECOM speelt daarmee een leidende rol die veel verder reikt dan het project in Zuid-Holland. 'Door partijen samen te brengen bij de ontwikkeling van lokale micro-grids, zorgen we dat nieuwe investeringen zonder vertraging van de grond kunnen komen. Óók als er geen stroomaansluiting mogelijk is. Daarmee zorgen we dat de energietransitie vaart houdt tot het gemoderniseerde stroomnet is opgeleverd.'

Over AECOM

AECOM is een wereldwijd adviesbureau voor infrastructuur- planners, ontwerpers, adviseurs, programma- en bouwmanagers gedreven door een gemeenschappelijk doel een betere wereld te leveren, met projecten op het gebied van transport, gebouwen, water, energie en milieu. AECOM is al meer dan 10 jaar actief in Nederland onder meer betrokken bij toonaangevende projecten als de Y-Towers in Amsterdam, Post Rotterdam, de A-Pier op Schiphol, containerterminal APMT Haven Rotterdam, Neuconnect elektrakabel UK - Nederland-Duitsland, en diverse duurzame energieprojecten voor Shell.

AECOM

Meer informatie? Scan de QR-code.

De circulaire economie-paradox blokkeert doorbraak grondstoftransitie

Juist in een periode waarin het vormgeven van de circulaire economie prioriteit heeft, lijkt recycling in het verdomhoekje terecht te komen. Aan de ambitie vanuit de Rijksoverheid ligt het niet. De paradox is dat (recycling)bedrijven die circulaire initiatieven willen oppakken, zoals Heros Sluiskil, vastlopen in tegenstrijdige beleidskaders. Waardoor de circulaire doelstelling steeds verder uit beeld raakt.

Tegen 2050 moet Nederland volledig circulair zijn. Met Steven Van Eijck is er zelfs een Speciaal Regeringsvertegenwoordiger voor de Circulaire Economie aangesteld. Met het Circulair Materialenplan (CMP) als opvolger van het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3), wordt gewerkt aan een uniform kader voor het hergebruik van grondstoffen, het omgaan met afval en het verlenen van vergunningen. 'In termen van ambitie zit Nederland daarmee vooraan in de klas. Maar in werkelijkheid is de afstand tussen de Rijksoverheid en de lagere overheden nooit groter geweest,' verzucht Erwin Pieters, directeur HEROS Sluiskil. 'Met de introductie van de nieuwe Omgevingswet hebben lokale overheden extra ruimte om een eigen koers te varen. Die gebruiken ze door strengere eisen te stellen aan bijvoorbeeld bouwprojecten of infrastructuur die het gebruik van circulaire materialen ontmoedigen. Bedrijven

worden geconfronteerd met langdurige vergunningsprocedures of regelgeving die circulaire praktijken, zoals materiaalhergebruik, beperken. Hierdoor gaan circulaire intenties verloren in bureaucratische obstakels en belandt recycling in het verdomhoekje. Juist in een periode waarin het vormgeven van de circulaire economie prioriteit heeft!' Hij vat het samen als de circulaire economie-paradox.

Vertraging, frustratie en schade

De circulaire economie paradox leidt tot frustratie bij bedrijven die circulaire initiatieven willen oppakken, maar vastlopen in tegenstrijdige beleidskaders, constateert Pieters. 'Het aantal recyclingbedrijven dat de handdoek in de ring gooit is nog nooit zo hoog geweest. Binnen de context waarbij we minder beslag willen leggen op schaarse primaire bronnen, een belangrijke CO2-reductie willen realiseren en minder afhankelijk willen zijn

Met de introductie van de nieuwe Omgevingswet hebben lokale overheden extra ruimte om een eigen koers te varen

van landen buiten Europa kunnen we ons niet permitteren het kind met het badwater weg te gooien.' Hij roept op tot betere afstemming tussen verschillende overheidslagen, duidelijkere richtlijnen en het wegnemen van belemmeringen om de ambities van de Rijksoverheid te realiseren. Als voorbeeld haalt hij het gebruik van AEC-bodemass aan. Dit is het belangrijkste restproduct van afval energiecentrales, dat door Heros Sluiskil wordt verwerkt tot materiaal dat onder meer wordt ingezet in bouwprojecten

of betonproducten. Met de komst van de Omgevingswet, die sinds 1 januari 2024 van kracht is, stellen lokale overheden in hun omgevingsplannen allerhande aanvullende eisen, die de inzet van bewerkte bodemas als secundaire grondstof feitelijk blokkeren. Het leidt tot onbegrip bij Pieters. 'Het lijkt wel alsof eraan wordt voorbijgegaan dat AEC-bodemas een restproduct van onze welvaart is, een weerspiegeling van hoe we het doen als wegwerpmaatschappij. Er mist regie, waardoor beleidskeuzes soms lijnrecht tegen elkaar ingaan.' De visie op AEC-bodemas is daar een goed voorbeeld van, meent hij. 'Het Rijksbeleid lijkt af te koersen op het verplichtstellen van één enkele technische oplossing, reiniging van AEC-bodemas door wassen terwijl noch de markt noch het maatschappelijk draagvlak voor de gewassen grondstof bestaan. Om nog te zwijgen van de beperkingen van de reinigingstechniek zelf. De techniek werkt goed tot een bepaald punt van vervuiling, maar levert ook enorme hoeveelheden te storten slib op. Wat weer haaks staat op het overheidsbeleid om de hoeveelheid te storten afval in Nederland te halveren tegen 2030 en zelfs tot nul te herleiden in 2050.'

Fatale stilstand in de keten

Inzetten op het integraal reinigen van AEC-bodemas, ongeacht samenstelling en oorsprong, is de beste garantie op een fatale stilstand in de keten, betoogt Pieters. 'In die omstandigheid dreigen we te moeten terugvallen op export naar veelal inferieure toepassingen in het buitenland of massaal storten in eigen land. Je krijgt dan als Rijksoverheid net het omgekeerde van wat je wil! De vraag is bovendien hoe groot de nevenschade zal zijn in termen van recyclingbedrijven die de handdoek in de ring gooien, afval dat in de straat blijft staan of minstens een nog veel duurdere rekening voor de burger.' Hij bepleit pragmatische en realistische afspraken. 'Dat houdt in dat je water bij de wijn doet, en dat je soms accepteert dat een bepaald deel van de bewerkte bodemas niet verder te reinigen is op de wijze die je het liefst zou hebben.' Er bestaan goede oplossingen die minder inzetten op het volledig verwijderen van eventuele verontreinigingen, vertelt hij. 'Je kunt het materiaal verwerken op een wijze waarop dat geen gevaar voor de omgeving

Circulair alternatief voor zand en grind

In Nederland wordt per inwoner 165 kilo grijs afval per jaar geproduceerd. Omgerekend betekent het dat iedere inwoner jaarlijks 35 kilo bodemas aan de straat zet. Heros verwerkt jaarlijks 1 miljoen ton bodemas. Dat is dus meer dan de hoeveelheid die alle Nederlanders produceren. Daaruit worden liefst 70.000 ton aan ferrometalen teruggewonnen, 15.000 ton aluminium en 5.000 ton koper en andere edele metalen. De resterende bodemas wordt na bewerking of reiniging gebruikt als alternatief voor zand en grind. Dat is ook hard nodig. In tegenstelling tot de algemene beleving in Nederland is de behoefte aan industriezand groter dan het aanbod. En die vraag neemt alleen maar toe door de wereldwijde verstedelijking.

oplevert. Denk aan het vervangen van 25% van het zand of grind in betonwaren, zoals stoeptegels of kantranden. Dat gebeurt volgens de strengste criteria.' Denk ook aan het vervaardigen van stabiliseringsvloeren, de zogenaamde zand/cement stabilisatie, waarbij je de hoeveelheid zand quasi integraal kunt vervangen door bewerkte bodemas. Of aan de belangrijke kansen die er liggen voor bewerkte bodemas bij de creatie van waterbergingen. Toch komen diverse gemeenten die soms zelf eigenaar zijn van een Afval Energie Centrale met allerlei aanvullende eisen, die inzet van dergelijke producten frustreert. 'Terwijl alle risico's zijn onderzocht.'

Harmonisatie van beleid

Er speelt een 'not in my backyard'-emotie rondom recycling, meent Pieters. 'Het is noodzakelijk, maar we willen er zelf liever niks mee te maken hebben. 'De onduidelijkheid over toekomstige normen en extra meld-, informatie- en monitoringsverplichtingen ontmoedigt aannemers en producenten om bewerkte bodemas in te zetten, wat nu al leidt tot een stilstand in de afzet.' De patstelling heeft deels te maken met de hoge verwachtingen die we met elkaar creëren, stelt hij vast. 'In Nederland heb je een overheid in Den Haag die zich graag profileert met circulaire ambities. Zonder dat wordt nagedacht over de consequenties of de vraag of dat realistisch ook haalbaar is.' Hij bepleit harmonisatie van beleid

en betere samenwerking. 'Ontwikkel een helder en bindend nationaal beleidskader voor de Circulaire Economie dat richtlijnen geeft over het gebruik van secundaire materialen. Veranker dat kader juridisch zodat lagere overheden hun regelgeving hierop afstemmen. Zorg bovendien voor een eenduidige regelgeving. Vereenvoudig en harmoniseer eisen aan secundaire materialen (certificering, kwaliteit, toepassing) om onzekerheden en tegenstrijdigheden tussen de verschillende overheidsniveaus te verminderen.' Ambtenaren van lagere overheden moeten worden geïnformeerd over de voordelen en toepassingen van secundaire materialen. En – vooral – zet in op een publiek-private samenwerking. Betrek het bedrijfsleven als cruciale stakeholder en kennisdrager in de transitie naar een Circulaire Economie. Dat is een kwestie van schaal, innovatie, snelheid én realiteitszin. Bedrijven zijn op zoek naar een handelingsperspectief waarbinnen ze terug kunnen innoveren, investeren en dus ondernemen.'

De circulaire-economie Paradox leidt tot frustratie bij bedrijven die circulaire initiatieven willen oppakken

HEROS
WORKING FOR THE FUTURE

Meer informatie?
Scan de QR-code.

B Corp gemeenschap loopt voorop in eerlijk en duurzaam ondernemen

Aangewakkerd door Europese regelgeving en gestimuleerd door een jonge generatie die van bedrijven bewuste keuzes verwacht, hebben steeds meer bedrijven maatschappelijke impact opgenomen in hun doelen. B Lab Benelux helpt ze om de impact te meten en verbeteren.

B Corp – de afkorting staat voor 'Benefit Corporation' – is een wereldwijde gemeenschap van bedrijven die een beweging in gang wil zetten naar een duurzame economie die iedereen ten goede komt. B Corp wordt gezien als dé standaard voor bedrijven die een positieve impact willen maken qua milieu, goed bestuur, werknemers, klanten en de gemeenschap. Met een B Corp certificering geven bedrijven aan dat ze niet alleen financiële waarde belangrijk vinden. Bedrijven die zichzelf B Corp mogen noemen, ondernemen met 'oog voor mens, milieu en maatschappij'. Sinds de oprichting van B Lab in 2006 in

de Verenigde Staten is de beweging snel gegroeid. Wereldwijd zijn er inmiddels 9.000 bedrijven gecertificeerd, verspreid over sectoren als mode, voeding, adviesdiensten en maakindustrie. In Nederland telt B Lab Benelux inmiddels meer dan 600 organisaties. Deze bedrijven delen een gezamenlijke ambitie: bijdragen aan een economie waarin winst wordt gecombineerd met maatschappelijke waarde.

De B Corp-certificering is in handen van B Lab Benelux. B Lab ondersteunt bedrijven in het realiseren van positieve sociale en ecologische impact. De kern van hun aanpak is het B Corp-certificaat, een keurmerk dat bedrijven toekent die voldoen aan strenge eisen op het gebied van duurzaamheid, transparantie en inclusiviteit. Deze certificering gaat verder dan intenties; het is een praktische methode die bedrijven stimuleert om meetbare verbeteringen door te voeren. Een B Corp bedrijf moet in de statuten vastleggen dat ze naast financiële ook sociaal-maatschappelijke en milieuwinst nastreven.

Intrinsieke motivatie

Het succes van B Lab komt deels voort uit de intrinsieke motivatie van bedrijven. Steeds meer organisaties willen beter presteren, niet

alleen financieel, maar ook op het gebied van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. B Lab helpt bedrijven die stap te zetten. De B Corp-certificering biedt bedrijven een duidelijke routekaart naar impactvolle verandering. Zelfs als je als bedrijf nog maar aan het begin staat. Met behulp van de B Corp Impact Assessment kunnen je als bedrijven je prestaties analyseren. De tool geeft inzicht in zowel sterktes als verbeterpunten binnen de organisatie. Voor certificering is een score van minimaal 80 punten nodig, uit een maximum van 200. Bedrijven worden bovendien elke drie jaar opnieuw beoordeeld, waardoor continuïteit in duurzaamheid wordt gewaarborgd.

De certificering geeft niet alleen richting aan verbeteringen, maar versterkt ook de reputatie van bedrijven bij een kritische generatie consumenten en werknemers. Een steeds grotere groep verwacht transparantie, duurzaamheid en verantwoordelijkheid. Het is niet alleen een manier om aan te tonen dat een organisatie verantwoordelijkheid neemt, maar ook een hulpmiddel om daadwerkelijk verschil te maken. Het B Corp-certificaat is geen eindpunt. Meestal is een bedrijf sterk op bepaalde thema's, maar kan het meer doen op andere onderwerpen. Het certificaat geldt voor drie jaar. Daarna moet je als bedrijf opnieuw aantonen dat je nog steeds aan de criteria voldoet.

In een tijd waarin duurzaamheid een kritieke factor is geworden voor het voortbestaan van zowel bedrijven als de samenleving, blijft B Lab Benelux vooroplopen in de transitie naar een eerlijker economisch model. Door bedrijven te ondersteunen met tools en certificeringen, draagt de organisatie bij aan een economie die zowel mens als planeet centraal stelt. Dat de benadering niet alleen noodzakelijk is, maar ook succesvol, blijkt uit het groeiend aantal bedrijven dat B Corp is.

B Lab Benelux helpt bedrijven met een duidelijke routekaart naar impactvolle verandering

Pensioen gaat over de toekomst van jouw leven

Online pensioenuitvoerder BeFrank is sinds dit jaar een B Corp. 'Daar zijn we heel trots op. Juist als pensioenuitvoerder zijn we bezig met de toekomst. We willen een verschil maken en op een gezonde manier iets bijdragen,' verklaart commercieel directeur Jan Hein Rhebergen van BeFrank. 'Naast de beleggingen en de keuzes die we aanbieden in pensioen, willen we zelf het goede voorbeeld geven. De B Corp-certificering geeft ons een externe validatie dat we het goed doen.'

Met z'n allen

'Het was een uitvoerig traject om B Corp te worden. Eén van de mooiste leermomenten kwam aan het einde,' vertelt Projectmanager Duurzaamheid Joy Hofman. 'We realiseerden ons dat dit pas het begin was en dat je nooit klaar bent om duurzamer te worden. En dat we dit niet alleen kunnen, maar een inspiratie willen zijn voor andere bedrijven. Uiteindelijk moet je het met z'n allen doen.' Rhebergen: 'We hebben lang gezocht naar een objectieve manier om heel transparant onze organisatie en product onder de loep te nemen. Daarbij zijn we uitgekomen bij B Corp. We hebben ervoor gekozen omdat we er goed tussen passen. Ook op andere gebieden zijn we een frontrunner.'

'Omdat het gaat over de toekomst van jouw leven, kom je vanzelf uit op duurzaamheid,' meent Rhebergen. 'Onze ambitie is dat

duurzaamheid een fundamenteel onderdeel is van de keuzes in pensioen. Of je werkgever bent of deelnemer, je wil en moet het kunnen meenemen in je overwegingen over hoe je aan je toekomst bouwt.' Deelnemers kunnen daarbij zelf kiezen hoe duurzaam er belegd wordt voor hun pensioen. Dat kan bijvoorbeeld via impact beleggen met fondsen van Triodos. 'We geven ook inzicht in de besparingen die je maakt qua CO₂-uitstoot, waterverbruik en afval. Door dat uit te drukken in douchebeurten, vuilniszakken en gereden kilometers wordt het heel tastbaar.'

'In onze eigen bedrijfsvoering zijn we gaan kijken wat we al goed doen en wat we nog kunnen verbeteren. We bleken al veel te doen, alleen was nog niet alles vastgelegd,' aldus Hofman. 'We vinden het ook belangrijk om alle BeFrankers te betrekken. Daarom vragen we iedereen om een persoonlijke

duurzaamheidsdoelstelling. Zo kan iedereen z'n steentje bijdragen, op welke manier dan ook.' Zelf heeft Hofman voorgenomen om elke week een duurzame tip in te sturen.

Rhebergen heeft als persoonlijk doel om zeker 100 keer zijn leaseauto te laten staan en per fiets naar het werk te komen 'Daarmee geef ik het goede voorbeeld en de bijvangst is dat ik met een fris hoofd thuiskom.'

Nieuwe pensioenwet

BeFrank bestaat 13 jaar. 'Onze missie is sinds dag 1 om pensioen dichterbij te brengen. We willen dat je je pensioen begrijpt én dat je het kunt beïnvloeden,' verklaart Rhebergen. 'Een grote groep Nederlanders heeft nauwelijks een idee hoe hoog het pensioen later is. Dat geldt niet bij BeFrank: 86% van de deelnemers is al eens ingelogd op de pensioenpagina. Je wil minimaal dat de deelnemer weet wat er is geregeld.' Met de nieuwe pensioenwet komen er veel veranderingen aan. 'Je moet ervoor zorgen dat mensen snappen wat er gebeurt. Als je het goed doet, is de overgang een kans. Het grote verschil is dat het pensioen individueel wordt en in een beschikbare premiereregeling verandert. Dat zijn twee dingen die wij al doen én het duidelijk uitleggen.'

Met de Keuzehulp Nabestaandenpensioen heeft BeFrank onlangs de juryprijs van de PensioenWegwijzer 2024 gewonnen. Wat is er geregeld op het moment dat je komt te overlijden voor je pensioendatum? Rhebergen: 'Die vraag hebben we teruggebracht naar een tool die het dichtbij en persoonlijk maakt, doordat je de voornamen van je partner en kinderen invult. En we geven naast inzicht ook de keuze om extra's bij te verzekeren, bijvoorbeeld omdat je kostwinnaar bent. Zo wordt niet alleen inzichtelijk wat er geregeld is, maar kun je ook bepalen wat er nodig is voor jouw gezin.'

Rhebergen: 'De PensioenWegwijzer is net als de B Corp-certificering een mooie bevestiging dat we op de goeie weg zijn. Maar we blijven ons verder inzetten voor het dichterbij brengen van pensioen en voor een duurzame toekomst.'

Meer informatie op BeFrank.nl

Vivera wil koploper in duurzaamheid zijn

Drempels weghalen en het consumenten makkelijker maken om duurzamer te leven. De missie van Vivera, een van Europa's grootste producenten van plantaardige vleesvervanger, is helder. De ambitie is dat ook: 'Qua duurzaamheid willen we met Vivera een koploper zijn.'

Een nichemarkt? Bij Vivera is de overtuiging dat vleesvervangende producten evengoed in aanmerking komen voor massaproductie. 'In 2019 hebben we het roer rigoureus omgegooid, onze divisie traditionele vleesverwerking Encko afgestoten en zijn we ons volledig gaan richten op vleesvervangers,' zegt Willem van Weede, ceo bij Vivera. 'Daar ging een diepe "soul searching" aan vooraf: wat is onze missie, waarom, wat is de context waarin we opereren, wat is de strategie?' Wat daaruit kwam, zegt Van Weede, laat zich helder samenvatten: 'Mensen willen graag gezonder en duurzamer eten, maar kijken ook naar smaak en prijs. Onze rol is om de

drempels weg te halen. We maken het de consumenten makkelijker om duurzamer te leven met heel veel verschillende plantaardige producten die zo dicht mogelijk aanliggen tegen wat ze al kennen. Dat maakt het voor mensen veel eenvoudiger om in te stappen. En we hebben een scherpe gemiddelde prijsstelling. Vlees is door de

inflatiegolf relatief in prijs gestegen, wat onze producten nog toegankelijker maakt. Inmiddels hebben we daarnaast ook steeds meer producten die helemaal niet meer op vlees proberen te lijken.'

Groeisput

Vivera, vertelt Van Weede, was de eerste die vleesvervangende producten benaderde als een massaproduct: 'Dat betekent samenwerken met heel veel verschillende klanten door heel Europa en snel verschillende concepten uitproberen en lanceren. We konden daardoor ook heel snel opschalen én de grote veranderingsmotor,

'Mensen willen graag gezonder en duurzamer eten, maar kijken ook naar prijs en smaak'

de innovatie, op hoge toeren krijgen.' De techniek, zegt Weede, verbetert doorlopend, de producten waarvoor vooral soja en tarwe worden gebruikt ('Voor de beste bite en structuur') worden gemiddeld om de twee jaar vernieuwd. Het bedrijf is inmiddels aanzienlijk groter geworden dan in de tijd dat de vleesdivisie er nog bij zat. Van Weede: 'In de begintijd was de groeisput enorm, daarna zagen we een in onze ogen tijdelijke correctie. Om op een volgende groeisput te anticiperen investeren we nu fors in de capaciteit en de efficiency van het bedrijf. We hebben een masterplan voor het opschalen van de productiviteit. Inmiddels zijn we in ruim 25 landen verkrijgbaar. We halen nu ongeveer vijftig procent van onze omzet uit Nederland en vijftig procent daarbuiten. In Europa zijn we de derde producent van vleesvervangers.'

Gezondheid

Van Weede twijfelt niet over verdere groei, ook omdat zorgen over de gezondheid een belangrijke rol blijven spelen. Hij wijst op een onderzoek uit 2023 van onder meer Wageningen University & Research (WUR). Van Weede: 'Daar kwam uit dat rood vlees eigenlijk 7,50 euro per kilo duurder moet zijn als je alle gezondheidskosten die ontstaan door overmatige consumptie ervan in de prijs doorberekent. Bewerkt vlees zou dan 4,30 euro per kilo meer kosten. Bereken je alle maatschappelijke kosten mee, dus ook de milieukosten, dan zou die kilo rundvlees zelfs 13,20 euro per kilo duurder moeten zijn en bewerkt vlees tien euro – een verdubbeling van de huidige prijzen.'

Hoe scoren vleesvervangers als het gaat om gezondheid en milieu? Van Weede kent de discussie over vet- en zoutgehalte: 'Plantaardig vet is gezonder dan dierlijk vet. En wat zout betreft: we streven bij Vivera onder andere naar het minimaal mogelijke zoutgehalte. De perceptie is vaak: vleesvervangers hebben een etiket met een heel lange ingrediëntenlijst en een hamburger heeft dat niet, misschien wat peper en zout, dat is het. Maar splits je die hamburger uit naar de chemische samenstelling dan krijg je een lijst die langer is dan wat onze plantaardige producten hebben. En voor onze planeet is

'Om op een volgende groeisput te anticiperen investeren we nu fors in de capaciteit en efficiency van het bedrijf'

het sowieso beter om plantaardig te eten.' Maar is het gebruik van soja niet evengoed belastend voor het milieu? Van Weede: 'De impact is nog steeds heel veel lager. Bovendien verwerken we niet de genetisch gemanipuleerde soja uit Europa en Noord-Amerika, maar halen we onze biologische hele sojabonen uit Frankrijk en Italië – GMO-vrij en dus niet verbouwd op plekken waar dit ten koste gaat van regenwouden en andere natuur.' Soja, zegt Van Weede, heeft naast een heel neutraal smaakprofiel, veel vezels en een hoog eiwitgehalte. Het groeit snel en alle onderdelen van de plant kunnen worden verwerkt. Waarmee soja, als het gaat om de productie van de hoeveelheid eiwit per hectare, het meest efficiënte gewas ter wereld is. Van Weede: 'We hopen in de toekomst lokaal te kunnen inkopen.'

Koploper

Elke kilo vlees die vervangen wordt door een plantaardig product draagt bij aan minder uitstoot, aan minder watergebruik, kortom, aan een beter milieu. Van Weede: 'Als producent van plantaardige producten kun je je daarachter verschuilen en zeggen: we doen dus al genoeg. Maar dat is niet wat we nastreven. Qua duurzaamheid willen we met Vivera juist een koploper zijn.' Sinds dit jaar verplicht de CSRD-wetgeving bedrijven om transparant te rapporteren over de duurzaamheidsimpact van hun activiteiten op mens en milieu. 'Ik denk dat veel bedrijven bezig zijn met de consequenties daarvan: wat betekent dit voor mijn auditing, voor het meten, voor het rapporteren? We zijn met Vivera eigenlijk heel snel gegaan naar: welke ambities willen we realiseren en aan welke verbeteringen kunnen we ons verbinden en hoe kunnen we hiertoe concrete plannen maken en uitvoeren? Doelstelling is in elk geval de broeikasgasemissies per kg product met

vijftig procent te reduceren. Dat doen we door processen efficiënter te maken. Minder gas verbranden, minder waste, minder waterverbruik en door andere ingrediënten te gebruiken. Elektrificeren van het transport en verantwoord en recyclebaar verpakkingsmateriaal. Plus een keuze voor biodiversiteit. In 2030 moet een kwart van onze producten biologisch zijn.'

Vivera is inmiddels een zogenaamd B-Corp-bedrijf (Benefit Corporation). Van Weede: 'Dat betekent dat we op een transparante en verantwoordelijke manier hoge milieue én hoge sociale normen hanteren. Dan gaat het niet alleen om het verlagen van de uitstoot, maar ook om bijvoorbeeld het voor mensen wegnemen van barrières tot de arbeidsmarkt en rekening houden met alle belanghebbenden in en rond de onderneming. De uitdaging is telkens: hoe zorg je dat je een waardevolle partij bent in de maatschappij waarin je bedrijf staat?'

Productinnovatie

Productinnovatie en -ontwikkeling blijft volgens Van Weede de drijvende kracht van Vivera: 'En we blijven inzetten op diversificatie van onze producten. We maken niet één product, we proberen een heel repertoire van vleessoorten te vervangen en we bieden ook producten die juist niet op vlees lijken. Dit jaar hebben we de Proteïn Bites geïntroduceerd, plantaardige maaltijdverrijkers die enkel gemaakt zijn van groenten, granen en peulvruchten.' Is er al een vleesvervangend Vivera-product dat zich kan meten met de vleesvariant? 'Ja zeker, onder andere Shoarma,' zegt Van Weede zonder aarzeling. 'Toevallig gisteren nog gegeten en het is heerlijk. Ik durf dat ook te zeggen omdat we het blind hebben laten testen tegen dierlijk vlees. Het werd beter beoordeeld dan het vleesproduct.'

VIVERA

Meer informatie?
Scan de QR-code.

'We doen wat goed is voor de brouwerij, onze mensen en de omgeving'

Koninklijke Grolsch heeft als duurzame brouwer de ambitie om een CO₂-neutrale brouwerij te zijn in 2030. Het maximaliseren van circulaire verpakkingen en het terugdringen van plastic in eigen verpakkingen is een van de andere doelstellingen van de duurzaamheidsstrategie DUURZAAM.KARAKTER.

De strategie focust op zes prioriteiten: reduceren van CO₂-emissies en energieverbruik, het maximaliseren van circulaire verpakkingen, het optimaliseren van transport, de reductie en het veiligstellen van watergebruik, het stimuleren van inclusiviteit en welzijn, en het bevorderen van verantwoord alcoholgebruik. 'De slogan DUURZAAM.KARAKTER. slaat terug op wie we zijn. Karakter is: zijn wie je bent en de eigen identiteit. In de brouwerij hangt een uitspraak van een van de voorgangers van de familie De Groen: "Ik bepaal zelf wel in welke fles ik mijn bier doe". Dat slaat specifiek op de beugelfles. Dat is ook wat DUURZAAM.KARAKTER. inhoudt. We doen wat we zelf belangrijk en goed vinden voor de brouwerij,' vertelt duurzaamheidsmanager Susan Ladrak. Zo is de verduurzaming ook afgetrapt, blijkt ze terug.

Met de benen op tafel

'In 2018 zat ik letterlijk met twee collega's met de benen op tafel: wat zou er nodig zijn om de brouwerij van het gas af te halen

en helemaal geen CO₂-emissies uit fossiele brandstoffen meer te hebben? We zijn met z'n drieën een jaar lang keihard aan de slag gegaan. Elke beschikbare techniek is over de tafel gegaan. Na een jaar hard werken hebben we ons energietransitieplan gepresenteerd. Dat heeft tot nu toe geresulteerd in 85% CO₂-emissiereductie ten opzichte van 2019.'

Het energietransitieplan is opgedeeld in 4 stappen. Een logische eerste stap was de inkoop van groene elektriciteit, blikt ze terug. 'Daarmee hebben we de emissie gehalveerd.' Stap 2 was de afname van warmte van Twence en de levering van biogas aan huishoudens in de omgeving. 'We hebben de samenwerking gezocht met Twence, de lokale energieproducent, om te onderzoeken of het mogelijk was om duurzaam geproduceerde warmte af te nemen en die in te zetten voor de processen bij Grolsch.' De bestaande warmteleiding voor de stadsverwarming passeert op ruim één kilometer afstand. 'Na een grondige voorbereiding waarbij ook de collega's uit Japan werden betrokken is er

In 2022 is er totaal 2,6 kilometer warmteleiding aangelegd voor levering van duurzame warmte

in 2020 een contract getekend met Twence voor duurzame warmtelevering aan de brouwerij. In 2022 is er een 1,3 kilometer lange leiding aangelegd, heen en terug, voor levering van deze duurzame warmte. Twence warmt het water op tot ongeveer 115 graden Celcius (onder druk). Grolsch gebruikt de warmte voor onder andere de flessenspoelmachines, pasteurs en gebouwverwarming en vervolgens gaat het afgekoelde warme water rond 90°C terug naar de stadsverwarming van Enschede. 'Het is zo'n project waarbij je merkt dat wanneer je een gedeelde ambitie hebt, je samen veel kunt bereiken. Tuurlijk zijn er momenten dat je het niet met elkaar eens bent - dat hoort

erbij. Maar omdat je zo'n sterk gezamenlijk beeld hebt van hoe het eruit moet komen te zien, is de samenwerking goed en hecht.' Het project is uiteindelijk zes weken voor de geplande datum opgeleverd. 'Ondanks vier weken vertraging omdat de zwartkop en de tiftjaf broedden,' vertelt ze met een lach. Het enthousiasme spat ervan af als ze terugblijkt op de aanleg van de nieuwe leiding.

Omdat we duurzame warmte afnemen van Twence kunnen we het biogas, dat we maken in onze waterzuivering, niet meer efficiënt inzetten. We hebben dan alleen nog aardgas nodig voor het brouwen van bier en daarvoor hebben we niet 24 uur per dag gas nodig. In samenwerking met HoSt hebben we een groengasinstallatie geplaatst. Hiermee brengen we ons biogas op aardgaskwaliteit en leveren we het als groengas in de bestaande gasleiding naar nabijgelegen Boekelo. 'Op die manier voorzien we ongeveer 600 huishoudens per jaar van groen gas om te koken en te douchen.'

Elektriciteit van zonnepanelen

Sinds 2023 komt de elektriciteit die de brouwerij gebruikt niet meer van windmolens, maar van zonneparken. 'We weten nu precies welke zonnepanelen de energie opwekken die naar Grolsch gaat. Daarnaast hebben we op het parkeerterrein een zonnedak geplaatst voor het opladen van auto's.' Het vierde en laatste energieproject loopt nog, verklaart Ladrak. 'We maken nu nog stoom met aardgas. Dat willen we duurzaam gaan doen. We hebben hiervoor veel verschillende technieken bekeken waaronder warmtepompen en inzetten van een e-boiler. Op dit moment onderzoeken we de mogelijkheden voor een e-boiler om zo ons gasverbruik en bijbehorende CO₂-emissies nog verder te reduceren. Waarbij we ook willen proberen om de e-boiler zoveel mogelijk aan te zetten op het moment dat er een overschot op het net is, zodat we een positief effect hebben op de netcongestie.'

Brede verpakkingsmix

Naast energie is circulaire verpakkingen een speerpunt van het duurzaamheidsbeleid. Ambitie is om vanaf 2030 alleen nog maar hervulbare en/of recyclebare verpakkingen in de markt te zetten. Vanaf 2025 gebruikt Grolsch geen single use plastics die zijn

'Ons biogas op aardgaskwaliteit leveren we als groengas in de bestaande gasleiding naar het nabijgelegen Boekelo'

in samenwerking met GROLSCH

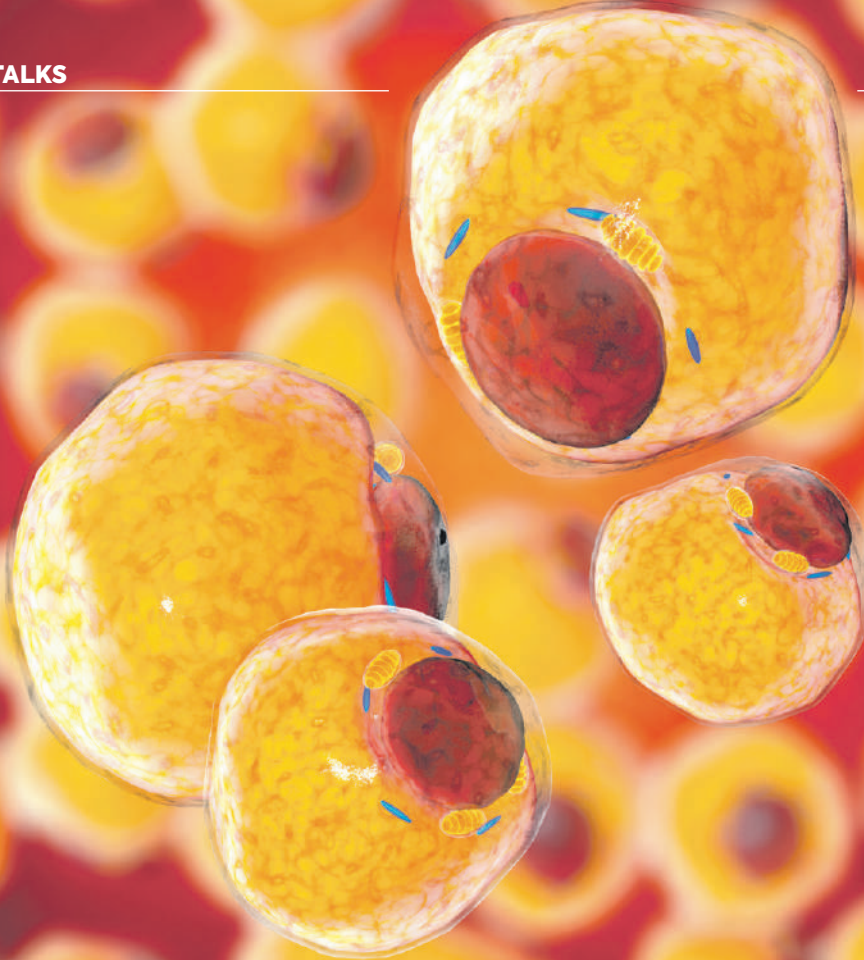
gemaakt van primaire grondstoffen meer. 'Als brouwerij hebben we een brede verpakkingmix, met retourpijpies en retourbeugels, blikken en fusten en kratten,' aldus Ladrak. 'In de Nederlandse markt zijn al onze verpakkingen hervulbaar of recyclebaar.' Ze vertelt trots over de innovaties van de afgelopen jaren en de ambities die er nog liggen. De Grolsch-kratten waren onlangs toe aan vervanging. Een mooi moment om er met de duurzaamheidsbril naar te kijken, aldus Ladrak. 'Onze uitdaging was om het krat zodanig te ontwerpen, dat hiervoor gerecycled plastic gebruikt kon worden. Het moet ook eenvoudig afwasbaar zijn zodat stickers er makkelijk af kunnen. Op dit moment maken we onze "niet-zo-nieuwe" kratten voor 98% van onze eigen oude kratten. Daarmee voorkomen we ruim 4.000 ton nieuw plastic dat niet de markt op hoeft.'

TopClip sixpackverpakking

Voor het plastic om de blikverpakkingen gebruikt Grolsch alleen nog maar 100% gerecycled plastic. Ladrak: 'Dat was een "no brainer". Vervolgens zijn we gaan doordenken. Is er niet een alternatief dat vanuit het perspectief van CO₂-emissie en recyclebaarheid beter is dan plastic? Plasticverpakkingen komen in de natuur terecht. Daar wil je niet aan bijdragen. Dus zijn we aan de slag gegaan met die vraag en hebben we samen met kartonleverancier Smurfit en verpakkingsmachineleverancier KHS de TopClip ontwikkeld, een unieke verpakking van karton. Deze is niet verlijmd, waardoor het afval in de papierbak kan. 'Het scheelt 40% CO₂-uitstoot en we hebben sinds de overstap in 2022 maar liefst 150 ton plastic bespaard.'

Meer informatie?
Scan de QR-code.

Het belang van vet

Vetweefsel is veel meer dan alleen een opslagplaats voor energie. We hebben het nodig om gezond te blijven en om meerdere lichaamsprocessen in balans te houden. Vetweefsel functioneert als een orgaan dat verschillende hormonen en eiwitten reguleert, waarmee het invloed heeft op de eetlust, insulinegevoeligheid en ontstekingsreacties.

Vet heeft geen goede reputatie. Mensen kunnen flink balen van hun vetweefsel en gefrustreerd raken als het ze maar niet lukt het kwijt te raken. Toch hebben we vet keihard nodig. Vetweefsel bestaat uit veel verschillende cellen. Naast de vetcellen zelf, zitten er in dit weefsel ook bloedcellen en cellen van je immuunsysteem en je zenuwstelsel.¹

Elke vijftien jaar worden alle vetcellen in je lichaam vervangen.¹ Als je meer vet krijgt komt dat veelal door het groter worden van de vetcellen, maar kunnen er ook nieuwe vetcellen aangemaakt worden. En als je afvalt krijg je niet opeens minder vetcellen, ze worden alleen kleiner.¹ Het zou kunnen dat je weleens hebt gehoord over het verschil tussen wit en bruin vet – en dat wit vet 'slecht' vet zou zijn. De werkelijkheid ligt wat genuanceerder.

Wit en bruin vet

Witte en bruine vetcellen zijn de twee hoofdsoorten, maar beige en zelfs roze vetcellen kunnen ook voorkomen. Wit vetweefsel vormt 15 à 25% van het totale lichaamsgewicht bij mannen en 30 à

40% van het totale lichaamsgewicht bij vrouwen.¹ Van bruin vetweefsel heb je als volwassene maar 50 tot 500 gram. Hoewel de verschillende soorten vet elk hun eigen taken hebben, is er wel overlap.¹ Bruin en wit vet dragen samen bij aan het behoud van je energie, je stofwisseling en je gezondheid. Met andere woorden: je kunt niet zonder vet.

Constance energie

Bruin vetweefsel is gespecialiseerd in het produceren van warmte en het reguleren van de lichaamstemperatuur, vooral als het koud is. Bij kleine baby's is deze taak extra belangrijk, omdat ze nog niet goed kunnen rillen – daarom hebben zij ook meer bruin vet.³

Vetweefsel is een actief orgaan

We rillen om het warm te krijgen, onze spieren trekken dan snel samen waardoor warmte ontstaat. Een van de belangrijkste taken van wit vetweefsel is de opslag van energie.¹ Als we veel energie hebben laadt "de batterij" op en als we brandstof nodig hebben geeft het vetweefsel het weer vrij. Op deze manier worden organen zoals de hersenen, het hart en de spieren door verschillende soorten vetweefsel voorzien van constante energie.

Brown fat cell

Beige fat cell

White fat cell

Adipokinen

Energieopslag en behoud dus, maar vetweefsel is ook druk met andere taken. Door de vetcellen worden boodschapperstoffen geproduceerd, een soort hormonen die adipokinen worden genoemd.² Ze helpen bij de hoofdfunctie van de vetcellen: het regelen van de lichaamstemperatuur en het energieverbruik. Daarnaast reguleren ze de bloedsuikerspiegel en de vetstofwisseling, verbeteren ze de insulinegevoeligheid, bevorderen ze de groei van nieuwe bloedvaten en bestrijden ze infecties.² Vetcellen spelen ook een cruciale rol bij de voortplanting. Zowel te weinig als te veel vet kan de menstruatiecyclus en daarmee de vruchtbaarheid verstoren.¹

Vet in balans

In onze westerse wereld eten we regelmatig te veel en te vet. Dat kan nadelige gevolgen hebben voor de gezondheid van ons vetweefsel en daarmee voor onze eigen gezondheid. Als de productie van de boodschapperstoffen in het vet ontregeld raakt, kan dat effect hebben op hoe het lichaam suiker verwerkt, reageert op insuline, vet opslaat en afbreekt voor energie en hoe het immuunsysteem functioneert. Bij gezonde mensen is de productie van de adipokinen afhankelijk van verschillende factoren, waarbij het streeft naar de meest optimale balans. Zo wordt een teveel of te weinig aan adipokinen in verband gebracht met aandoeningen als diabetes, hoge bloeddruk, hartproblemen, leververvetting, slaapapneu en bepaalde soorten kanker.² Een teveel aan vet kan deze nadelige gevolgen hebben, maar er zijn ook andere oorzaken mogelijk.

Wit of bruin

Bij een witte vetcel is de vacuole een grote met vet gevulde structuur, deze duwt de celkern en de andere structuren naar de rand. Bij bruine vetcellen zijn er meerdere kleinere vetdruppels, omgeven door de energiefabriekjes van de cel. Deze energiefabriekjes, die mitochondriën worden genoemd, geven het bruine vet zijn kleur.³ De beige vetcel is een tussenvorm.¹ Voor een gezond lichaam heb je verschillende soorten vetcellen nodig.

Uiteindelijk gaat het allemaal om een gezonde balans, ook op het gebied van vetweefsel

Hoe essentieel goed functionerend vetweefsel is, kun je ook terugzien in aandoeningen die worden veroorzaakt door vetweefsel dat niet goed werkt.

Leptine receptor deficiëntie

Leptine is een adipokine met meerdere functies, waaronder het informeren van je hersenen over de energievoorraden van het lichaam. Als er lage leptinewaarden waargenomen worden dan kan dat leiden tot een hongergevoel. Bij mensen met een leptine receptor deficiëntie 'denkt' het lichaam dat er weinig leptine is en hebben mensen een constant hongergevoel, terwijl de vetcellen wel leptine produceren. Leptine receptor deficiëntie is een zeldzame aandoening die al op jonge leeftijd ernstige obesitas veroorzaakt.⁴

Lipodystrofie

Een ander voorbeeld van een zeldzame aandoening waarbij een constant hongergevoel kan voorkomen is lipodystrofie. Bij lipodystrofie is het vetweefsel geheel of gedeeltelijk afwezig. Dat heeft grote impact op de

stofwisseling, omdat vet zich op kan hopen in organen en spieren. Dit kan leiden tot verschillende problemen zoals suikerziekte, hart- en vaatziekten, lever- en nieraandoeningen, hormonale verstoringen en veranderingen in het fysieke uiterlijk.⁵ Uiteindelijk gaat het allemaal om een gezonde balans, ook op het gebied van vet.

Referenties:

- 1-Cypess AM. *N Engl J Med* 2022;386:768-79.
- 2-Clemente-Suárez VJ, Redondo-Flórez L, Beltrán-Velasco AI, et al. *Biomedicines* 2023;11:1290.
- 3-Boon RM, Bakker LEH, Meinders AE, et al. *NtvG* 2013;157:A5502.
- 4-LEPR Deficiency. <https://rarediseases.org/rare-diseases/lepr-deficiency/> accessed 9 Nov 2024.
- 5-Demir T, Simsir IY, Tuncel OK, et al. *Orphanet J Rare Dis.* 2024 Jan 5;19(1):10.

Meer informatie?
Scan de QR-code.

De ziekte van Leber:

Zeldzame oogziekten met grote impact

Door de zeldzame en moeilijk te behandelen oogzenuwziekte LHON, ook wel 'ziekte van Leber' genoemd, kunnen met name jonge mannen binnen enkele weken zeer slechtziend of blind worden. Doorgaans is deze slechtziendheid blijvend. LHON heeft dan ook een enorme impact op het leven van patiënten en hun directe omgeving. De diagnose is bijzonder ingrijpend.

Het Oogziekenhuis Rotterdam is het nationale expertisecentrum voor de oogzenuwziekte LHON. Samen met het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en het Maastricht Universitair Medisch Centrum (MUMC) vormt het Oogziekenhuis de behandeltriangel voor LHON in Nederland. In deze drie centra is veel kennis over LHON aanwezig; daarnaast wordt behandeling en begeleiding geboden en wordt wetenschappelijk onderzoek gedaan.

Dr. Judith van Everdingen is oogarts en neuro-ophthalmoloog in Het Oogziekenhuis Rotterdam en hoofd van het Nationale Expertise Centrum voor LHON. Zij schat dat er in Nederland zo'n 400 tot 500 mensen door deze aandoening plotseling maatschappelijk blind zijn geworden en dat er elk jaar 10 à 20 bijkomen. LHON is dus zeldzaam. Maar wat is het precies?

'LHON is een erfelijke oogzenuw-aandoening, maar vaak is dat in families niet bekend,' aldus dr. Van Everdingen. 'LHON leidt tot snel verlies van het centrale zicht. Daardoor is het ineens niet meer mogelijk om details scherp te zien. Denk daarbij aan autorijden, gezichten herkennen en lezen. LHON komt meestal voor bij jonge mannen tussen 13 en 30 jaar, maar kan ook op andere leeftijden en bij vrouwen optreden. Het verlies van centraal zicht begint met een vlekje dat je in de verte ziet en dat binnen een paar dagen of weken steeds groter wordt. Het kan zijn dat je in eerste instantie denkt dat het allemaal wel meevalt omdat je je andere oog nog hebt, maar meestal volgt het tweede oog snel en in bijna 100 procent van de gevallen is binnen een jaar het tweede oog ook slechtziend of blind. Dan ben je echt visueel gehandicapt, en

Judith van Everdingen, Oogarts van het Oogziekenhuis Rotterdam

dat is een ontzettend zware dobber. In ons expertisecentrum zie ik veel LHON-patiënten. Ik zie ongeloof, verdriet en frustratie, maar ook hoop en veerkracht en daar heb ik groot respect voor. Gelukkig zie ik bij een belangrijk deel van de patiënten die wij behandelen na vele maanden enige verbetering van het zicht optreden, al wordt

het nooit meer zoals het ooit was. Veel patiënten blijven visueel gehandicapt.'

De invloed van genen, hormonen en leefstijl

LHON wordt veroorzaakt door een probleem met de "energiefabriekjes", de mitochondriën, die in alle lichaamscellen

zitten en voor celenergie zorgen. Bij mensen die drager zijn van LHON werken deze fabriekjes niet goed door een piepkleine verandering in het mitochondriaal DNA. Daardoor ontstaat celschade, wat tot verlies van een functie van die cel kan leiden. In geval van LHON tot slecht zicht.

'Dragerschap van de ziekte LHON wordt altijd doorgegeven door de moeder en nooit door de vader. De meeste dragers zullen nooit slechtziend worden,' zegt Van Everdingen. 'Er zijn allerlei hypothesen over de reden waarom de ene drager wel en de andere niet slechtziend wordt en waarom het vaker jonge mannen treft. Het lijkt mogelijk iets te maken te hebben met invloed van genen, hormonen en leefstijl, zoals roken, en andere stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de energiefabriekjes of mitochondriën.'

'Slechts bij een deel van de LHON patiënten treedt na vele maanden enig spontaan herstel op. En bij een deel van de patiënten vergroot medicamenteuze behandeling de kans op gedeeltelijk herstel.' Wetenschappelijk onderzoek naar gentherapie lijkt veelbelovend, maar heeft tot nu toe nog geen behandeling opgeleverd. 'Samenwerken, zowel nationaal als internationaal, is essentieel. Door onderzoek, maar ook door het

delen van kennis en ervaring om meer bewustwording te creëren. Dit doen we onder andere door te publiceren in geneeskundige tijdschriften voor huisartsen en specialisten en door les te geven en te spreken op congressen. Ook leiden we nieuwe generaties artsen en oogartsen op die de kennis weer verspreiden en meenemen in hun verdere carrière.'

Emotionele ondersteuning is cruciaal

Het buitenland kijkt met bewondering naar de goede organisatie van de zorg voor LHON in Nederland en de samenwerking van het expertisecentrum, de drie behandelcentra, de verwijzende (oog)artsen en neurologen en ook de contacten met klinisch genetica, de ambulante revalidatiecentra en de intensieve revalidatie op het Looerf. Van Everdingen: 'Naast de medische en praktische begeleiding van patiënten is emotionele ondersteuning cruciaal. Goed contact met de patiëntengroep zelf vinden wij van groot belang. Het expertisecentrum maakte daarom in overleg met patiënten een podcastserie "Leven met LHON", om laagdrempelig door lotgenoten geïnformeerd te kunnen worden over deze verschillende aspecten.

Ook spelen de twee patiëntenverenigingen, de ledengroep LOA/LHON van de Oogvereniging en de Belangenvereniging LOA/LHON, hierbij een belangrijke rol.'

De bewustwording die door de actieve samenwerking met al deze partijen wordt gecreëerd, zorgt ervoor dat de diagnose LHON steeds sneller kan worden gesteld, veelal sneller dan in andere landen. 'We moeten samen veel energie steken in het verbreden van kennis van dit ziektebeeld, zodat de diagnose in een vroegtijdig stadium kan worden gesteld en zodat door meer kennis betere therapieën ontwikkeld kunnen worden totdat deze nare ziekte de wereld uit is. Dat zou toch wel het mooiste zijn,' besluit Van Everdingen.

'Het verlies van centraal zicht begint met een vlekje dat je in de verte ziet en dat binnen een paar dagen of weken steeds groter wordt'

Scan de QR code voor het beluisteren van de gehele podcast.

TONZON VLOERISOLATIE

Comfortabel, energiezuinig én allergeenarm

Andere techniek - beter effect

Vloerisolatie met TONZON Thermoskussens is gebaseerd op andere natuurkundige principes waardoor het effectiever isoleert. De vloer wordt zelfs warmer dan het luchtlaagje vlak boven de vloer. Dit geeft meer comfort en energiebesparing en is gezonder omdat de vloer veel minder vocht kan opnemen. TONZON combineert de unieke Thermoskussens met een stevig zeil op de kruipruimtebodembodem. Deze Bodemfolie stopt de verdamping van vocht uit de grond. Dat betekent minder vocht in huis terwijl leidingen en ophangbeugels veel langer meegaan.

Mens en Milieuvriendelijk

Voor het milieu is de TONZON aanpak met afstand de beste keuze. Het heeft veruit de laagste milieukosten (MKI) van alle isolatiematerialen. Daar komt nog een belangrijk maatschappelijk voordeel bij. De unieke Thermoskussens worden gevuld met lucht die overal gratis aanwezig is. Daardoor is het transportvolume duizendmaal kleiner dan dat van producten met vergelijkbare isolatiewaarden. Dit betekent minder overlast en minder vrachtwagens in jouw straat, binnensteden en op de snelweg. Daarmee bespaar je niet alleen extra CO₂ maar ook veel uitstoot aan (ultra)fijnstof en stikstof in de woonomgeving en natuurgebieden.

Huisstofmijten, zilvervisjes etc. hebben een echte hekel aan TONZON Vloerisolatie

Huisstofmijten zijn een groot risico voor de volksgezondheid. Ze spelen een belangrijke rol bij het ontstaan van o.a. astma en eczeem. Per dag krijgen 50 kinderen de diagnose astma. Ongeveer 20% vanwege luchtvervuiling en 80% vanwege te veel huisstofmijtallergeen in huis. Terwijl luchtvervuiling lastig aan te pakken is, kan de allergenendruk in huis wél eenvoudig worden verlaagd. Huisstofmijten gedijen namelijk bij onvoldoende geïsoleerde vloeren waar de relatieve vochtigheid (RV) vanwege de lagere temperatuur vaak tussen de 60 en 80% ligt. Dit is de ideale leefomgeving voor de huisstofmijt.

TONZON Vloerisolatie maakt vloeren warmer en droger dan andere methoden, waardoor huisstofmijten, schimmels en zilvervisjes nauwelijks nog kans krijgen, terwijl jij meer wooncomfort krijgt met lagere stookkosten. Drie vliegen in een klap. Toch is TONZON vloerisolatie heel betaalbaar.

Richtprijzen voor TONZON Vloerisolatie

Oppervlak	Bruto	Subsidie	Netto
40 m	€ 1.800,-	€ 440,-	€ 1.360,-
60 m	€ 2.495,-	€ 660,-	€ 1.835,-
120 m	€ 4.950,-	€ 1.320,-	€ 3.630,-

Vraag nu vrijblijvend offerte aan!
Meer info op www.tonzon.nl of scan

